

Kristiina Niemi

Asuinpaikka, työ ja elämäalueiden yhteensovittaminen

Haastattelututkimus Keski-Pohjanmaan nuorten naisten valinnoista

Työsuojelurahasto
Arbetarskyddsfonden
The Finnish Work Environment Fund

Kokkolan yliopistokeskus Chydenius
Kokkola 2007

ISBN 978-951-39-3065-3 (pdf)

Esipuhe

Tämän Kokkolan yliopistokeskus Chydeniuksessa toteutetun tutkimushankkeen taustalla ja tutkimusaiheen suuntaajana on ensinnäkin Keski-Pohjanmaan työllisyysstrategia, jossa kiinnitetään huomiota maakunnan työmarkkinoiden voimakkaaseen segregoitumiseen ja tuodaan esiin nuorten naisten merkitys maakunnan työmarkkinoiden tulevan toimivuuden kannalta. Toisaalta tutkimuksen taustalla ovat yleisemmin naisten työmarkkinoiden ja muuttoliikkeen piirteet sekä viime vuosien vilkas keskustelu työn, perheen ja muiden elämänalueiden yhteensovittamisesta.

Tutkimuksessa selvitetään sukupuolittuneiden työmarkkinoiden taustaa ja vaikutuksia erityisesti nuorten naisten henkilökohtaisten kokemusten, tilanteiden ja toiveiden näkökulmasta. Tutkimus valottaa työelämän muutosten, kuten työsuhteiden luonteen muutosten, seurauksia yksilötasolla. Tutkimuksessa keskitytään nuorten naisten näkemyksiin asemastaan työmarkkinoilla sekä valinnoistaan eri elämänalueiden yhteensovittamisessa. Myös asuinpaikka ja sen valintaan liittyvät tekijät ovat tutkimuksen keskeinen teema. Yksilötason näkökulma tutkimukseen saatiin Keski-Pohjanmaalla asuvien ja työelämässä olevien nuorten naisten henkilökohtaisilla haastatteluilla.

Tutkimusalueena on Keski-Pohjanmaa, mutta naisten työmarkkinoiden kehityksen piirteet ja ongelmat ovat samantyyppisiä monilla muillakin suurten kasvukeskusten ulkopuolisilla alueilla. Tutkimuksen tuloksia voitaneen hyödyntää myös muilla alueilla sekä hyvinvointiin ja työmarkkinoihin liittyvässä kehittämisessä yleensä.

Tutkimushanketta rahoittivat Työsuojelurahasto, Keski-Pohjanmaan liitto ja Kokkolan yliopistokeskus Chydenius. Kiitos rahoittajille. Hankkeen tutkimussuunnitelman laativat Johanna Lamberg ja Jussi Vähämäki, joista jälkimmäinen toimi hankkeen vastuhenkilönä kesään 2007 saakka. Kiitos heille, samoin kuin Kari Ilmoselle ja Jouni Kaipaiselle, jotka kommentoivat julkaisun käsikirjoitusta. Kiitos myös niille henkilöille, joiden avulla pääsin alkuun haastateltavien löytämisessä.

Erityisen lämpimät kiitokset kaikille haastattelemilleni naisille.

Kokkolassa joulukuussa 2007

Kristiina Niemi

Sisältö

<i>1 TUTKIMUKSEN TARKOITUS</i>	6
1.1 Tutkimuksen taustaa	6
1.2 Tutkimuksen tavoitteet	8
<i>2 KESKI-POHJANMAAN NAISET TILASTOJEN VALOSSA</i>	9
2.1 Naisten määrä, ikärakenne ja pääsiällinen toiminta	9
2.2 Koulutusalat ja -asteet	10
2.3 Työlliset	10
2.4 Työpaikat toimialoittain	11
2.5 Yrittäjäyys	11
2.6 Lapsiperheet	11
2.7 Tulo- ja lähtömuuttajat	12
<i>3 HAASTATTELUTUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN JA AINEISTON KUVAUS</i>	13
3.1 Haastatteluaineiston hankkiminen ja aineiston analyysi	13
3.2 Aineiston kuvaus	14
3.3 Tulosten esittäminen	15
<i>4 ASUINPAIKAN VALINTA JA MERKITYS</i>	16
4.1 Muuttajatausta ja asuinpaikan valinta	16
4.1.1 Keski-Pohjanmaalla koko ikänsä asuneet naiset	16
4.1.2 Opintojen ajan muualla asuneet naiset	18
4.1.3 Paluumuuttajanaiset	19
4.1.4 Muualta kotoisin olevat naiset	21
4.2 Keski-Pohjanmaasta asuinympäristönä	24
4.3 Naisten ajatuksia kehittämisen kohteista	26
<i>5 NAISET TYÖMARKKINOILLA</i>	28
5.1 Tyytyväisyys nykyiseen työhön	28
5.2 Työn määräaikaisuus	30
5.3 Koulutus, kehittyminen ja työuran eteneminen	33
5.4 Naisena työmarkkinoilla	36
5.5 Työnhakijana	40
5.6 Yrittäjäksi?	42

6 <i>ELÄMÄNALUEIDEN TASAPAINO</i>	44
6.1 Parasta elämässä	44
6.2 Töissä vai lasten kanssa kotona?	45
6.3 Työ, koti ja oma aika	46
6.4 Tulevaisuus	50
7 <i>YHTEENVETO JA POHDINTAA</i>	52
7.1 Asuinpaikka ja sen valinta	53
7.2 Naiset työmarkkinoilla	55
7.3 Elämänalueiden tasapaino	58
7.4 Tutkimuksen arviointia ja jatkotutkimuksen kohteita	61
7.5 Pohdintaa naisten työmarkkinoista kehittämisen kohteena Keski-Pohjanmaalla	62
<i>LÄHTEET</i>	65
<i>LIITTEET</i>	69

1 Tutkimuksen tarkoitus

1.1 Tutkimuksen taustaa

Tutkimuksen taustalla ja tutkimusaiheen suuntaajana on Keski-Pohjanmaan työllisyysstrategia (Hyvönen & Pihlaja & Rintala 2005), jossa nostetaan voimakkaasti esiin naisten ja nuorten merkitys maakunnan työmarkkinoiden tulevan toimivuuden kannalta. Tässä tutkimuksessa keskitytään naisiin, ja erityisesti nuoriin naisiin. Tutkimuksen taustalla ovat myös muuttoliikkeen piirteet, väestön ikääntymisen vaikutukset, naisten työmarkkinoiden piirteet sekä viime vuosien vilkas keskustelu työn, perheen ja muiden elämänalueiden yhteensovittamisesta. Tutkimusteema on kiinnostava paitsi työmarkkinoiden toiminnan ja alueiden kehityksen kannalta, myös hyvinvointi- ja tasa-arvonäkökulmasta.

Keski-Pohjanmaan työllisyysstrategiassa pohditaan maakunnan syntyvyyden, muuttoliikkeen ja työvoimareservien yhteyttä, sekä erityisen ongelmallista nuorten ihmisten poismuuttoa alueelta (Hyvönen ym. 2005, 12). Nuorten ikäluokkien muuttovalinnat ovatkin ratkaiseva tekijä aluekehityksen kannalta (esim. Aro 2006, 5). Maasamuuton merkittävin muuttoaalto syntyy suuriin opiskelukaupunkeihin muuttavista nuorista, jolloin syrjäiset seudut menettävät suurimman osan lähtijöistä lopullisesti. Toinen, paljon matalampi muuttohuippu, syntyy opiskelunsa päättäneistä nuorista aikuisista, jotka muuttavat perheineen työssäkäyntialueen sisällä sopiville asuinalueille. Nuorten aikuisten muuttoliike on erityisen merkityksellistä, koska se siirtää muuttajilla jo olevat ja heille myöhemmin syntyvät lapset muuton kohdekuntiin turvaten näiden alueiden väestönkasvua myös jatkossa. Sen sijaan muuttotappioalueet menettävät paitsi opiskelemaan lähteneet nuoret myös heille myöhemmin syntyvät lapset, ja näin tappioalueilla syntyvät ikäluokat pienenevät pienenemistään. (Myrskylä 2006, 5)

Naisten lähtömuuttoalttius on miesten lähtömuuttoalttiutta suurempaa (Myrskylä 2006, 30–31). Nuorten ja erityisesti naisten poismuutto ja sen seuraukset koskettavat lähes kaikkia suurten kasvukeskusten ulkopuolisia alueita.

Opiskelun aloittaminen on syy, joka vie nuoria naisia pois Keski-Pohjanmaan kaltaisista maakunnista. Mitkä muut tekijät ratkaisevat sen, mihin nuori nainen asettuu? Nimenomaan nuorten naisten asuinpaikan valintaan keskittyvää tutkimusta ei juuri löydy. Sen sijaan nuorten ja nuorten aikuisten (naisten ja miesten) muuttovalintoja ja asuinpaikkaan liittyviä toiveita on tutkittu (esim. Pöyliö & Suopajarvi 2005, Ilmonen & Hirvonen & Manninen 2005, Toivonen 2002, Niemi & Rosenqvist & Vähämäki 2005). Tutkimusten mukaan ratkaisevin tekijä asuinpaikan valinnassa on työ; sekä omat että

puolison työllistymismahdollisuudet. Moni nuori aikuinen arvostaa lapsuuden ja nuoruuden kotiseutuaan asuinympäristönä, erityisesti lasten kannalta, ja valitsisi sen asuinpaikakseen, mikäli se olisi mahdollista.

Väkiluvun pieneneminen on kiihtymässä muuttotappiomaakunnissa. Syntyneiden enemmyys lisää väestön määrää enää muuttovoittomaakunnissa sekä Pohjois- ja Keski-Pohjanmaalla. Keski-Pohjanmaan tilanne on siis tässä suhteessa valoisampi moniin muihin maakuntiin verrattuna. Keski-Pohjanmaa on kuitenkin yksi niistä maakunnista, joissa maassamuutto on tappiollisinta. (Myrskylä 2006, 26–27)

Alueiden ja työmarkkinoiden suuri haaste on myös väestön ikääntyminen, josta johdettua muun muassa työvoima vähenee eläkepoistuman myötä. Väestökatoa kärsiville maakunnille ikääntyminen merkitsee suuria vähennyksiä työllisten määrissä. Työikäisen väestön määrä laskee maakunnissa Uudenmaan ja Itä-Uudenmaan maakuntia lukuun ottamatta. Vanhenevan ikärakenteen vuoksi työllisyysasteiden pitäisi nousta melko paljon, jotta nykyinen työllisten määrä säilyisi. (Myrskylä 2006, 11–12)

Lähivuosina esimerkiksi kuntasektorilta siirtyy suuria ikäluokkia eläkkeelle (mm. Halmeenmäki 2007). Toisaalta, ikääntyvien määrän kasvaessa, erityisesti sosiaali- ja terveystalouden kysyntä kasvaa monilla alueilla. Terveystalouden ja sosiaalialan poikkeaa esimerkiksi maataloudesta olennaisesti siten, että alan työpaikat eivät katoa, vaan lähtevien tilalle tarvitaan uusia työntekijöitä (Huovari & Volk 2004, 49–51). Kuntasektori yleensä ja etenkin sosiaali- ja terveystaloudet ovat hyvin naisvaltaisia aloja. Osaavalle naistyövoimalle on kysyntää, mutta kilpailua työvoimasta käydään alueiden välillä. Alueiden kehityksen kannalta onkin keskeinen kysymys, miten työvoiman tarjonta kykenee vastaamaan muuttuvaan työvoiman kysyntään (Työministeriö 2005, 105–106).

Keski-Pohjanmaan työllisyysstrategian visiossa 2010-luvulle maakunta nähdään seuraavanlaisena: ”Keski-Pohjanmaan myönteinen työpaikkakehitys vahvistuu ja työmarkkinat toimivat siten, että alueen työvoiman kysyntä ja koulutustarjonta kohtaavat mahdollisimman hyvin. Maakunta on vetovoimainen sekä yritysten että työntekijöiden näkökulmasta. Vireä yritystoiminta luo pohjaa palveluiden kehittymiselle. Korkea työelämään osallistumisaste luo hyvinvointia ja jatkuvuutta. Nuorista ikäluokista nykyistä useampi löytää paikkansa alueelta, jolloin maakunnan väkiluku kääntyy nousuun. Erityisesti julkiselle sektorille kohdistuvaan eläköitymiskehitykseen on vastattu ennakkoivasti ja uusiakin rakenteita luoden. Maaseudun elinkeinorakenteen muutos tarjoaa uusia mahdollisuuksia ja erikoistunut maatalous säilyy Keski-Pohjanmaan vahvuutena. Työttömyyden aleneminen jatkuu mahdollisimman monen työttömän työllistyessä avoimille työmarkkinoille. Avointen työmarkkinoiden ohella sosiaaliset työmarkkinat tuovat kansalaisille osallisuutta ja hyvinvointia.” (Hyvönen ym. 2005, 58)

Keski-Pohjanmaan työllisyysstrategian mukaan työmarkkinoita ja yrittäjyyttä on kehitettävä monipuolisesti eri toimialat huomioiden, jotta yhä useammat perheet löytävät paikkansa juuri Keski-Pohjanmaan, eikä jonkin muun alueen työmarkkinoilta (sama, 58).

Suomessa työmarkkinat ovat sukupuolen mukaan jakautuneet niin ammatin, toimialan, työnantajasektorin kuin ammattiasemankin suhteen (mm. Pikkala 2003). Myös erot naisten ja miesten palkoissa ja uralla etenemisessä sekä naisille tyypillisemmät määräaikaisten ja osa-aikaisten työsuhteet yhdistetään usein työmarkkinoiden segregaatioon. Korkean työllisyyden ja korkean segregatioristiriitainen yhdistelmä Suomessa ja muissakin Pohjoismaissa, joissa usein katsotaan sukupuolten välisen tasa-arvon olevan kaikkein pisimmällä, selittyy ainakin osaksi sillä, että laajat ja kehittyneet julkiset palvelut ovat mahdollistaneet naisten mittavan osallistumisen työelämään. Toi-

saalta juuri nämä julkiset palvelut ovat hyvin naisvaltaisia, mikä on osaltaan vahvistanut ammatillista segregatiota. (Kyyrä & Ollikainen 2004, 111–112)

Segregatio mahdollistaa miesten ja naisten eriarvoisen kohtelun työmarkkinoilla ja vaikuttaa kielteisesti naisten työmarkkina-aseman kehittymiseen ja palkkaukseen (Pikkala 2003, 57). Segregatio jäykistää työmarkkinoita ja saattaa aiheuttaa työvoimakapeikkoja tai hankaloittaa niiden purkamista. Joillakin aloilla työvoimapulasta voi muodostua kasvun este. (Työministeriö 2002, 12). Segregatio on siis paitsi tasa-arvokysymys, se myös vaikeuttaa tarpeettomasti työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaamista (Työministeriö 2006, 29). Keski-Pohjanmaan työllisyysstrategiassa on tartuttu tähän ongelmaan, ja nähdään alueen työmarkkinoiden segregatian merkityksen tiedostaminen ja sen tietoinen lieventäminen yhtenä kriittisenä menestystekijänä (Hyvönen ym. 2005, 58). Työmarkkinoiden segregatian lieventäminen on otettu strategiassa yhdeksi niistä tavoitteista, joiden avulla turvataan osaavan työvoiman saanti maakunnassa (sama, 95).

Tasapainoinen elämäkokonaisuus työelämän, perhe-elämän ja muun oman ajan välillä on yksi hyvinvoinnin perustekijöistä (esim. Niemistö 2007, 88). Jostain syystä työn ja perheen yhteensovittamista pidetään useimmiten enemmän naisten kuin miesten elämään liittyvänä asiana. Viime vuosina on aihepiiristä käyty vilkasta keskustelua, ja myös tutkimuksia temasta on tehty useita (mm. Wilska 2005, Miettinen & Manninen 2006, Piekkola & Ruuskanen 2006, Piensoho 2006, Lammi-Taskula & Salmi 2005, Rönkä & Kinnunen & Sallinen 2005). Lammi-Taskulan (2004, 202–203) mielestä suomalaisilla äitien työmarkkinoilla on näkyvissä ”kahden kerroksen” malli, jossa osalla äideistä ura etenee melko vakaana kohtuullisen pitkistä perhevapaista huolimatta, kun taas osalla suhde työmarkkinoihin on katkonainen ja epävarma pätkätyön, pitkien perhevapaiden ja työttömyyden vuorotellessa.

Tämän tutkimuksen kiinnostuksen kohteena on naisten asema segregoituneilla työmarkkinoilla, tasapainoilu työn ja muiden elämänalueiden välillä, sekä asuinpaikan valintaan liittyvät kysymykset.

1.2 Tutkimuksen tavoitteet

Tutkimuksen tapaustutkimusalue on Keski-Pohjanmaa, ja tutkimus pyrkii tuottamaan tietoa alueen naistyömarkkinoiden kehittämisen avuksi. Tutkimuksessa kartoitetaan naisten työmarkkinoita tilastojen perusteella, mutta ennen kaikkea tavoitteena on tuoda esiin alueen työmarkkinoilla toimivien naisten yksilötason kokemuksia ja ajatuksia. Yksilötason näkökulma tutkimukseen saadaan nuorten naisten henkilökohtaisilla haastatteluilla.

Tutkimuksessa selvitetään sukupuolittuneiden työmarkkinoiden taustaa ja vaikutuksia erityisesti nuorten naisten henkilökohtaisten kokemusten, tilanteiden ja toiveiden näkökulmasta. Tutkimus valottaa työelämän muutosten, kuten työsuhteiden luonteen muutosten, seurauksia yksilötasolla. Tutkimuksessa keskitytään nuorten naisten näkemyksiin asemastaan työmarkkinoilla sekä valinnoistaan eri elämänalueiden yhteensovittamisessa. Myös asuinpaikka ja sen valintaan liittyvät tekijät ovat tutkimuksen keskeinen teema.

Vaikka tutkimusalueena on Keski-Pohjanmaa, tutkimuksen tuloksia voitaneen hyödyntää sekä muilla suurten kasvukeskusten ulkopuolisilla alueilla että hyvinvointiin, työmarkkinoihin ja työelämään liittyvässä kehittämisessä yleensä.

2 Keski-Pohjanmaan naiset tilastojen valossa

Tämä luku sisältää poimintoja keskipohjalaisia naisia ja työmarkkinoita, perheitä, muuttajia ja yrittäjiä käsittelevistä tilastoista.¹

2.1 Naisten määrä, ikärakenne ja pääasiallinen toiminta

Vuonna 2005 oli Keski-Pohjanmaan maakunnan väestöstä naisia 35 654 ja miehiä 35 012 (Tilastokeskus Altika). Väestön ikäryhmittäisessä tarkastelussa (liite 1) näkyy nuorten naisten poismuutto maakunnasta 15–39-vuotiaiden ikäryhmissä selvinä eroina naisten ja miesten lukumäärissä.

Naisten ja miesten muuttotapojen erilaisuus aiheuttaa eroja alueiden väestörakenteisiin. Muuton lähtöalueille jää miesenemmistö ja tuloalueille kumuloituu naisenemmistöä. Tällä ilmiöllä on vaikutusta perheen perustamismahdollisuuksiin ja syntyneiden määrään eri alueilla. Koko maassa 25–34-vuotiaiden ikäryhmässä oli keskimäärin 953 naista tuhatta miestä kohden vuonna 2005. Samana vuonna vastaava luku Keski-Pohjanmaalla oli 929. (Myrskylä 2006, 32)

Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan 18–32-vuotiaiden määrä (molemmat sukupuolet) tulee vähenemään Keski-Pohjanmaalla 18,7 prosenttia vuodesta 2005 vuoteen 2040. Ennusteen mukaan Keski-Pohjanmaa on kuuden kyseistä ikäluokkaa suhteellisesti eniten menettävän maakunnan joukossa. (Myrskylä 2006, 8)

Tarkasteltaessa naisten pääasiallisen toiminnan kehitystä viidentoista vuoden ajalta Keski-Pohjanmaalla (liite 2) on työllisten määrä noussut vuodesta 1995 lähtien, ja työttömien määrä laskenut vuoden 1993 jälkeen.

1 Tiedot on koottu saatavilla olevista, lähinnä Tilastokeskuksen, tilastoista. Osa Tilastokeskuksen tilastoista on saatu Keski-Pohjanmaan tilastoja –palvelun kautta (<http://www.kase.fi/tilastot/>). Tilastokeskuksen Työvoimatutkimus sisältää tämän tutkimuksen kannalta mielenkiintoisia mm. työsuhteeseen liittyviä tietoja. Työvoimatutkimuksen luvut ovat estimaatteja, ja kyse on otostutkimuksesta, johon kuuluu noin joka kolmassadas henkilö perusjoukosta (15-74 -vuotias väestö) http://www.stat.fi/til/tyti/2007/09/tyti_2007_09_2007-10-23_laa_001.fi.html. Koska tässä tutkimuksessa on kyse suhteellisen pienestä väestöryhmästä – Keski-Pohjanmaan naiset ja erityisesti työelämässä mukana olevat nuoret naiset – tarkoittaa se sitä, että Työvoimatutkimuksen otokseen kuuluu tästä ryhmästä lukumääräisesti pieni määrä naisia. Tämän vuoksi ei nähty järkeväksi hankkia Työvoimatutkimuksen aineistoa Keski-Pohjanmaan naisten osalta.

2.2 Koulutusalat ja -asteet²

Korkeaa koulutusta edellyttävien työpaikkojen kasvuvauhti jatkuu nopeana, ja pelkästään peruskoulupohjaa edellyttävien työpaikkojen määrä vähenee. Kokkolan seutukunta on yksi niistä seutukunnista, joissa työllisten koulutusrakenne on kehittynyt nopeasti vuodesta 2000 vuoteen 2004. (Myrskylä 2006, 88–89)

Naisten koulutustaso Keski-Pohjanmaalla, kuten Suomessa yleensäkin, on korkeampi kuin miesten. Työlliset naiset ovat koulutetumpia kuin työlliset miehet, ja tutkijakoulutusastetta lukuun ottamatta keskiastetta ylempiä tutkintoja suorittaneita naisia oli Keski-Pohjanmaalla enemmän kuin miehiä vuonna 2004 (liite 3).

Nuoret naiset ovat keskimäärin korkeammin koulutettuja kuin vanhemmat naiset. Vanhimpia ikäluokkia lukuun ottamatta naisten koulutustaso on miesten koulutustasoa korkeampi. Liitteessä 4 on nähtävissä tutkinnon suorittaneiden naisten koulutusasteet eri ikäryhmissä Keski-Pohjanmaalla vuonna 2005, ja liite 5 kertoo vastaavat asiat miesten osalta.

Kun työmarkkinat ovat voimakkaasti segregoituneet toimialoittain, näkyy ilmiö myös koulutusaloissa. Keski-Pohjanmaan korkea-asteen koulutuksen omaavan työllisen työvoiman koulutusaloja tarkasteltaessa sukupuolten eriytyminen näkyy erityisen selvästi terveys- ja sosiaalialan koulutuksessa ja tekniikan alan koulutuksessa (liite 6).

2.3 Työlliset

Työllisten naisten määrä on Keski-Pohjanmaalla ollut selvästi työllisten miesten määrää pienempi. 2000-luvulla sukupuolten välinen ero työllisten määrissä näyttää pikku hiljaa pienentyneen: työllisten naisten määrä on ollut nousussa, kun taas työllisten miesten määrä ei ole juuri muuttunut (liite 7).

Työllisten määrään vaikuttaa selvimmin väestön työhön osallistuminen eli työllisyysaste. Työllisyysaste lasketaan 15–64-vuotiaiden työllisten prosentiosuutena samankäisestä väestöstä. Vuodesta 1970 lähtien on trendinä Suomessa ollut se, että miesten työhön osallistuminen on hieman alentunut, kun taas naisten työllisyys on noussut. (Myrskylä 2006, 108)

Tarkasteltaessa naisten ja miesten työllisyysasteiden kehitystä Keski-Pohjanmaalla ja koko maassa vuosina 1987–2004 (liite 8) on Keski-Pohjanmaan miesten työllisyysaste koko tarkastelujakson ajan ollut lähellä koko maan miesten työllisyysastetta. Sen sijaan Keski-Pohjanmaan naisten ja koko maan naisten työllisyysasteet eroavat tarkastelujaksolla selvästi toisistaan. Maakunnassa naisten työllisyysaste on ollut lähes koko tarkastelujakson ajan useamman prosenttiyksikön pienempi kuin koko maassa keskimäärin. Ero näyttää kuitenkin alkaneen pienentyä vuodesta 2002 lähtien. Keski-Pohjanmaalla myös ero naisten ja miesten työllisyysasteissa on ollut selvästi suurempi kuin vastaava ero koko maan osalta. Tässäkin Keski-Pohjanmaa näyttää 2000-luvulla lähentyneen keskimääräistä tilannetta.

² Tilastokeskuksen koulutusala- ja koulutusasteluokituksista:

http://www.stat.fi/tk/tt/luokitukset/lk/koulutus_index.html

<http://www.stat.fi/tk/tt/luokitukset/popup/koulustem.html>

2.4 Työpaikat toimialoittain

Keski-Pohjanmaalla tärkeimpiä työllistäjiä ovat teollisuus, terveydenhuolto- ja sosiaalipalvelut sekä tukku- ja vähittäiskauppa. Liitteen 9 kuvasta ilmenee työpaikkojen määrä eri toimialoilla maakunnassa vuosina 1996, 2000 ja 2004. Työpaikkamäärä on kyseisenä ajanjaksona kasvanut selvimmin terveydenhuolto- ja sosiaalipalveluissa, palveluissa yleensä, kaupassa, teollisuudessa ja koulutuksessa.

Työmarkkinoiden segregoituminen näkyy selvästi miesten ja naisten työpaikkojen sijoittumisessa eri toimialoille (liite 10). Selkeimmin naisaloja ovat terveydenhuolto- ja sosiaalipalvelut, koulutus sekä majoitus- ja ravitsemistoiminta. Miesten aloja ovat erityisesti teollisuus; rakentaminen; kuljetus, varastointi ja tietoliikenne; sekä sähkö-, kaasu- ja vesihuolto.

Tarkasteltaessa naisten työpaikkojen lukumäärän kehitystä Keski-Pohjanmaalla vuosien 1996, 2000 ja 2004 toimialoittaisten työpaikkamäärien perusteella on työpaikkojen lisäys ollut suurinta terveydenhuolto- ja sosiaalipalveluissa. Naisten työpaikat ovat lisääntyneet myös koulutuksessa, kaupassa ja palveluissa yleensä. Sen sijaan teollisuudessa, jonka työpaikat kokonaisuutena ovat tarkastelujaksolla lisääntyneet, ei naisten määrä ole juuri kasvanut. (Liite 11)

Kun tarkastellaan eri toimialojen työpaikkojen jakautumista sukupuolen mukaan vuosina 1996, 2000 ja 2004, näyttää siltä, että segregoituminen maakunnan työmarkkinoilla ei ole ainakaan ollut vähenemään päin. Naisvaltaisilla aloilla, kuten terveydenhuolto- ja sosiaalipalveluissa sekä koulutuksessa naisten osuus on kyseisenä ajanjaksona lisääntynyt. Teollisuudessa naisten osuus on entisestään vähentynyt. (Liite 12)

2.5 Yrittäjyys

Vuonna 2004 yrittäjänäisten lukumäärä Keski-Pohjanmaalla oli 1 548 ja yrittäjämiesten 3 070. Sekä nais- että miesyrittäjistä yli puolet toimi alkutuotannossa. Naisyrittäjien määrä oli miesyrittäjien määrää suurempi terveydenhuolto- ja sosiaalipalveluissa, majoitus- ja ravitsemistoiminnassa sekä toimialaluokissa muut yhteiskunnalliset ja henkilökohtaiset palvelut ja toimiala tuntematon. (Liite 13)

Suhteutettaessa naisyrittäjien määrä maakunnan koko yrittäjäkantaan (pl. alkutuotanto ja avustavat perheenjäsenet) vuonna 2006, sijoittuu Keski-Pohjanmaa maakunnittaisessa vertailussa viimeiseksi suhdeluvulla 24,2 vastaavan luvun koko maan osalta ollessa 32,1 (Kauppa- ja teollisuusministeriö 2007, 62).

2.6 Lapsiperheet

Keski-Pohjanmaan keskimääräistä korkeampi syntyvyys näkyy tarkasteltaessa lapsilisään oikeuttaneiden lasten prosenttiosuutta väestöstä maakunnittain 31.12.2005. Keski-Pohjanmaa sijoittuu 22 prosentin osuudellaan maakunnista kolmanneksi (Kansaneläkelaitos 2006a, 252). Kun vertaillaan niiden lasten määrää, joista maksettiin lakisääteistä pienten lasten kotihoidon tukea sataa vastaavanikäistä (9kk–6v) lasta kohti maakunnittain, sai Keski-Pohjanmaa luvun 38, mikä oli maakunnittaisessa vertailussa suurin luku (Kansaneläkelaitos 2006b, 79). Keskipohjanmaalla sai vuonna 2005 vanhempainpäivärahaa 1 458 äitiä ja 771 isää. Näiden äitien mediaani-ikä³ oli 29 vuotta, ja isien vastaavasti 32 vuotta. Koko maassa vanhempainrahaa saaneiden äitien mediaani-

3 Mediaani on suuruusjärjestykseen asetetuista muuttujan arvoista keskimäinen.

ikä oli 30 vuotta, ja isien 32 vuotta. (Kansaneläkelaitos 2006b, 46) Yksinhuoltajaperheiden osuus kaikista perheistä vuonna 2005 oli Keski-Pohjanmaalla 12,4 prosenttia, mikä on pienin osuus maakunnittaisessa vertailussa. (Kansaneläkelaitos 2006a, 252)

2.7 Tulo- ja lähtömuuttajat

Koska tutkimushankkeen taustalla on muun muassa naisten muutto pois maakunnasta, ja koska toisaalta mielenkiinnon kohteena ovat myös alueelle muuttavat naiset, tarkastellaan seuraavassa, mitä tilastot kertovat näistä muuttajista. Lähteenä käytetään Tilastokeskuksen Muuttaneiden taustatiedot – tietokantaa, ja kyse on Keski-Pohjanmaan ja muiden maakuntien välisistä muuttajista ja maahan/maastamuuttajista. Mukana ei siis ole maakunnan sisäisiä muuttoja. Kyseessä on yhtä vuotta – 2003 – koskeva poikileikkaustarkastelu. On huomattava, että tiedot muuttajien koulutuksesta, pääasiallisesta toiminnasta, ammattiasemasta ja toimialasta koskevat vuoden lopun ajankohdan tilannetta. Muuttajan ikä on muuttoajankohdan ikä.

Vuonna 2003 Keski-Pohjanmaalle muutti naisia enemmän kuin miehiä: 958 naista ja 867 miestä. Opiskelijanaisia oli tulomuuttajissa enemmän kuin opiskelijamiehiä, samoin työttömiä naisia oli tulomuuttajien joukossa enemmän kuin työttömiä miehiä (liite 14). Lähtömuuttajia oli enemmän kuin tulomuuttajia, ja heistä 1 125 oli naisia ja 1 028 miehiä. Opiskelevia naisia oli tulomuuttajissa selvästi opiskelevia miehiä enemmän (liite 15). Tulo- ja lähtömuuttajanaisten pääasiallista toimintaa tarkasteltaessa selvimmät erot olivat työllisissä ja opiskelijoissa, joita oli lähtömuuttajien joukossa selvästi enemmän kuin tulomuuttajissa (liite 16).

Tulo- ja lähtömuuttajanaisten ikärakenteen vertailussa voidaan havaita, että 15–24-vuotiaita naisia muutti Keski-Pohjanmaalta pois selvästi enemmän kuin heitä muutti maakuntaan (liite 17). Lähtömuuttajia tässä ikäryhmässä oli 616, ja tulomuuttajia 418. Muissa ikäryhmissä ei suuria eroja ollut.

Keski-asteen tutkinnon omaavia naisia muutti Keski-Pohjanmaalta pois selvästi enemmän kuin heitä oli alueelle tulomuuttajissa. Korkea-asteen tutkinnon omaavien ja ilman tutkintoa olevien suhteen ei samanlaista eroa ollut. (Liite 18)

Työllisistä lähtömuuttajanaisista enemmistö oli julkisen sektorin palveluksessa olevia palkansaajia, kun taas tulomuuttajista enemmistö työskenteli yksityissektorilla (liite 19). Työllisten tulo- ja lähtömuuttajanaisten toimialoja vertaillaessa selkein ero on lähtömuuttajien enemmisyys kolmella päätoimialalla: tukku- ja vähittäiskauppa, kiinteistö-, vuokraus- ja tutkimuspalvelut; liike-elämän palvelut sekä terveydenhuolto- ja sosiaalipalvelut (liite 20). Kyse on siis tässäkin muuttovuoden lopun tilanteesta.

3 Haastattelututkimuksen toteuttaminen ja aineiston kuvaus

3.1 Haastatteluaineiston hankkiminen ja aineiston analyysi

Tutkimuksen kohteena ovat Keski-Pohjanmaalla asuvat nuoret työelämässä olevat naiset. Haastateltavien naisten löytämiseksi otettiin ensin yhteyttä muutamiin, enimmäkseen naisvaltaisilla aloilla toimiviin henkilöihin, joiden avulla löytyivät ensimmäiset haastateltavat. Suurin osa haastateltavista löytyi niin sanotulla lumipallomenetelmällä siten, että haastatelluilta naisilta saatiin uusien mahdollisten haastateltavien yhteystietoja. Vaikka laadullisessa tutkimuksessa ei pyritäkään tilastolliseen edustavuuteen, haluttiin aineiston edustavan mahdollisimman hyvin perusjoukkoa eli työelämässä mukana olevia nuoria naisia Keski-Pohjanmaalla. Sen vuoksi haastateltaviksi valikoitui naisia eniten työllistävillä aloilla työskenteleviä, julkisella ja yksityisellä sektorilla työskenteleviä, määräaikaisessa ja toistaiseksi voimassa olevassa työsuhhteessa olevia, muutama yrittäjä, perheellisiä ja yksin eläviä, ja erilaisen muuttajataustan omaavia naisia. Haastateltavia haluttiin mukaan koko maakunnan alueelta. Kun haastatteluiden edetessä Kaustisen seutukunta näytti jäävän selvästi aliedustetuksi, otettiin yhteyttä henkilöön, jonka kautta saatiin yhteys joihinkin alueen naisiin, ja tästä edettiin edelleen lumipallomenetelmällä. Naiset suhtautuivat haastattelupyyntöihin hyvin myönteisesti, ja haastattelusta kieltäytyi ainoastaan yksi nainen.

Henkilökohtaisia haastatteluja tehtiin 21 kappaletta. Haastatteluiden lukumäärää ei lyöty lukkoon etukäteen, mutta sen ajateltiin olevan noin kaksikymmentä. Ajatuksena oli, että haastattelujen lopulliseen lukumäärään vaikuttaisi aineiston niin sanottu kylläntyminen, eli siinä vaiheessa, kun samat asiat alkaisivat toistua haastatteluissa, olisi niitä riittävästi. Toistoa tietyissä teemoissa alkoi esiintyä hyvinkin pian. Toisaalta kaikissa haastatteluissa tuli myös uutta tietoa. Haastatteluja jatkettiin, kunnes mukana oli erilaisia naisia työn toimialan, keston ja sektorin, sekä muuttohistorian, asuinpaikan ja perhetilanteen suhteen.

Haastattelupyyntö esitettiin haastateltaville puhelimitse, ja tällöin kerrottiin tutkimuksesta, sen tarkoituksesta ja haastatteluista. Haastattelut tehtiin haastateltaville sopivaan aikaan ja sopivassa paikassa vajaan kahden kuukauden aikana 10.4. – 5.6.2007. Suurin osa haastateltavista halusi tulla tapaamiseen Kokkolan yliopistokeskus Chydeniuksen tiloihin, ja enemmistö muista naisista haastateltiin heidän työpaikallaan.

Varsinaiset haastattelut kestivät keskimäärin noin 40 minuuttia. Ennen haastattelua haastateltaville kerrottiin tutkimuksesta ja sen tulosten raportoinnista, ja näistä asioista tarvittaessa keskusteltiin. Osalle haastateltavista heitä varten tehty tiedote (liite 21) oli lähetetty sähköpostitse ennen haastattelua, ja osalle se annettiin haastattelutapaami-

nessa. Varsinaisen haastattelun jälkeen keskustelu jatkui vielä lumipallomenetelmään liittyvän uusien haastateltavien löytämisen merkeissä. Samoin haastateltavat antoivat yhteystietonsa, jotta heille voi lähettää tiedon tutkimusraportin ilmestymisestä. Kaikki haastateltavat olivat kiinnostuneita saamaan tämän tiedon.

Haastattelut olivat teemahaastatteluita, joissa pääteemoja olivat haastateltavan yleinen elämäntilanne, työ, opinnot, asuminen sekä työn ja muiden elämänalueiden yhteensovittaminen. Haastatteluita varten tehtiin haastattelurunko (liite 22), joka toimi lähinnä haastattelijan muistilistana erityisesti haastattelukierroksen alkuvaiheessa. Haastattelut etenivät pitkälti haastateltavan puheen mukaan, eli asioiden käsittelyjärjestys haastatteluissa vaihteli. Olennaisten kysymysten esittämisestä pyrittiin kuitenkin pitämään kiinni. Kaikki haastattelut nauhoitettiin.

Haastatteluaineiston analyysiprosessi alkoi jo haastatteluissa jatkuen haastattelujen kuunteluun ja litterointiin sekä litteroidun aineiston lukemiseen. Nauhoitetut haastattelut litteroitiin sanatarkasti, ja tuloksena oli noin 200 liuskaa tekstiä. Haastatteluaineiston analyysissä käytettiin teemoittelua ja tyypittelyä. Teemojen sisällä haastateltujen puheesta poimittiin ilmaisuja, joiden perusteella löydettiin erilaisia tyyppisiä esimerkiksi asioihin suhtautumistavoista, kokemuksista tai vaikkapa ratkaisuksista.

3.2 Aineiston kuvaus

Haastateltujen naisten ikä vaihteli 22 vuodesta 39 vuoteen keski-ikä ollessa 28 vuotta. Naisista kuusitoista oli iältään 26–32 vuotiaita. Kokkolan seutukunnassa asui viisitoista naista, joista kaksitoista oli kokkolalaisia. Kuusi haastatelluista naisista asui Kaustisen seutukunnassa.

Kaikki naiset olivat työelämässä, ja kahdeksantoista heistä oli haastatteluhetkellä työsuhteessa. Yksi näistä naisista oli hoitovapaalla. Palkkatyössä olevista naisista kolme opiskeli samanaikaisesti tutkintotavoitteisesti ja neljäs aikoi jatkaa syksyllä täysipäiväistä opiskeluaan. Kolme neljästä tutkintotavoitteisesti opiskelevasta naisesta oli korkeakouluopiskelijoita. Yksi haastatelluista oli haastatteluhetkellä ollut vähän aikaa työttömänä. Kolme naisista toimi yrittäjänä, ja yksi heistä oli samanaikaisesti palkkatyössä.

Neljän naisen korkein tutkinto oli korkeakoulututkinto, yhdeksän naisen ammattikorkeakoulututkinto ja viiden naisen ammattitutkinto tai opistotason tutkinto. Tutkinto puuttui kolmelta naiselta, joista kahden korkeakouluopinnot olivat loppuvaiheessa ja yhden ammattikorkeakouluopinnot olivat toistaiseksi jääneet hieman kesken. Muutamalla naisella oli useampi kuin yksi tutkinto. Korkeimman suoritetun tutkinnon koulutusalat jakautuivat tutkinnon omaavien kahdeksantoista naisen osalta seuraavasti: terveys- ja sosiaalialan koulutus kuudella, kaupallinen ja yhteiskuntatieteellinen koulutus viidellä, kasvatustieteellinen ja opettajankoulutus kolmella, palvelualojen koulutus kolmella ja maa- ja metsätalouden koulutus yhdellä naisella.

Kymmenen naisen työnantaja toimi julkisella sektorilla ja kahdeksan yksityisellä sektorilla. Viisi haastateltua naista työskenteli terveydenhuolto- ja sosiaalipalveluissa, neljä vähittäiskaupassa, kolme koulutuksessa, kolme teollisuudessa, kaksi julkishallinnossa ja yksi majoitus- ja ravitsemistoiminnassa. Kahdeksastoista työsuhteessa haastatteluhetkellä olleesta naisesta kahdentoista työsuhde oli määräaikainen, ja kuudella naisella oli toistaiseksi voimassa oleva työsuhde. Haastatelluista kolmesta yrittäjästä kaksi toimi terveydenhuolto- ja sosiaalipalveluissa ja yksi majoitus- ja ravitsemistoiminnassa.

Kuudellatoista haastatellulla naisella oli avo- tai aviopuoliso, kahdella seurustelukumppani, ja kolme naisista oli sinkkuja. Yhdeksällä naisella oli lapsi tai lapsia – kuudella yksi lapsi ja kolmella kaksi tai kolme lasta. Osa perheistä oli uusperheitä. Ilman puolisoa lasten kanssa eläviä naisia ei aineistossa ollut. Kymmenen haastatelluista naisista asui perheineen omassa omakotitalossa.

3.3 Tulosten esittäminen

Haastatteluaineiston tulosten esittämisessä käytetään haastateltujen puheesta paljon lainauksia, joiden avulla saadaan esiin haastateltujen naisten ääni tutkimusraportissa. Lainaukset haastateltujen puheesta havainnollistavat naisten näkemyksiä ja tilanteita sekä todentavat sanomien merkitysten tulkintoja. Haastateltujen puhe on erotettu muusta sisällöstä kursivoituna ja sisennettynä tekstinä. Lainauksia haastateltujen puheesta on selkeytetty lähinnä toistoa ja täytesanoja poistamalla. Tämä on tehty siten, että sanoman merkitys ei ole muuttunut. Myös sellaisia, esimerkiksi murreilmaisuja, joista haastateltu voi olla tunnistettavissa, on poistettu ja ne on korvattu tavanomaisemmilla sanoilla.

Luvut 4, 5 ja 6 perustuvat kokonaan tässä tutkimuksessa kerättyyn haastatteluaineistoon. Raportin viimeisessä luvussa tehdään yhteenveto haastattelujen tuloksista ja suhteutetaan tuloksia tutkimuksen taustoihin sekä myös muissa tutkimuksissa saattuihin tuloksiin.

4 Asuinpaikan valinta ja merkitys

4.1 Muuttajatausta ja asuinpaikan valinta

Haastatellut Keski-Pohjanmaalla asuvat nuoret naiset voidaan jakaa neljään ryhmään sen perusteella, mikä heidän muuttohistoriansa Keski-Pohjanmaalla asumisen suhteen on:

- koko elämänsä Keski-Pohjanmaalla asuneet,
- vain opintojen ajaksi muualle muuttaneet,
- paluumuuttajat sekä
- muualta kotoisin olevat naiset.

Haastatelluista 21 naisesta kolmesta on syntynyt Keski-Pohjanmaalla, ja lisäksi kolme on muuttanut maakuntaan ennen kouluikää vanhempiensa kanssa. Näistä kuudesta naisesta neljä ei ole asunut lainkaan muualla kuin Keski-Pohjanmaalla ja kuusi on asunut muualla ainoastaan opintojensa aikana. Sekä ikänsä Keski-Pohjanmaalla asuneet että muualla ainoastaan opiskelemissa käyneet naiset pääsääntöisesti aikovat jäädäkin maakuntaan, tai ainakin pitävät jäämistään todennäköisenä. Ulkomailla jonkin aikaa asuminen on kuitenkin joidenkin naisten haave.

Kuusi naisista on paluumuuttajia siinä mielessä, että he asuttuaan muualla muun kuin opiskelun merkeissä ovat muuttaneet takaisin Keski-Pohjanmaalle. Muualla asuessaan kaikki nämä naiset olleet työelämässä, ja lähes kaikki heistä ovat myös opiskelleet. Puolet näistä naisista ajattelee todennäköisesti olevansa nyt kotimaakunnassa jäädäkseen.

Muualta kotoisin olevia Keski-Pohjanmaalle muuttaneita naisia (pl. alle kouluikäisenä alueelle muuttaneet) on aineistossa viisi. Kolme heistä uskoo olevansa Keski-Pohjanmaalla jäädäkseen.

4.1.1 Keski-Pohjanmaalla koko ikänsä asuneet naiset

Koko ikänsä Keski-Pohjanmaalla asuneesta neljästä naisesta kolmella on perhe – puoliso ja vähintään yksi lapsi. Alueella aina asuneet naiset tuntuvat yksinkertaisesti pitävän kotiseutuaan itselleen ja perheelleen hyvänä ja sopivana asuinpaikkana. Monille omat ja puolison vanhemmat sekä laajemminkin lapsuudenperhe ja sukulaiset ovat tärkeä kotiseudulla pitävä tekijä.

Yksi neljästä naisesta toimii yrittäjänä ja kolme käy palkkatyössä. Työn löytyminen on tuottanut ongelmia ainoastaan yhdelle näistä naisista, joka olisi valmis muuttamaan työn mukana muuallekin. Haastatteluhetkellä kaikki naiset kuitenkin olivat tyytyväisiä työtilanteeseensa.

Ei ainakaan tee mieli muualle, tuntuu että ne työpaikatki (naisen ja hänen puolisonsa) on tämmösiä, että varmaan työtä riittää, niin ei tuu sit tarvetta lähteä minnekään. Ja kuitenkin sukulaiset tai perhe, perheet on täällä, molempien vanhemmat ja näin, niin en usko, että täältä minnekään tulis lähtettyä.

Eräs naisista pitää työllistymistään kotipaikkakunnalle lottovoittona. Ilman nykyistä työpaikkaa nainen puolisoineen olisi todennäköisesti muuttanut Etelä-Suomeen.

... tuntu, että no miks, ei mun tarvi (pysyä kotiseudulla), jos ei mulle oo töitä, ... vaikka tykkään asua maaseudulla ja tykkään tästä alueesta, ja arvostan tätä, mutta se, että jos mää en mitään hommia saa, tai mää en voi kehittyä, enkä saa työkokemusta, niin sitte tavallaan, että mikä ettei välillä kävis jossain muualla ja tulis takasi.

Sama nainen toivoo saavansa asua työnsä puitteissa myös ulkomailla:

... mää en näkis huonona sitä, että mää matkustelen, tai et mää jonkunlaisia pätkiä asuisin ulkomailla, se ei kuulosta pahalta, mää voisin ihan suoriutua semmosesta ja toivoaki sitä, että jossain vaiheessa asuis ulkomailla.

Kotipaikkakunnallaan useimmilla on valmis sosiaalinen verkosto, jollainen puuttuu uudesta, ennestään tuntemattomasta asuinpaikasta. Nainen, joka on joutunut pohtimaan muualle muuttamista työtilanteen vuoksi, kuvailee ajatuksiaan asiasta näin:

... tuntee ihmiset, on ketä tervehtiä, ei tavallaan tarvi sitä sosiaalista verkostoa ruveta luomaan alusta asti. Eli jos mää hyppäisin johonki Joensuuhun, josta mää en tunne ketään, niin kyllä siinä menis aikansa, että vaikka muuten tykkäis paikkakunnasta, et se ois viihtyisä ja näin, mutta jos ei tunne sieltä ketään, niin kyllä siinä on aikamoinen niinkö semmonen rotko, rotko mihin tippuu.

Se, että mies muuttaa naisen vuoksi Keski-Pohjanmaalle, vaikuttaa ainakin tämän tutkimuksen haastatteluaineiston perusteella olevan harvinaisempaa kuin päinvastainen tilanne, mutta poikkeuksiakin löytyy. Maakunnassa pysynyt nainen pohtii tähän liittyen:

... mua enemmän sitoo tämä paikkakunta, et mää oon enemmän sitoutunu siihen omaan paikkakuntaani ko hän (puoliso) omaansa.

Myös koulutus- ja harrastusmahdollisuudet sekä ympäristön sopivuus lasten kasvamiseen vaikuttavat kotiseudulle jäämiseen, kuten seuraavassa kokkolalainen nainen kertoo:

No, ei pysty verrata mihinkään, mutta oon tykänny hirveesti. Ja silloin nuorena ku lähti ettimään, että miksikä haluaa opiskella oikeasti, niin täällä oli mahdollisuuksia, ei oo mikään pakko lähteä mihinkään kauemmaksi. Et hyvät koulutusmahdollisuudet on, se on semmonen iso asia. Ja harrastaa pystyy ... Ja sitten tietysti sopivan pienen aatellen lapsia, et he pystyy niinku pyörälläki menemään harrastuksiin sitten myöhemmässä vaiheessa, ei tarvi aina autolla lähteä kускаamaan monia kilometrejä.

4.1.2 Opintojen ajan muualla asuneet naiset

Kuusi aineiston naista on lähtenyt suorittamaan opintojaan maakunnan ulkopuolelle, ja palannut opintojen päätyttyä takaisin Keski-Pohjanmaalle. Näillä naisilla on ammatikorkeakoulututkinto tai korkeakoulututkinto, tai jälkimmäiseen tähtäävät opinnot loppusuoralla. Osa naisista on asunut opiskelupaikkakunnallaan vain sen verran kuin opinnot vaativat, ja viettänyt esimerkiksi viikonloput kotonaan.

Tärkeitä asioita opintojen jälkeisen kotimaakuntaan paluun kannalta vaikuttavat olevan alueelta kotoisin oleva puoliso sekä asuminen lähellä vanhempia ja sukulaisia, mutta naiset pitävät myös työtä hyvin tärkeänä. Suurin osa opintojen jälkeen Keski-Pohjanmaalle palanneista naisista on päässyt hyvin kiinni työelämään, mutta yhdellä naisista koulutusta vastaavan työn löytäminen on tuottanut ongelmia.

Yhtä lukuun ottamatta tämän ryhmän naisilla on puoliso. Kaikki puolisetkin ovat kotoisin Keski-Pohjanmaalta, ja vaikuttaa siltä, että osalle heistä kotiseudulla pysyminen on tärkeämpää kuin naisille. Miehellä saattaa kotipaikkakunnalla asuminen ja pysyminen olla itsestään selvää kotiseutuun kiintymisen, työn ja läheisten ihmisten vuoksi, mutta puolisolle se ei välttämättä sitä ole:

No kyllä se hänelle on ollu, että mulle ei välttämättä niinkään, että ... mulla ei oo mitään vaikeuksia ollu jäädä (kotipaikkakunnalle), mutta mä oisin saattanu hyvin muuttaaki. Että jos esimerkiksi oisin löytäny miehen jostaki toiselta paikkakunnalta niin mä oisin aivan hyvin voinu muuttaa pois... Ja varsinki joskus ko niitä työmarkkinoita kahtelee, Hesaria ko lukee, niitä työpaikkoja, niin kyllä sitä vähä aattelee että voi vitsi ... siel on niin monenlaista mahdollisuutta, mikä täällä ei oo. ... hän (mies) on kyllä hyvin kotiseuturakas, että mä luulen että mä saisin tehdä aika kovin töitä, että mä saisin sen sieltä lähtemään (naurua).

Toinen nainen kertoo eroista omassa ja puolisonsa muuttohalukkuudessa:

... mulla ehkä ois enemmänkin kiinnostusta lähteä vielä johonkin muualle. Että mä luulen, että avopuolisoni ehkä, hän hyvinkin viihtyy tällä seudulla, hän on koko ikänsä asunut täällä ... mulla sitte vähä enemmänki poltteele, että vois lähteä johonki, ehkä jopa johonki toiseen maahanki vähäks aikaa asumaan ja tekeen töitä.

Osa pareista oli hakeutunut opiskelemaan samalle paikkakunnalle muualla Suomessa, ja palannut opintojen jälkeen Keski-Pohjanmaalle, josta molemmille puolisoille oli löytynyt työpaikka. Kysymykseen siitä, vaikuttivatko palaamiseen muutkin seikat kuin molempien puolisoitten työnsaanti, vastasi eräs haastateltu näin:

... totta kai siis sillä lailla, että kuitenkin molempien vanhemmat asuu täällä, että en mä tiiä, että oltiinko me sitä kauheesti mitenkään suunniteltu, että tänne nyt muutetaan joka tapauksessa, mutta se tuli vaan niin sopivaan saumaan sitte, että tänne tuli auki semmonen miehelle mielenkiintonen työpaikka ja sitte hän sai sen, niin eihän siinä mullakaan sitte ollu vaihtoehtoja muuta ko ettiä täältä töitä. Että totta kai sillä on suuri merkitys, että vanhemmat asuu täällä ja isovanhemmat asuu täällä ja sillä lailla, että ei siinä ollu mitään hankaluutta, että tänne pitää muuttaa, että oli mukava tulla kyllä.

Toinen nainen, joka oli myös opiskellut miehensä kanssa samalla paikkakunnalla muualla Suomessa, kertoo tilanteesta, jossa mies oli jo saanut töitä Keski-Pohjanmaalta, minkä jälkeen hänelle itselleen tarjottiin työprojektia, ja toteaa:

Se oli oikeestaan sitte ihan luontevaa, et ei me aateltu ees mitään muita vaihtoehtoja. ... ei me sitä (opiskelukaupunkia) ees oikeestaan pietty vaihtoehtona, että me oltiin siellä

opiskelemassa ja meillä oli tosi mukavaa, mutta en mää sinne oo muuten hirveesti ikävoiny. Että kyllä se varmaan sitte Helsinki ois ollu se vaihtoehto, jos ei me Kokkolaan ois tultu.

Kotikaupunkiin paluu on tuntunut mieluisalta:

... me kuitenkin Kokkolassa viihytään ... me ollaan kumpiki täältä kotosin ja meiän vanhemmat on täällä, ja ku on se laps, niin ... sitä sukua ja niitä läheisiä ihmisiä oppii ihan erilailla arvostaan vielä lisää, sitte ku on perhettä. Että mielellämme ollaan täällä kyllä mutta ikinähän ei voi sanoo, että mikä on sitte vaikka viiden vuoden päästä tilanne.

Kun halu palata kotiseudulle on voimakas, ei asiaa aina tarvitse erityisemmin pohtia, kertoo kolmas miehensä kanssa opiskelun jälkeen synnyinseudulleen palannut nainen, joka oli saanut kotikunnastaan myös työpaikan:

No mulla tietysti nyt ensisijaisesti se (kotikunta ja Keski-Pohjanmaa) merkitsee koti-seutua ja sitä semmosta kotia isolla koolla. Ja nyt ko on saanu lapsen, niin onhan hirveesti merkitystä, että mun äiti ja samaten miehen äiti asuu ihan (lähellä). Eli sukulaissuhteet on myös hirveän tärkeitä. Ja tietysti työllisyystilanne oli semmonen ... että sitä työtä oli valmiina oottamassa ... Jotenki se oli sillon opintojen aikana jo jollain lailla selvä, että kyllä me varmaan paluumuutetaan. Että jotenki veri vetää (naurua), sillaa mää ehkä kuvailisin sitä parhaiten. Että ei niinkään se, että haluaa sinne nyt jonku tietyn työn takia välttämättä, vaan jotenki se vaan on niin koti.

Nuori työssäkäyvä nainen, jonka loppusuoralla olevat opinnot eivät enää edellytä opiskelupaikkakunnalla asumista, toivoo saavansa opintojen valmistuttua alansa töitä kotiseudultaan:

Nyt, varsinkin ko sen pari vuotta oli (opiskelupaikkakunnalla), niin jotenki se vaan vetää tää kotipuoli takas, että ei sillon ko opinnot alko, niin ei aatellu niin, että ei siinä nyt, että mennään sitte sinne missä töitä on, mutta nyt toivois, että sais sitten täältä sen, koulutusta vastaavaa työtä sitte ku valmistuu. Täällä on kaikki kuitenkin kaverit, ja suku on täällä. Ja sitte jotenki vaan kai tuntuu, että kaikki harrastusmahallisuudet on hyvät, mitkä mulle on tärkeitä.

Pohtiessaan perheensä pysymistä Kokkolassa tulevaisuudessa eräs naisista korostaa perheen yhdessä olemisen olevan asuinpaikkaa tärkeämpi asia. Puolisoista molemmat haluavat käydä työssä, ja mikäli työtilanne muuttuu siten, että jommalla kummalla ei ole työtä, niin sitten on todennäköisesti muuton aika.

... mun mielestä elämässä pitää olla semmonen asenne, että tärkeintä on se, että on ne läheiset ihmiset, se perhe, niin sitte kaikki se muu on tavallaan toisarvoista. Että jos on semmonen tilanne, että tääl ei oo töitä tai täältä on pakko lähtee pois, niin sitte me otetaan kimpsut ja kampsut ja lähetään. ... musta siitä enemmänki ahistuu, jos aattelee, ettei vois koskaan missään muualla asua.

4.1.3 Paluumuuttajanaiset

Kuusi haastatelluista naisista on asunut muualla kuin Keski-Pohjanmaalla sekä opiskelun että esimerkiksi työn merkeissä, tai sitten pelkästään muun toiminnan kuin opiskelun merkeissä, ja asui haastatteluhetkellä taas Keski-Pohjanmaalla. Naisten kotimaakunnasta poissaoloaika vaihteli vuodesta runsaaseen kymmeneen vuoteen, ja kolme heistä on asunut myös ulkomailla. Kolmella naisista on ammatillinen tutkinto ja yhdel-

lä yliopistotutkinto. Ammattikorkeakoulututkinto on kahdella naisella, joista toisella on korkeakouluopinnot meneillään.

Viisi naisista käy työssä, ja yksi sekä työskentelee että opiskelee ammatillista tutkintoa varten. Pari viikkoa työttömänä oli haastatteluhetkellä ollut yksi naisista, joka on aloittamassa uudet opinnot. Hän, samoin kuin korkeakouluopintojaan syksyllä jatkava nainen ovat muuttamassa pois maakunnasta lähinnä opintojen vuoksi. Neljällä näistä kuudesta naisesta on puoliso, jotka kaikki ovat Keski-Pohjanmaalta, ja yhdellä naisista on lapsia.

Eräs naisista on saanut mielenkiintoisen määräaikaisen työn, ja asuu sen vuoksi Keski-Pohjanmaalla, joka on myös hänen nykyisen puolisonsa kotipaikka. Paluu kotimaakuntaan, jossa nainen arvostaa turvallisuutta, rauhallisuutta ja luontoa, on ollut hänelle itselleenkin jonkinlainen yllätys.

Jotenki se on yllättäny mut täysin, että mä oon täällä Keski-Pohjanmaalla töissä, et kun mä en oo todellakaan sen jälkeen, ko mä oon Keski-Pohjanmaalta lähteny, niin mulla ei oo ollu mitään ajatuksia palata tänne, ku mulla ei ollu mitään kiintopistettä täällä muutako, että mä käyn kotona kylässä joskus. Mulla ei ollu miestä eikä mulla ollu täällä töitä, opiskelukaverit suurin osa on muuttanu johonki muualle täältä, niin ei mulla ollu mitään semmosta hinkua tänne takasinpäin. Niin se, et nyt mulla on täällä taas se elämä, niin se on jotenki mullistanu mun maailman aika kokonaisuvaltisesti, niinkö tää työ ja muutenki tää elämä.

Sama nainen, jolle haastava työ merkitsee paljon, pohtii tulevaisuuden asuinpaikkaansa:

... mä en oo sillä tavalla juurtunu mihinkään niin kovaa kiinni, että enkö mä lähtis, jos mulle tarjotaan joku huipputyöpaikka esimerkiksi jossakin, niin kyllä mä varmaan silloin nostan kytkintä ja lähen sitten ainaki joksikin aikaa pois. Että kyllä se työ mulle on kuitenkin niin tärkeä asia, että jos mä en löydä semmosta työpaikkaa täältä, niin sitten on helpommin se vaara, että tulee lähettyä pois.

Nainen jatkaa asuinpaikkaan liittyvää pohdintaansa mahdollisia lapsia ajatellen:

... jos niitä pikkusia joskus saa, niin tää ois aivan loistava kasvuympäristö. Etelä-Suomi ei hirveesti houkuta siinä mielessä. Ja just talonrakentaminen ja tämmönenki, niin kyllähän se kustannuksiltaan on huomattavasti parempi vaihtoehto asua täällä, ja rakentaa se talo tänne, ko taas taas johonki Etelä-Suomen suuntaan. Ja toisaalta meillä on taas kummankin suku täältäpäin, niin sitte olis perheet ja muut sukulaiset täällä lähellä. Että tuntuis jotenki kamalalta ajatukselta muutttaa tonne johonki tosi kauas keskelle tuntematonta, ja lähtee rakentaa kokonaan se elämä sitte uuestaan, ja se oma niinkö yhteisö ja lähipiiri uudestaan.

Toinen nainen oli asunut puolisonsa kanssa vuoden verran muualla Suomessa, käynyt töissä ja viihtynyt asuinpaikallaan. Hän ei olisi halunnut palata, mutta teki sen puolisonsa vuoksi, joka haluaa asua Keski-Pohjanmaalla: *pakko oli vaan tyytyä ja tulla tänne.* Nainen toivoo kuitenkin tulevaisuudessa saavansa puolisonsa pään käännettyä, koska haaveilee joskus pääsevänsä muualle asumaan.

Kolmas nainen vastasi kysymykseen siitä, mikä perhettä töiden lisäksi pitää nykyisellä paikkakunnalla, seuraavasti:

No työt tällä hetkellä joo. No tietenki sitte perhe, sukulaiset. ... Ko on lapsia ja näin, niin kyllä se on mukavaa, että isovanhemmat on täällä. Tää on tämmönen tuttu ja tur-

vallinen, ko on itekki kasvunu täällä. Ennen se ei ehkä tuntunu siltä, mutta nyt sitä arvostaa ko on itellä lapsia.

Sama nainen pitää kuitenkin mahdollisena perheen muuttoa muuallekin, ehkä ulkomaille, lähinnä miehen työn vuoksi.

Neljäs, Helsingin seudulla useita vuosia asunut ja vastikään takaisin Keski-Pohjanmaalle muuttanut nuori nainen oli kaivannut rauhaa ja luontoa ympärilleen:

Kyllä mää ihan viihyyn, ei siinä silleen. No välillä oli kyllä kova ikävä tänne jotenki sitä rauhaa ... Että sillä lailla just luontoa ja semmosta, että ei välttämättä tarvi sanoo tai tarvi nähä ketään, niin se on ihan mukavaa välillä.

Hän ei juuri kaivannut suuren kaupungin menoaa:

... kyllähän siellä jotenki paljo enemmän on kaikkea tekemistä ja, jos nyt vaan tuntuu, niin joka illalle ois jotain tekemistä, jos haluais, että onhan siellä semmosta menoaa ja meininkiä enemmän taas sitte, mutta en mää ees oikeestaan sitä niinku välttämättä täällä kaipaa. Ja sitte just tietenki se, että ei vielä, ko on nyt niin vähä aikaa taas täällä ollu, niin eipä oo kerenny hirveesti tulla vielä semmosia, mitä nyt kaipais, että ollu kovin tyytyväinen.

Viides nainen, joka oli opintojen jälkeen parin vuoden aikana asunut ja työskennellyt eri paikkakunnilla ja eri työpaikoissa, palasi Keski-Pohjanmaalle, sai työpaikan, eikä aio pitemmälläkään tähtämellä muuttaa muualle:

En, en usko että hirveen kauas ainakaan, että tähän Keski-Pohjanmaan alueelle. Että päätin, että kö tänne muutin, niin nyt oon muuttanu ainaki joksku aikaa aivan tarpeeksi, että oon sitte vaikka työttömänä jonku aikaa, jos semmonen tilanne tulee, mutta en enää lähe hirveen kauaks kyllä.

Kuudes, pitkään muualla asunut nainen arvioi, että ei todennäköisesti tule asumaan jatkossa Keski-Pohjanmaalla, koska alue ei tarjoa hänelle sopivia mahdollisuuksia. Nainen toivoo tulevaisuudessa työskentelevänsä ulkomailla.

No se on hyvin epätodennäköistä (Keski-Pohjanmaalla työskentely jatkossa) ko ei täällä oikeen oo semmosia töitä tarjolla, mitä mä haluaisin tehdä ... jos täällä ois semmonen elämä tarjolla, mitä mä haluaisin, niin kyllähän täällä vois elää, mutta ku en mä oon löytäny, et täällä olis mitään semmosta. ..., en mä usko, että mä tänne tulen töihin jäämään.

4.1.4 Muualta kotoisin olevat naiset

Muualta Keski-Pohjanmaalle muuttaneita naisia (pl. alle kouluikäisenä maakuntaan muuttaneet) on haastatteluaineistossa viisi. Heistä yksi on muuttanut maakuntaan jo lukioikäisenä. Yksi naisista on asunut Keski-Pohjanmaalla kymmenisen vuotta, ja kolme naista yhdestä kolmeen vuotta. Kaksi naisista on kotoisin Keski-Pohjanmaan naapurimaakunnasta, ja muut kolme eri puolilta Suomea.

Kolmella naisista on Keski-Pohjanmaalta lähtöisin oleva puoliso, ja kaksi näistä naisista on muuttanut maakuntaan nimenomaan puolisonsa vuoksi. Kahdella naisella on lapsi tai lapsia, ja kolmas nainen odotti haastatteluhetkellä perheenisäystä. Ne naiset, joilla on keskipohjalainen puoliso, uskovat olevansa Keski-Pohjanmaalla jäädäkseen.

Yhdellä naisista on ammatillinen tutkinto, kahdella ammattikorkeakoulututkinto, yhdellä korkeakoulututkinto, ja yhdellä korkeakouluopinnot loppuvaiheessa. Kaksi muualta tulleista naisista toimii yrittäjänä.

Muualta kotoisin oleva pariskunta on asettunut Kokkolaan, johon alun perin toivat miehen opinnot:

... tänne sitte vain jotenki jämähdettiin, että sitte mä rupesin täältä kättelemään sijaisuuksia ... ja tänne me sitten jäätiin. ... ja aina se oli toistaiseksi, että matkallahan sitä ikäänku ollaan koko aika vielä.

Nainen pohtii tulevaisuuden asuinpaikkaa seuraavasti:

Että sen voi niinku aatella, että se on se viis kymmenen kaksyöt vuotta, että ehkä me joskus sitte palaillaan takasin tonne ... kotiin päin. Mutta että toistaiseksi, täällä on tosi hyvä työ ja hyvä työyhteisö ja kaverit ja kaikki, että täällä niinku viihtyy hyvin. ... ihana omakotitalo ja iso puutarha ja kaikkee ... Mutta tavallaan kuitenkin se sydän vetää sinne kotipaikkakunnalle, siis molemmilla.

Muualta Suomessa asunut nainen kohtasi keskipohjalaisen miehen, sai työpaikan alueelta, muutti maakuntaan, ja toteutti samalla haaveensa maalla asumisesta. Nainen kuvaa asuinympäristönsä parhaita puolia:

... aina oli haaveissa, että maalle muutetaan ... Ja lapset on tosi tyytyväisiä. ... No siinä on semmonen, se ympäristö, mää tykkään ja mää oon maalla viettänyt lapsuuttani, niin se on ihan mahtavaa. Ja lapsilla on pieni koulu ja lyhyt koulumatka ... Sit se luonto tai se, että mää tykkään laittaa pihaa ja tämmöstä niin se on semmonen, ja se vaan se ympäristö siellä.

Toinen keskipohjalaisen puolison vuoksi maakuntaan muuttanut nainen oli pitkään tuloksetta hakenut töitä alueelta, ja muuttanut välillä poisikin saadessaan töitä muualta Suomesta. Lopulta määräaikainen työpaikka Keski-Pohjanmaalta oli löytynyt. Nainen kertoo osan tapaamisestaan keskipohjalaisista ihmettelevän sitä, että nuori muualta kotoisin oleva nainen haluaa asua ja tehdä töitä juuri Keski-Pohjanmaalla. Jopa joidenkin työnantajien asenne on ollut ihmettelevä:

... ku tänne tulin, niin ensimmäisenä törmäsin siihen, että mä olin silloin, ja ilmeisesti olen aina se ulkopaikkakuntalainen tai muualta tullu. Eli ku mä sanoin, mistä mä oon muuttanu, niin sitä, niinku vapaa-ajalla tai sitte varsinki työnhakutilanteessa ihmeteltiin ihan hirveästi, että miks sieltä (kaupungin nimi) tänne tulet. Ja sitte se sai jopa negatiivisia sävyjä siinä määrin, että sitte sanottiin, et ei tääl oo omillekaan töitä, että saati sitte ulkopaikkakuntalaisille.

Huolimatta edellä kuvatusta keskipohjalaisten antamasta ensivaikutelmasta, on suhtautuminen muuttunut paremman tutustumisen myötä:

... jos ajattelee nyt niinkö tällasia tuttavioita ja ihmisiä, joihin oon täällä tutustunu, niin vaikka tästä aiemmasta sanomastani vois nyt ajatella, et mul on hyvin negatiivinen kuva keskipohjalaisista, niin se kuva kuitenkin sitten muuttuu välittömästi, ku tutustuu ihmiseen henkilökohtasemmin. Että jos alkuun saa vähän semmosen niinku torjuvamman vastaanoton, niin se on tasan tarkkaan niin kauan, kun ei olla vielä tehty sinunkaappoja. Että ihmiset on kuitenkin sitte minusta aika semmosia mutkattomia ja välittömiä ja lämpimiä ihmisiä.

Nainen ei kuitenkaan vielä tunne olevansa keskipohjalainen, vaan ilmaisee asian: "mä asun täällä, mutta en oikein oo täältä".

Monen naisen keskipohjalaiselle puolisolle kotiseutu tuntuu olevan hyvin tärkeä: ”vaikka miehellä ei ois töitä, niin sitä ei sais täältä mihinkään”. Keskipohjalaisen miehen kanssa elävät muualta lähtöisin olevat naiset vaikuttavat pääasiassa itsekin viihtyvän hyvin kotipaikassaan, ja ajattelevat olevansa Keski-Pohjanmaalla jäädäkseen.

... kyllä mä oikeestaan silloin ko mä tulin tänne, niin sanoin heti, et tää on sellanen paikka, että niinku pieni ja toimiva paikka, että mä tykkäisin asua. Et tääl on kuitenkin hirveen paljo mahdolluuksii ku viihtii vain tehä, ettei saa olla liian nirso, ku lähtee vain liikkeelle ja ite hakee vähän, niin löytyy kyllä kaikenlaista. Mä tykkään kyllä tästä paikasta. ... että ehkä se on vain se, pitää tästä paikasta, ettei lähtis muualle.

Nainen arvostaa pienehkön kotipaikkakuntansa turvallisuutta, jolla on myös kääntöpuolensa:

... totta kai se on myös haittaavaa, että kaikki tuntee toisensa, mutta kyllä se positiivinen puoli sit kuitenkin voittaa. Ja kyllä se on se sellanen pienen paikan etu, että lasten kasvattaminen ja semmonen, niin mä nään, että se on niinkun ehkä vähän helpompaa, ku ei oo niitä, totta kai vaaroja on nykyään joka paikas, mutta kuitenkin se vähä rajottaa se pieni paikka siinä, että jos turvallisuutta ajattelee, niin se on yks sellanen iso tekijä, miks tykkään olla.

Kaksi keskipohjalaisen miehen kanssa elävää naista on rakentanut puolisonsa kanssa talon, ja kolmas pariskunta on aloittamassa rakennusprojektia, mikä omalta osaltaan sitoo paikkakunnalle.

... ei me mihinkään muualle, tuo on niinkö sillai laitettu tuo talo, että siinä ollaan, tai sitte jos rakennetaan, niin rakennetaan semmonen pieni vaan sitte kö lapset lähtee.

Yksi nuorista naisista ei viihtynyt Keski-Pohjanmaalla lainkaan. Nainen oli muuttanut maakuntaan työpaikan saadessaan, mutta on muuttamassa pois noin vuoden asumisen jälkeen. Työpaikka on jo odottamassa uudella paikkakunnalla.

... mää en viihdy täällä Kokkolassa yhtään. Täällä on kauheen sisäsiittosta porukkaa, mulla ei periaatteessa oo mitään muuta ku työkavereita. Et varsinki mun ikäluokassa, niin on semmosia kuppikuntia, ja tosi hankala tutustua ihmisiin. Että sen takia mä niinku haluanki pois täältä. ... Et mä ajattelin, että tän ikäsenä nuorena, niin jos ei viihdy, niin mitä sitte jäädä, että ku ei oo mitään mikä pidättelee. Ei oo miesystävää tai lemmikkejä tai mitään muutakaan, asuntovelkaa tai.

Toinen muualta tullut nainen kertoo omakohtaisista kokemuksistaan keskipohjalaisista ihmisistä:

... täällä on jotenki hirveen, vähä vaikea päästä niinkö mihinkään. Ja tässä on, vaikka tää ei minusta niin pikkupaikka oo, niin ... tääl on tietyt piirit ... en mää missään muualla oo kokenu näin hankalaks tulla johonki outoon paikkaan ... minusta täällä joskus ihmiset on ihan pahansuopia. ... sitä törmää niin paljo, että musta tuntu ... että mää oon niin paljo kiertäny ja nähny, että miten mulla voi nyt vasta aueta silmät, että ihmiset voi tehä toisilleen tuollaan tai, tulee, että onks se aivan totta tai, että mut se on vaan niinkö täällä jotenki, tullu vaan ilmi.

Nämä kaksi edellä kuvattua kokemusta keskipohjalaisiin tutustumisen vaikeudesta eivät ole haastatteluaineiston ainoita:

... ko meille tuonne töihinki tulee uusia ihmisiä, niin ne sanoo, että on hirveen vaikee tutustua täällä ja päästä silleen sisälle piireihin, että tuntee olonsa tosi ulkopuoliseksi, tääl on jotenki niinkö niin jäykkiä kaikki ihmiset ...

4.2 Keski-Pohjanmaasta asuinympäristönä

Keski-Pohjanmaahan asuinympäristönä liittyviä asioita on tullut esille jo edellisessä luvussa 4.1, koska asuinpaikan valinnassa asuinympäristöön ja henkilön omaan elämäntilanteeseen ja henkilökohtaisiin kytköksiin liittyvät asiat kietoutuvat toisiinsa. Tähän osioon on koottu haastateltujen naisten Keski-Pohjanmaahan asuinpaikkana yhdistämiä hyviä ja huonompia asioita.

Hyvät asiat

Moni haastatelluista naisista luonnollisesti pitää hyvänä asiana sitä, että esimerkiksi vanhemmat, sukulaiset tai ystävät asuvat lähellä, tai yksinkertaisesti sitä, että on kyse kotiseudusta. Kun tämäntyyppiset asiat jätetään tarkastelusta pois, nousee hyvinä puolina esille muutamia asuinympäristön piirteitä.

Asuinympäristön turvallisuus on monelle tärkeää. Lasten kasvattamista pidetään Keski-Pohjanmaalla, erityisesti maaseudulla, helpompina kuin isoissa kaupungeissa. Lyhyitä koulumatkoja arvostetaan, samoin sitä, että *"lapset saavat olla lapsia"*. Luontoa ja sen läheisyyttä, ja erityisesti meren läheisyyttä, pitävät monet naiset hyvänä asiana ympäristössään. Harrastusmahdollisuudet erityisesti liikunnan ja kulttuuritarjonnan suhteen ovat useimpien mielestä hyvät. Lyhyitä etäisyyksiä elämää helpottavana asiana pitää moni nainen positiivisena asiana. Osa naisista on sitä mieltä, että palveluita on tarjolla sopivasti. Moni Kokkolassa asuva pitää sitä sopivan kokoisena kaupunkina. Rauhallisuus ja kiireettömyys Keski-Pohjanmaalla viehättävät useita. Matalampi asuntojen hintataso ja yleensäkin ruuhkasuomea matalampi kustannustaso tuli esiin muutaman naisen puheessa. Muita useamman kuin yhden naisen esille tuomia asioita ovat hyvät koulutusmahdollisuudet, hyvät liikenneyhteydet Kokkolasta muualle, kunnan/maakunnan viriiliys sekä se, että ihmiset tuntevat toisensa. Helppous on sana, jota käytettiin kuvaamaan seudulla asumista.

Muun muassa seuraavilla sanoilla naiset kertoivat kotipaikkakuntansa tai maakunnan hyvistä puolista:

... elämä täällä on niinkö helppoa siinä mielessä, että tuntuu, että hirveesti ei tarvi olkapään taakse kurkkia koko ajan. Ja semmonen kiireetön ja rauhallinen elinympäristö, luonto on täällä lähellä. ... nyt ko tuolla maalla asuu, niin on jotenki sitä arvostanu, että lähtee ovesta ulos niin pääsee turvallisesti lenkkipoluille saman tien.

... täällä ei työmatkat kestä hirveen kauan. Sitte ku kattoo asuntojen hintoja, niin aika usein saa olla ihan tyytyväinen, et ei oo tarvinnu tonne Helsinkiin lähtee ... Tääl on välimatkat niin lyhyet, tääl on aika helppo lapsen kans olla, että tää on silleen, ainaki itte koen, että tää on ihan turvallinen paikka ja muutenki semmonen niinkö, että tääl on ehkä helppo, et se ehkä kaikkein parhaiten kuvaa sitä elämistä.

No, tää on silleen toisaalta ihan mukavan kokonen paikka. Että on palveluita lähellä ja sitte jollain lailla kuitenkin turvallinenki, ku vertaa johonkin isompaan kaupunkiin. Ja sitte meri on lähellä, se on tosi tärkeä asia mulle, ja luonto on lähellä. Et vaikka tässä on niinku näin kaupunkia ja tosiaan ne palvelut, niin ei tarvi mennä hirveen kauas,

ku löytää jo metsää ja linnunlaulua, että se on tosi ihana asia. Ja sitte on hyvät liikenneyhteydet, ... junalla pääsee hyvin kulkemaan, bussit kulkee, pääsee ihan lentämäänki, jos haluaa johonki kauemmas lähteä, että se on hyvä. Ja mun mielestä täällä on aika ihanasti nyt, ainaki mitä on tän pari vuotta asunu, niin ruvennu seuraamaan vähän tämmöstä kulttuurielämää myöskin, niin ihan hienosti järjestetty tämmösiä tapahtumia ja teatteria ja oopperaakin jopa, se on hyvä.

Kyllä tääl on paljoki hyvää, että tääl on jotenki sillai niinkö turvallista, ainaki ollu. Tääl on paljo mahdollisuuksia, tääl on mahdollisuuksia opiskella, työpaikkojaki suhtkoht hyvin ja miten sen nyt ottaa. Ja sitte sillai ko on ite täältäpäin, niin jotenki ymmärtää näitä ihmisiä, jotka asuu täällä. On se erilaista tuola etelässä.

Jos täällä ajattelee kaikenlaisia ostosmahdollisuuksia ja muita palveluja mitä nyt ihminen tarvitsee, niin täältä kyllä löytyy ne ihan hyvin. Et sen takia miksi ehkä joskus kaipaisin jonneki muualle, niin syy ei ole niinku tässä kaupungin tavallaan ulkoisessa rakenteessa. Ja sit jos ajattelee liikuntamahdollisuuksia, niin ne taas sitte tämmösessä, ku puhutaan pikkukaupungista, niin ne on minusta poikkeuksellisen hyvät. Ja sitte kolmas asia, tämmönen positiivinen ero, niin täällä kyllä hintataso on edullisempi ku tuolla Etelä-Suomessa.

Mikä voisi olla toisin?

Noin neljänneksellä naisista ei haastatteluhetkellä tullut mieleen huonoja puolia asuin-ympäristössään. Esille tulleita heikkouksia ovat ensinnäkin alueen työpaikkatarjontaan liittyvät asiat, kuten että naisille pitäisi olla enemmän työpaikkoja ja että koulutetuille ei välttämättä löydy työtä. Naisten näkemyksiä työmarkkinoihin liittyvistä asioista käsitellään enemmän luvuissa 4.3 ja 5.

Vaikka monet pitävät alueen palveluita riittävinä, jotkut naiset puolestaan kaipasivat enemmän palveluita, kuten erikoisliikkeitä. Kuten edellä on jo tullut esille, useat muualta Keski-Pohjanmaalle tulleet naiset kokevat seudun usein hankalaksi paikaksi ulkopuolelta tulleelle: ihmisiin on vaikea tutustua, "piireihin" on vaikea päästä ja ihmiset ovat olleet jopa pahansuopia. Se, että "kaikki tuntevat toisensa", tuotiin esiin sekä hyvänä että huonona asiana. Jotkut pitävät asuinpaikkaansa liian pienenä, joku elämää joskus liiankin rauhallisena, ja joku toi esiin nurkkakuntaisuuden ja juoruilun. Pienen paikkakunnan ikävämät puolet ahdistavana kokeva nainen kertoo:

... semmonen nurkkakuntaisuus, et ihmiset on ihan hirveitä juoruilemaan, siis se on aivan järkyttävää ja mää en yhtään siitä tykkää. Siis ko on pieni paikka, niin ihmiset tietää helposti toistensa asiat. ... Kyl se ahistaa mua tosi paljo se, että tuntuu, että ihmiset kyttää sit sillä lailla.

Vaikka monet pitävät harrastus- ja tapahtumatarjontaa runsaana, on niitäkin, jotka kaipaavat vielä enemmän tapahtumia. Yksi naisista kuvaa asiaa omalta kannaltaan näin:

... välillä harmittaa ku käy Helsingissä, et kuinka paljo siellä on kaikkee mahdollisuuksia vapaa-ajanviettoon. Että ehkä Kokkola on sit semmonen perheitten kaupunki, että täällä sit jokainen siinä omassa ihanassa omakotitalossa, minkä on saanu rakennettua tonne jonneki pellolle että. Et se ehkä niinku kuvaa Kokkolaa aika hyvin. Että sitte taas, jos niinku tykkäis ehkä enemmän käyä jossain tapahtumissa ja muussa, niin niitä ei niin hirveesti oo tarjolla.

4.3 Naisten ajatuksia kehittämisen kohteista

Resurssit sosiaali- ja terveysalalla ja kouluissa

Aihepiiri, josta naiset haastatteluissa useimmin puhuivat kysyttäessä heidän terveisiin alueen kehittäjille, oli resurssit sosiaali- ja terveysalalle sekä kouluihin. Suurin osa näistä asioista puhuneista naisista työskentelee itse kyseisillä aloilla, ja erityisesti sosiaali- ja terveysalan ihmisten osalta resurssipula tuntuu heidän työssään.

Terveydenhuoltoon kaivataan lisää resursseja, kuten virkoja. Sosiaalialalla työskentelevän naisen mielestä rahan ei pitäisi aina ratkaista. Hänellä on kokemuksia siitä, että kehitetyt hyvät asiat jäävät toteutumatta sen vuoksi, että ne eivät saisi maksaa mitään.

Sosiaalipuoleen kuuluvan lasten päivähoiton resurssit olivat joidenkin naisten ajatuksissa. Kun eräs naisista oli saanut työpaikan hoidettuaan siihen saakka lastaan kotona, oli kaupungilta sanottu, että hoitopaikkoja ei ole. Tässä tapauksessa paikka lopulta järjestyi, mutta nainen kertoi tuttavapiirissään olleen vastaavanlaisia tapauksia.

...musta ainaki tuntuis pahalta, että mää en vielä viikkoa ennen töitten alkua tietäis, että mihin meidän lapset menee hoitoon ...

Sama kokkolalainen nainen ihmettelee sitä, kuinka päivähoitopaikkojen ja koulupaikkojen tarve voi tulla kaupungille yllätyksenä, koska nuoret perheet rakentavat paljon, kaupunki jakaa tontteja ja myöntää rakennuslupia. Uudet asuinalueet ovat kilometrien päässä keskustasta ja koulut kaukana. Toisaalta on kouluja, joiden oppilasmäärät vähenevät, ja toisaalta uusia alueita, joiden lähikoulut ovat äkkiä tupaten täynnä oppilaita. Naisen mielestä koko rakennetta pitäisi katsoa pitemmällä perspektiivillä ja suunnittelun pitäisi olla kokonaisvaltaista. Toisaalta toinen nainen oli kaavoituksen suhteen päinvastaisella kannalla, ja toivoi lisää kaavoittamista uusille ”hyville alueille”.

Naiset toivat esille monia yksittäisiä, etenkin lapsiin ja lapsiperheisiin liittyviä asioita, kuten peruskouluasiat yleensä, koulurakennukset, koulujen säilyttäminen sekä erilaiset aktiviteetit ja harrastusmahdollisuudet lapsille ja nuorille.

Työmarkkinat

Luku 5 tässä raportissa käsittelee naisten työmarkkinoita. Alla esitetään sellaisia työmarkkinoihin liittyviä asioita, joita haastatellut naiset toivat esiin vastatessaan avoimeen kysymykseen terveisistä alueen kehittäjille:

Erityisesti Kaustisen seutukunnassa tarvitaan lisää työpaikkoja naisille. Teollisuustyöpaikkoja on, mutta kaikki naiset eivät halua teollisuuteen, eikä kaikista ole alalle. Moni nainen pitää tärkeänä saada alueelle lisää yrityksiä, julkista sektoria ja korkeasti koulutettuja ihmisiä. Joku pitää alueen palvelutason kehittämistä tärkeänä ihmisten houkuttelemisessa, toinen alueen kaksikielisyyttä ja Kokkolan yliopistokeskus Chydeniusta.

Eräällä naisista on konkreettinen ehdotus – työnhakupankki – jossa työnantajat ja potentiaaliset työntekijäresurssit kohtaisivat. Portaalin kautta eri puolilla opiskelevat ja työssä olevat saisivat tietoa alueen työmahdollisuuksista, ja toisaalta yritykset, yhteisöt ja päättäjät saisivat tietoa Keski-Pohjanmaalta kotoisin olevista voimavaroista.

Toinen nainen pohdiskelee alueen työmarkkinoiden haasteita seuraavasti: Jotta korkeasti koulutetuille ihmisille saadaan enemmän työmahdollisuuksia, tulee yrityskent-

tää ja työpaikkarakennetta monipuolistaa, ja alueelle on houkuteltava tutkimus- ja kehitystoimintaa. Alueella ei ole imua, mikäli korkeasti koulutettujen työpaikkoja ei ole tarjolla. Jos ja kun näitä työpaikkoja tulee lisää, on korkeasti koulutettujen houkuttelemisen alueelle toinen puoli ongelmaa. Mielikuva alueen työmarkkinoista yhdistyy naisen mielestä nimenomaan teollisuuteen, jossa kuitenkin on vähän korkeasti koulutettujen työpaikkoja, ja tämänkin vuoksi monipuolistaminen on tärkeää. Palvelukulttuurin kehittäminen olisi naisen mielestä yksi kehittämisen kohde sekä kysyntää että naisten työllisyyttä ajatellen.

Uusien ihmisten ja ideoiden vastaanottaminen

Monet Keski-Pohjanmaalle muualta tulleet naiset ovat kohdanneet vähemmän rohkaisevaa vastaanottoa uudessa kotimaakunnassaan. Eräs näistä muualta tulleista naisista kehottaa maakunnan ihmisiä ja toimijoita olemaan avoimempia ja ottamaan uudet ideat ja ihmiset vastaan – nämä kun voivat olla rikkauksia. Yrittäjänaisella on kokemuksia siitä, että ideat, jotka alueella on tyrmätty ”haihatteluna”, on jonkin ajan päästä toteutettu toimivasti muualla.

Toinen nainen korostaa ensivaikutelman tärkeyttä. Työnhakuun liittyvät negatiiviset tapahtumat ovat herättäneet ihmetystä naisen muualla Suomessa asuvassa tuttavapiirissä, jonka kesken on tapana jakaa työnhakukokemuksia. Nainen arvelee, että kun oikeanlaisesta työvoimasta tulee olemaan pula lähivuosina, ei Keski-Pohjanmaa välttämättä ole ensimmäisenä alueena saamassa hyviä työntekijöitä, ehkä asenteesta johtuen.

Että pitäis olla tässä vaiheessa jo hitusen aikaansa edellä, ja käyttää sellasia miellyttäviä, ehkä kliseisiä ilmaisuja, kuten että kiitos mielenkiinnosta, ja vähän kertoa siitä omasta alasta ja mitä mahdollisuuksia siinä on tarjota, ja näin, että se ei oo ainoastaan työnhakijan etu, vaan se on tän alueen etu.

5 Naiset työmarkkinoilla

Koska haastatellut naiset ovat nuoria, on suuri osa heistä työuransa alussa, ja osa heistä ensimmäisessä opintojen jälkeisessä työpaikassaan osan vielä opiskellessa. Opintojen ohella työskentely, ja ainakin lomien aikainen työnteko, on kuulunut itsestään selvästi naisten elämään. Niin sanottujen epätyypillisten työsuhteiden, eli osa-aikaisten ja määräaikaisten työsuhteiden, yleisyys näkyi selvästi haastatteluaineistossa. Useimpien naisten työsuhteet ennen nykyistä työtä ovat olleet määräaikaisia, ja suurin osa palkkatyössä käyvistä naisista oli haastatteluhetkelläkin määräaikaisessa työsuhteessa. Osa-aikainen työ ei ollut tämän tutkimuksen naisilla yhtä yleistä kuin määräaikainen työ. Osa-aikatyötä tekevistä haastatelluista naisista osa on opiskelijoita, jotka nimenomaan haluavat tehdä osa-aikaista työtä, ja osalle muista naisista osa-aikaisuus sopi muuten hyvin. Kukaan tämän tutkimuksen osa-aikaista työtä tekevistä naisista ei tuonut esiin osa-aikaisuutta kielteisenä asiana omalla kohdallaan.

5.1 Tyytyväisyys nykyiseen työhön

Hyvä työyhteisö ja työkaverit ovat yleisimpiä tyytyväisyyden aiheita haastateltujen naisten nykyisessä työssä. Moni arvostaa myös nykyisen työnsä monipuolisuutta ja vaihtelevuutta ja sitä, että saa olla tekemisissä ihmisten kanssa. Muutama nainen pitää hyvänä puolena työssään sitä, että saa tehdä yhteistyötä eri tahojen kanssa. Jotkut naiset arvostavat työssään itsenäisyyttä, ja toiset joustavuutta työajoissa tai työn rytmittämässä. Myös asiakkailta saatu suora palaute, työn vastuullisuus ja työn vakituisuus ovat asioita, joita nykyisessä työssä arvostetaan.

Seuraavissa katkelmissa naiset kuvaavat työnsä hyviä puolia:

... tää on niin monipuolista, että ei oo niitä semmosia rutiinihommia, että ei tarvi istua tässä ja naputtaa kaheksaa tuntia, että kauhian vaihtelevaa, että saa tästä tuoliltaki kylä vähä väliä pyrähtää johonki, että ei tarvi tosiaan tässä nyhjöttää hartiat kumarassa. Semmonen töitten monipuolisuus, et ei ikään oiken tiiä, mitä tulee eteen ...

... mikään päivä ei oo samanlainen, se on yks semmonen hyvää puoli. Siellä tulee negatiivista palautetta, tulee positiivista palautetta, se koko aika rakentaa ja vähä niinku, niin no kasvattaa sillä lailla, että näkee ite, että missä on tehny virheen. Siellä tulee suoraan asiakkailta kommentit... Ja nyt tällä hetkellä on työkaverit, et ne on ihan niinku, tulee tosi hyvin toimeen.

No sillä tavalla tietysti on nyt ollu mukavaa se, että saa olla koko ajan tekemässä kaikkia uusia asioita. Ja sitte mun työ on semmosta, että se ei oo pelkästään siinä koneen ääressä istumista, että oon sitte siellä... kentällä, niin saa tavata ihmisiä eri organisaatioista... Ehkä se monipuolisuus kuvaa sitä kaikkein parhaiten, että se ei oo niinku mitään tiettyä yhtä asiaa, vaan monia asioita päällekkäin ja yhteistyötä eri ihmisten kans ...

... tää on energinen työyhteisö, mä pidän siitä, että täällä jatkuvasti joku kehittää jotaki projektia ja tuntuu, että ollaan niinku ajan hermolla. ... Koko aika saa kehittää itseään ... Tää on mukava työpaikka joo, täällä helskyyy huumori ja se on niinku parasta. Ja tottakai semmonen hyvä luottamus henkilökuntaan, että toinen luottaa toiseensa, että hommat hoidetaan hyvin ja asiallisesti.

... työilmapiiri on silleen hyvä, että siel on tosi kivoja työkavereita. Et välillä tietysti huomaa, että tämä kuormittava työ, niin kyllä kiristää sitä ilmapiiriä, mutta kuitenkin pääsääntöisesti pystytään asiat aika hyvin puhumaan ja käsittelemään siellä työpaikalla. Ja kyllä sitte huumorinkukkaki kukoistaa ...

... ei varmaan kukaan panis pahakseen, vaikka tekis vähän pitempää päivää ja ois vähän tehokkaampi ja näin, mutta ei meillä semmosta, mun mielestä ainakaan, niinku yrityksen puolelta oo semmosta painetta, että oikeestaan aika joustavaa silleen, että enemmänki katotaan sitte niitä tavoitteita, mitä ollaan asetettu, eikä niinkään tuijoteta sitä, että ooksää nyt tehny kymmentuntista työpäivää tällä viikolla vai miten, että enemmän on sitte tärkeä se, että ne mitä ollaan sovittu, niin ne on hoidettu, että ei niin tuijoteta sitä kelloo sillä tavalla.

Naiset löysivät haastatteluissa nykyisestä työstään huomattavasti helpommin erityisen tyytyväisyyden kuin tyytymättömyyden aiheita. Tyytymättömyyden aiheet hajautuivat eri asioihin siten, että liian vähäisiä resursseja lukuun ottamatta mitään asiaa ei mainittu kahta kertaa. Resurssipulan työssään maininneet naiset työskentelivät terveydenhoito- ja sosiaalialoilla.

... kyllä se liian vähäinen henkilökunta vaikuttaa siihen arjen työhön ... tietenki aina on sinun vastuulla, jos jotaki tapahtuu, mutta vielä semmonen ylimääräinen taakka siihen ...

Yksittäisiä työn negatiivisina puolina mainittuja tekijöitä olivat suuri työmäärä, esimiehen käyttäytyminen, työpaikan fyysiset tilat, työn yksitoikkoisuus, työn määräaikaisuus, työn yksinäisyys, suuri vastuu sekä se, että työ ei ole tarpeeksi vaativaa.

... tosi paljon on töitä, että mietin ihan kauhulla, että miten selviän tästä ja ens kuusta.

Että ku hänellä (esimiehellä) ei ole minkäänlaisia keskustelutaitoja, niinku pomolla pitäis olla, et pystyy alaisten kans keskustelemaan ja alaiset pystyy hänelle kertoon asioistaan ja muuta, mutta ei oo minkäänlaisia.

Se itse työ on tosi tylsää, mä oon niin puutunu siihen, se on sitä samaa päivästä toiseen, ko mä haluaisin jotain vaihtelua välillä.

Seuraavassa eräs naisista kertoo uuden työn paineista:

... kun on monesta asiasta paineita, ja sitten niinkun tekee asioita ensimmäistä kertaa, niin kyllähän se semmosta stressiä ittelle luo. Ja ehkä mä oon muutenki luonteeltani semmonen, että ehkä haluais olla tosi tunnollinen, ja haluais tehdä ne asiat ekalla kerralla täydellisesti, ja sitte ku se ei välttämättä oo mahdollista niin se luo sitä semmosta

painetta, mikä ei ehkä välttämättä tuu niinkään ulkoopäin, mutta tavallaan sitte itsetäki johtuvaa semmosta, että asettaa ittelleen liian kovat tavoitteet.

5.2 Työn määräaikaaisuus

Suurin osa tässä tutkimuksessa haastatelluista palkkatyössä käyvistä naisista oli määräaikaississa työsuhteissa. Naisten suhtautuminen omaan tilanteeseensa ja pätkätoihin yleensäkin vaihtelee. Ensinnäkin joillekin määräaikaiset työsuhteet ilman mitään tietoa vakinaisemmasta työpaikasta on suuri elämään epävarmuutta aiheuttava rasite. Toiseksi jotkut suhtautuvat pätkätoihin lähes annettuna asiana, johon on vain sopeuduttava. Kolmanneksi osa naisista pitää määräaikaissia työsuhteita omalla kohdallaan positiivisena asiana, ainakin tiettyssä elämäntilanteessa ja tiettyssä työuran vaiheessa.

Seuraavat työuraansa aloittamassa olevan kolmen naisen kommentit kuvastavat sellaista pätkätyöhön suhtautumistapaa, jossa asia ei ole erityisen hyvä eikä erityisen paha, vaan lähinnä olemassa oleva tilanne.

Niin, no helpompaahan se ois tietysti, jos ois vakituinen työpaikka, mutta ei kai tässä ko ei asialle voi oikein tehdä mitään, että siihen on vaan niinku sopeuduttava, että ei siinä muu auta.

... ammattikorkeakouluajoista lähtien meitä on ikään ku kasvatettu siihen, että työelämä ei tarjoa enää niitä pitkiä uraputkia sinne eläkepäiviin saakka. Niin mua ei ainakaan tässä elämänvaiheessa oo stressannu se, et mulla on pätkätoita.

No ehkä mä en ajattele sitä työn vakituisuutta, kun se on tavallaan semmonen seikka, että ehkä siitäkin on luopunu, ku ajattelee, että sellasta ei kuitenkaan saa ainakaan ihan heti.

Neljäs nuori nainen oli juuri saanut niin sanotun vakituisen paikan, mutta ei ollut pitänyt pahana määräaikaistakaan työsuhdetta:

No ei se periaattees mua haitannu (määräaikainen työ), ku mä tiesin että mä saan jatkaa kuitenkin. Ja hoitaa vain työnsä kunnolla, niin kyllä sitä aina töitä löytyy.

Eräs naisista kertoo siitä, kuinka hänen Etelä-Suomeen jääneet opiskelukaverinsa kokevat raskaana vuoden tai kahden työsopimukset:

Ja heitä ahdistaa, tai he on harmistuneita juuri siitä, että ku ei sitte tiedä, mitä sen jälkeen. Ja kun ottaa huomioon taas tän mun taustani, niin mä en oikein osaa ees huomata tossa semmosta ahdistuksen paikkaa. Et se on niinkun aika sidoksissa siihen, että mitä on toivonu ja odottanu.

Yhdelle naisista määräaikaiset työt tuntuvat sopivan elämäntapaan. Nainen toteaa itse valinneensa tilanteen, vaikka määräaikaissiiin työsuhteisiin liittyvä taloudellinen epävarmuus on hänellekin tuttua.

Ei mua yleensä oo kyllä häirinny millään lailla pätkätyöt, että mää oon yleensä itse valinnut ... Mä kuitenkin kaipaun hirveesti vaihtelua ja sellasta, et en mä oo koskaan ymmärtäny sitä, et joku vaan kymmenenki vuotta samassa työpaikassa ... Et se on aina pätkätoitten kaa kuitenkin sitte se, et ei koskaan tiiä, että mistä sitä rahaa tulee ja millon tulee ... et sillai se on vähä epävarmempaa tietysti, mutta kyllähän mää oon suosiolla valinnut sen epävarman itse ...

Terveydenhoitoalalla työskentelevä uransa alussa oleva nainen haaveili opintojensa valmistumisvaiheessa vakituisesta paikasta, mutta pitää nyt määräaikaisten työpätkien mukanaan tuomaa kokemusta eri paikoista hyödyllisenä.

... sillon aatteli, että voi ko ois hienoo, jos sais heti vakipaikan jostain. Sillon mä ajattelin niin, mutta en enää. Että tämä on ollu hyvä näin, että on saanu tätäki kokeilla. ... näkee niitä monia eri paikkoja, näkee niitä eri työpisteitä, missä on mahollisuutta olla. Että jos pääsee heti vakinaiseksi, niin sitte ei tiä niistä toisista paikoista ollenkaan.

Toinenkin nainen pitää määräaikaisten töiden positiivisena puolena sitä, että on pakon edessä hankittava työkokemusta erilaisista tehtävistä. Hän kokee kuitenkin raskaana sen, että työn päättyessä ei välttämättä ole seuraavaa työtä näköpiirissä.

Ja niinku kaikki nuoret naiset, opiskelukaverini, niin heillä on ihan sama kokemus, et jos sais joskus olla vähän kauemmin ku kolme kuukautta... Ja sitten on myös totta, että pätkätyöt on osa nykyistä työpaikkatarjontaa, niin sitten jos niitä olis edes sillä tavalla, että toisen työn loputtua vois sitte saada aika pian uuden työn. Että tavallaan siinä on positiivinen puoli se, että sitten on tavallaan pakon edessä mahdollisuus hankkia erilaisia työkokemuksia erilaisista tehtävistä. Et ymmärrän kyllä niitäki, jotka haluais tehdä samaa työtä koko elämänsä, mut ainakin tässä vaiheessa, kun on ihan muutamia työsuhteita takana, niin voisin nähdä tän positiivisena puolena. Mut sitten ongelmana tietysti on se rasittavuus siitä, että aiempi työsuhte päättyy ja ehkä seuraavaa ei ole näköpiirissä.

Terveydenhoito on yksi niistä aloista, joilla pätkätyöt ovat erityisen yleisiä. Alalla työskentelevä nainen kuvaa alueellisia eroja alan pätkätöiden kestossa omien ja opiskelutovereiden kokemusten pohjalta:

No kyllä mä uskon, että se on muuallakin (vaikeaa saada vakituisia paikkoja), mutta ehkä se tilanne on helpompi kuitenkin, ainaki mitä oon opiskelukavereitten kans keskustellu, niin tuolla etelässä. Siel on saannu heti kerralla pitempiä jaksoja, niinku sijaiset, että ne tekee esimerkiks vuoden tai kahen vuoden sopimuksia. Ku täällä sitte taas monessa paikassa on silleen, että ne soittaa sillon, ko ne tarvii, ja se on joku 3–5 päivää, mitä saat olla töissä, ja sitte taas tavallaan heitetään nurkkaan, että nyt sua ei tarvita, ja sitte vaan oottelet puhelimen vieressä, että millon soi seuraavan kerran ...

Nainen jatkaa kertomalla erilaisista käytännöistä suhtautumisessa määräaikaisten työntekijöiden käyttöön Keski-Pohjamaalla:

... Et toiset mieluummin pitää sit sen työntekijän vaikka vaan 50 prosentilla töissä, mut jatkuvasti kuin se, että ne antaa sen muutamana päivän töitä ja sitten laitetaan pois, että se kyllä vaihtelee.

Toinen terveydenhoitoalalla työskentelevä nainen ei aio enää ottaa vastaan lyhyitä työpätkiä:

... mä pidän hirveen tärkeenä, että ne ei oo niitä kahen viikon kautta kahen kuukauden pätkiä, vaan että ne on pitempiä. Että semmosta en varmasti enää tuu ottaan vastaan, jos sanotaan, että nyt on kaks viikkoo ja sitte ei tiä, sitten pitää sanoa vaan että ei.

Miten jatkuvat määräaikaisuudet sitten vaikuttavat naisten elämään? Vaikuttaa siltä, että ne naiset, jotka eivät pidä työn määräaikaisuutta omalta osaltaan erityisen kielteisenä asiana, eivät myöskään koe sen aiheuttavan erityisiä ongelmia elämässään. Kuitenkin osalle naisista määräaikaiset työsuhteet ovat suuri rasite. Epävarmuus työn jatkuvuudesta vaikuttaa paitsi oman ja mahdollisen perheen talouteen ja sen suunnit-

teluun, myös muille elämänalueille. Esimerkiksi asunnon ostaminen tai oman talon rakentaminen ovat asioita, joihin liittyviin ratkaisuihin epävarmuus työstä ja tuloista jatkossa tuo lisäriskejä.

Ja sitte just, että talo nyt rakennettiin, vaikka se on tavallaan hullua ... mutta taas jos mää jään oottamaan vakityöpaikkaa, niin mää voin olla viiskymppinen ja huomata, ettei mulla oo vielääkään sitä vakityöpaikkaa ja me ollaan edelleen siinä rivarinpätkässä. Että on vaan tehtävä sitte jotaki, vaikka välillä onki niin sanotusti kylmä rinki takapuolella (naurua) että miten tässä käy.

Kun työ on juuri sitä, mitä haluaa tehdä jatkossakin, on pelko mieluisan ja mielekkään työn loppumisesta jo sinänsä rasite. Työssään viihtyvä nainen pitää hyvin tärkeänä sitä, että saisi tehdä työtään vakituksena työntekijänä:

Semmosta on ollu, että ensiks kolme kuukautta, sit puoli vuotta. Tosi inhottavaa semmonen, ettei niinkö oo sitä vakituista, että haluais että olis, mutta sillehän ei voi mitään, et sijaisena oon ollu. ... kyllä se vaikuttaa moneen asiaan, että on semmonen tunne aina välillä, että no mitä tästä nyt tulee, jos ei sit saa olla töissä, ko haluaa olla töissä. Et mulla on se, et mää viihyn töissä ja mää haluan olla töissä.

Noin 35-vuotias nainen, jolla ei ole koskaan ollut toistaiseksi voimassa olevaa työsuhdetta, vaan määräaikaisuuksia toinen toisensa jälkeen, kertoo:

... mää en ooo varmaan työttömänä ollu ehkä ko kolme kuukautta joskus, ja siitäki on vuosia aikaa. Että aina on löytyny jotain, että siinä mielessä on tietysti ollu tuuriakin. Mutta ei koskaan mitään semmosta, että ois voinu vähä aikaa huokasta helpotuksesta, että nyt tässä ollaan sitte, kunnes ite haluaa lähteä, että aina ne on näitä pätkiä. ... Tietysti vakityöpaikastakin joutuu nykyään pihalle, ei se sitä tarkota, että se ois mikään, enkä mää mitään eläkevirkaa havittele, mutta että kyllä siinä tietysti joku semmonen tietynlainen helpotus vähäks aikaa olis, kun olis se sopimus voimassa toistaiseksi.

Parantaakseen työllistymismahdollisuuksiaan maakunnassa nainen hakeutui opiskelemaan, ja suoritti ylemmän tutkinnon alalta, jolta hänellä jo ennestään oli tutkinto. Tämä ei kuitenkaan ole tuonut vakituista, eikä edes koulutusta vastaavaa työpaikkaa. Nainen kertoo, millä tavoilla jatkuva pätkätyö vaikuttaa hänen elämäänsä:

... mitään pitkiä suunnitelmia ei uskalla tehdä oikeestaan. Sitte se on myöski sitä, että tavallaan, miten sen nyt sanois, aina pitää olla niin sanotusti saatavilla, että vaikka joskus tekis mieli sanoa, että mua ei huvota tai mää en jaksa tai en tuu, niin ei uskalla, koska sitte voi olla, että ei enää soitetakaan. ... Kyllä se vaikuttaa, se vaikuttaa oikeestaan kaikkeen. ... ku ei oo pitkiä lomiam tai ei oo ees niitä normaaleita lomiam mitä niillä on, jotka on vakisuhteessa, niin ei oikeestaan voi suunnitella mitään reissuja eikä mitään semmosta, koska yleensä meet töihin sillai että lomiam ei juuri, ei joko oo ollenkaan tai niitä kertyy tosi vähä. Et se on oikeestaan vaan sitä työtä koko aika, sitä pitää tehdä sillon ko sitä on, että ei uskalla niinkö tavallaan heittää poiskaan, koska sitten voi olla et ei oo mitään vähän ajan päästä.

Siitä, miltä vakituisen työn saaminen määräaikaisuuksien jälkeen tuntuu, kertoo eräs naisista:

... aivan ihana juttu. Että välillä sitä oikein miettiiki, että kuinka onnekas on ollu. ... tuohan se semmosen turvallisuuden tunteen, että tiiät että on töitä kahen viikon päästä, puhumattakaan vuoden päästä. Että kyllähän sitä pystyy paljon niinku kivemmin suunnitteleen sitä elämää eteenpäin, ja matkoja ja muuta. ... Kyllä se on tosi iso juttu.

5.3 Koulutus, kehittyminen ja työuran eteneminen

Haastateltujen naisten tyytyväisyys opiskelualansa ja ammattinsa valintaan vaihtelee. Ensinnäkin on naisia, joille opiskeluala ja ammatillinen suuntautuminen on ollut itsestään selvää. Toiseksi on naisia, jotka ovat tavallaan ajautuneet tietyn alan koulutukseen. Osa näistä naisista on tyytyväisiä opintoihinsa ja alaansa. Jotkut naiset taas ovat suorittaneet tietyn alan tutkinnon, mutta eivät ole tehneet päivääkään kyseisen alan töitä. Ala on vain osoittautunut vääräksi – joskus jo opiskelun kestäessä – mutta opinnot on siitä huolimatta suoritettu loppuun. Osa naisista on jättänyt kesken opintoja, ja joillakin heistä syynä tähän on ollut se, että he eivät kokeneet alaa omakseen. Osa tutkinto- ja suorittaneista naisista pitää mahdollisena sitä, että vaihtaa tulevaisuudessa alaa ja opiskelee uuden tutkinnon.

Suurin osa naisista vaikuttaa ajattelevan työuransa edenneen suurin piirtein niin kuin on toivonut tai suunnitellut. Toisaalta monen naisen ura on aivan alussa, ja toisaalta naiset eivät yleensä ole tarkkaan suunnitelleet uraansa eivätkä asettaneet itselleen urakehitystavoitteita.

No siinä mielessä mä oon tyytyväinen, että töitä on ollu, ja sillä lailla, et vaikei nyt justiin kolaha siihen omaan lokeroon eli siihen omaan koulutukseen, niin kuitenkin oman alan töitä ... Et siinä mielessä oon kyllä tyytyväinen ja täytyy olla onnellinen. Ja sitte just, että on aina saanu seuraavan työpaikan heti ko toinen on loppunu, ettei oo tarvinnu olla työttömänä.

Suurin osa naisista tuntuu olevan sitä mieltä, että heidän nykyinen työnsä on sellaista, mitä he haluavatkin tehdä tällä hetkellä.

On, on ehottomasti, ainaki vielä tässä vaiheessa tuntuu. Tietysti tätä ei oo kauheen kauan tehnyt, mutta kyllä on positiivisin työkokemus sillä lailla, että on ollu alusta asti, että tätä vois tehdä monta monta vuottaki.

No joo, kyllä tää ihan nyt tuntuu ainaki tämmöseltä mukavalta... Mutta ei nyt ehkä ikuisesti kuitenkaan. Mää on tämmönen, että mää vähän sitte tykkään vaihella kyllä.

Nainen, jolla olisi kapasiteettia nykyistä vaativampaankin työhön, kertoo ajatuksistaan näin:

... kyllä mää koen, että kyllä musta olis vaativampaankin työhön ... siinä ei voi antaa niin paljo ku mitä tuntus, että vois olla kapasiteettia, että sitä tavallaan on vähä niinkö puolella liekillä. En mää nyt tarkota, et mä haluan semmmosta työtä, että se ois niin kauheen vaikeeta, että mää joutusin iltakaudet ja yökaudet murehtia, että miten mää huomisesta selviän. Mutta kumminki sillai, että tuntuu et ... haluaisin jotaki vaativampaa, jos yhdellä lauseella sanoo.

Toinen nainen, joka ei pidä nykyistä työtään itselleen oikeana, pohtii:

... mää en oo vielä ees keksiny, että mitä mää haluaisin oikeesti tehdä. Kyllä mää oon miettiny, että jos mää lähtisin oppisopimuksella johonki, jotain kivaa alaa, mutta se on sitte aina jääny, ei oo rohkeutta lähtee pois.

Opiskelu muodossa tai toisessa on osa lähes kaikkien haastateltujen nuorten naisten elämää. Osalla naisistahan on vielä opinnot kesken. Muista naisista osa opiskelee työn ohessa esimerkiksi suorittamalla avoimen yliopiston opintojaksoja tai tekemällä ammatillisia erikoistumisopintoja. Osalle naisista opiskelu merkitsee erilaista työnantajan mahdollistamaa täydennyskoulutusta.

Naisille opiskelu tuntuu olevan luonteva osa itsensä työssä kehittämistä. Työnantajat tuntevat enimmäkseen tukevan opintoja, esimerkiksi järjestämällä tilaisuuksia osallistua erilaisiin täydennyskoulutuksiin, osallistumalla opintojen kustannuksiin tai myöntämällä palkallisia koulutuspäiviä. Naiset tuntevat arvostavan työnantajan järjestämiä koulutusmahdollisuuksia:

... se on yks muuten hieno asia, mikä kans liittyy tähän työhön, että mun mielestä aika hienosti on mahdollisuus työpaikan puolesta käyä erilaisia koulutuksia ja pitää itteään ajan tasalla.

... on paljo koulutuksia, on ollu hyvät mahdollisuudet osallistua. Et se on tosi hyvä, että on monennäköstä koulutusta, ja oon ottanu niitä mahdollisuuksia vastaanki.

Vaikka opiskelu lähtisikin henkilökohtaisesta kiinnostuksesta ja kehittymisen halusta, myös työ saattaa asettaa paineita uuden tiedon ja osaamisen hankkimiseen:

... erityispedagogiikan perussopintoja teen ihan itseäni sivistääkseni. Ja sitte tuntuu, että se on siellä munki työssä hirveän tärkeää, tai ... iso osa sitä työtä tommonen erityiskasvatus, ja tuntuu että niitä erityisoppilaita on koko ajan enemmän ja enemmän, tarvii sitä tietoa jotenki enemmän ja enemmän koko ajan. Että jotenkin paineet semmoseltaki puolelta toisaalta on siihen tiedon hankkimiseen.

Vaikuttaa kuitenkin siltä, että naiset opiskelevat paljon oman kiinnostuksensa vuoksi, eikä niinkään – ainakaan pelkästään – ulkopuolelta, kuten työnantajalta, tulevien vaatimusten tai paineiden vuoksi.

... se nyt on vähän semmosta päivittämistä ja semmosta ... niin ihan mielenkiinnon vuoks oon ottanu.

... oon käynny avoimen yliopiston luennoilla, ei kauheesti merkintöjä vielä oo tullu, mutta intoa opiskella on. Aina välillä tullu semmosia sysäyksiä, että haluaa alottaa mielenkiintonen kurssi, ja menee kattoon, että mikäs tämä juttu on.

Vähintään yks kaks täydennyskoulutusjaksoa per vuosi oon yleensä pyrkiny käymään. ...mähän meen mihin vaan, jos vaan on mahdollisuus, että kyllä mä pidän sitä tosi tärkeänä ja mukavana, täydennyskoulutusta, mikä liittyy tähän työhön.

Joillekin naisille opiskelu työn ohessa merkitsee laajempaa valinnanvaraa töiden ja työpaikkojen suhteen jatkossa:

... on saanut kehittää itseänsä koko ajan. Ja se, että vieläkin on koko ajan semmonen into oppia kaikkea uutta, ja en mä vieläkään tiedä, mitä mä teen isona. ... mahdollisuuksia on vaikka mitä, tavallaan kuitenkin tähän työhön liittävää, mutta että, voi se olla jotain muutaki, en mä tiedä vielä, katotaan.

Osa naisista haaveilee nykyistä korkeammasta tutkinnosta, osa erikoistumisopinnoista ja osa kokonaan toisen alan tutkinnosta, jolloin taustalla on ajatus alanvaihdosta.

... kyllä mulla itellä on semmonen haave, et jossaki vaiheessa haluaisin sen ylemmän korkeakoulututkinnon, mutta oikeestaan en oo ihan selvillä vielä, että mikä vois olla se pääaine, et aika lailla nyt varmaan tää töissä oleminen ja se et mihin sitte ne omat kiinnostukset kehittyä ja kasvaa. Mutta kyllä se on mulla semmonen itellä niinku tavallaan henkilökohtanen tavote, että vielä jossaki vaiheessa jatkaisin opiskelua.

Opinnot kuitenkin aiotaan jatkossakin suorittaa työn ohella. Opintojen vuoksi työstä pois jättäytyminen ei tunnu naisia kiinnostavan.

Joo, semmonen tietysti joka niinku ehkä työn ohella vois onnistua, mutta en usko, et mä yhtäkkiä tässä nyt jäisin vaikka opintovapaalle ja suorittaisin jonku tutkinnon.

... ei nyt ainakaan tällä hetkellä vois kuvitellakaan, et mää nyt enää silleen kouluun lähtisin.

Naiset tuntuvat pitävän opiskelumahdollisuuksia Kokkolassa hyvinä. Monet naisista ovat joko hyödyntäneet Kokkolan yliopistokeskus Chydeniuksen opintomahdollisuuksia, tekevät opintoja yliopistokeskuksessa parhaillaan tai suunnittelevat tekevänsä niitä jatkossa. Myös edellä ylemmästä korkeakoulututkintoaaveestaan kertova nainen toivoo voivansa opiskella kotipaikkakunnallaan:

... mää tavallaan voisin itte kuvitella, että mää, jos vaan Chydiksellä tarjonta lisääntyy, niin ilman muuta, jos me Kokkolassa ollaan, niin toivoisin sitte, että löytyis joku sellanen, mitä vois täällä opiskella.

Nainen, joka ei varsinaisesti pidä toista tutkintoa tähtäimenään, kertoo:

Kyllä mää nyt oon ottanu selvää, että mikä on mahdollista, ja että tälläkin alueella voi opiskella noita yliopisto-opintoja, niin onhan se, ihan tutkintoon asti, niin kyllä se on ihan hyvä juttu.

Opiskelu omalla ajalla vaatii kuitenkin resursseja, joita ei aina työltä, perheeltä ja muulta elämältä jää. Nainen, joka oli aloittanut omaan alaansa liittyviä yliopisto-opintoja Kokkolassa, ja joka aikoo jatkaa niitä tilaisuuden tullen, kertoo:

Mut sitte jäi, ko lapset, tai mulla toinen laps syntyi, niin sit tuntu, että ei nyt jaksa. Ja nyt sitte on töissä ja on pieniä lapsia, niin se ei vielääkään tunnu ajankohtaselta.

Suurimmalla osalla naisista ei tunnu olevan selkeitä uratavoitteita tai -suunnitelmia, ja harvalla naisella vaikuttaa olevan erityisen suurta kunnianhimoa työuran suhteen. Halua uralla etenemiseen pitemmällä tähtäimellä on kuitenkin monilla. Useimmat naiset ovat juuri nyt tyytyväisiä nykyiseen työhönsä.

No totta kai mää toivon, että se ei jämähä tälle samalle tasolle, että siitä nyt sitte ois jonkunlainen noususuhdanne, tai ainaki sillä lailla, että työt monipuolistuis ja tulis enemmän haastetta. Mutta en mää tiää kyllä, aika näyttää, että ei mulla nyt mitään sen suurempia uratoiveita tai mitään semmosta oo, että eletään päivä kerrallaan.

No ei mulla varsinaisesti oo mitään suunnitelmia ... Että tietysti sitä aina hakee vähän ehkä parempaa paikkaa ja näin, mutta että ei mulla nyt varsinaisesti mitään suunnitelmaa oo, että mää oon ihan tyytyväinen toistaseks tähän.

... mää en oo mikään hirveen semmonen kunnianhimonen ihminen, et mun tarvis niinku viien vuoen tähtäimellä edetä johonki hirveen korkeeseen asemaan. Että mää oon ehkä enemmän semmonen, et mulle riittää se, että mää teen ne asiat niin hyvin ku mää osaan, enkä, en oo luonteeltani semmonen, että mää nyt tavottelisin jotaki tiettyä titteliä tai näin.

... en mää ainakaan nyt tässä vaiheessa tavoittele mitään semmosia suuria asioita., että pitäis olla joku esimies tai tämmöstä. Mutta tottakai jatkossa, eihän sitä koskaan tiää.

Pääsääntöisesti naiset suhtautuvat työuransa jatkoon ja työmarkkinoihin, kuten tulevaisuuteensa muutenkin, verrattain positiivisesti.

Kyllä musta tuntuu, että ko on ite viittiny uhrautua sen verran, että oon tosiaan alussa lähteny muualleki ja hankkinu sitä työkokemusta, niin kyllähän se aina auttaa sitte seuraavan paikan saamisessa. ... Että tuskin hirveen pitkiä pätkiä joutuu olla työttömänä missä vaiheessa. ... kyllä mulla on aika semmonen positiivinen näkemys tämän alan työpaikoista täällä.

Kuitenki nyt on hyvä tilanne sinänsä, että saa olla luottavaisin mielin siihen tulevaisuuteen, kun molemmilla niinkun mulla ja mun miehellä on kuitenkin hyvät työpaikat ja sillä tavalla, että ei tarvi niinkun hätiköidä mitään, eikä sillä tavalla olla peloissaan tulevaisuudesta, että saa rauhassa suunnitella sitte uutta.

Joidenkin naisten ajatuksissa on myös alanvaihto, tai erityyppisessä ammatissa työskentely jatkossa. Terveystenhoitoalalla työskentelevä ja alallaan eteenpäin kouluttanut nuori nainen pitää työstään. Työ on kuitenkin kuormittavaa erityisesti liian vähäisen henkilökunnan vuoksi.

Siihen (resursseihin) ko saatas vielä parannus, niin voisin siellä viihtyä aika pitkäänkin. Mutta sit tosiaan on aina vaihtoehot auki kuitenkin. Että jos jossain vaiheessa tuntuu, että ei niinku jaksa enää tätä, niin sitte voi aina lähteä kehittään itteään ja tehdä jotain muuta.

5.4 Naisena työmarkkinoilla

Naisilta kysyttiin haastatteluissa: ”Onko sillä, että olet nainen, ollut merkitystä työmarkkinoilla?”. Naisten näkemykset tästä asiasta tuntuvat jakautuvan kahtia. Toiset ovat sitä mieltä, että sukupuolella on merkitystä työmarkkinoilla, ja ainakin osalla heistä on siitä omakohtaisia kokemuksia. Toisilla naisilla taas ei ollut henkilökohtaisia kokemuksia asiasta, eivätkä he muutenkaan joko osanneet ottaa kantaa kysymykseen, tai sanoivat, että eivät ole huomanneet sukupuolen merkitsevän työmarkkinoilla. Jotkut eivät olleet ajatelleet koko asiaa.

... se on ihan sama on sitte nainen vai mies, ku vain pitää sen päänsä. Et naiset vaan rupeaa helposti hissuttelemaan, et sitte se tulee ehkä se sellanen ero siihen. En mä o ainakaan kokenu mitään vastoinkäymisiä siinä. Että pitää osata vaatia. Jos et sää vaadi, niin ei mitään saakaan. Mää koen sen sillä lailla.

Osa niistä naisista, joilla on se näkemys, että sukupuolella on merkitystä työmarkkinoilla, työskentelee naisvaltaisilla aloilla, kuten terveydenhuolto- ja sosiaalipalveluissa ja koulutuksessa. Naiset sanovat, että miehillä on etulyöntiasema työpaikkoja täytettäessä sen vuoksi, että miehiä on alalla niin vähän. Naisvaltaisilla aloilla työskentelevät naiset kuitenkin toivovat alallensa enemmän miehiä. Naiset myös toivat esiin alansa palkkauksen ja naisvaltaisuuden välisen yhteyden.

... kyllä mä uskon, että jos sairaanhoitajaa haetaan ja kaks saman koulutuksen käynyt hakijaa istuu siinä penkillä, ja toinen on mies ja toinen on nainen, niin kyllä ne valitsee sen miehen. Koska miehiä tarvitaan tuolla alalla myös, niin mä uskon, että heiät kyllä asetetaan etusijalle. ... Että mä esimerkiksi hain yhtä paikkaa ... ja mä uskon, että siinä oli tämmönen juttu taustalla. Kyllä se varmasti aivan oikein meni loppujen lopuks, mutta kyllähän se pikkusen harmittaa.

... monessa tilanteessa saattaa olla se, jos on niinku sillä tavalla laillisesti molemmat päteviä, niin hyvin helposti valitaan se mies. Ja se on ihan ymmärrettävää, koska mie-

hiäkin tarvitaan tässä hommassa... Vielä ei oo osunu omaan nilkkaan se, että mies kävelee ylitseni, mutta voihan se joskus olla mahdollistaki.

...palkkakuopassahan me ollaan siihen nähen, minkälaista työtä me tehään. Ja mä uskon, että se on kyllä se, että tää on naisvaltanen ala, niin ei varmaankaan olla osattu pitää puoliamme yhtä hyvin, ko jos ois miesvaltanen ala kyseessä.

Et kyllä mä uskon just tohon, niinku tääki ala, että ihan varmasti se on se raha, joka ratkasee, että miehiä ei oo tällä alalla, että kyllähän miehetki sopii tälle alalle tosi hyvin, ja pitäis olla enemmän. Mutta se on vaan niin.

Esiin tuli myös näkemys, jonka mukaan miehillä on naisia paremmat mahdollisuudet saada hyvin palkattua työtä vähäisemmälläkin koulutuksella.

No on varmasti (sukupuolella merkitystä työmarkkinoilla). Mää uskon, että huomattavasti parempipalkkasiin töihin ois päässy vaikka ilman koulutustaki, jos ois mies. Määki tunnen paljo tommosia miehiä, jotka ihan jollain peruskoulututkinnolla pääsee tosi hyvin töihin, ja hyvöpalkkasiin. Mutta naisille se tuntuu olevan ihan eri asia.

Yksi näkökulma naiseuden vaikutuksesta työmarkkinoilla on erään naisen esille tuoma näkemys siitä, että samalla koulutuksella naiset ovat valmiita "vaatimattomampiin" työtehtäviin, joihin miehet eivät ehkä ryhtyisi.

No kyllä mä aattelin niin, että tavallaan, jos jotain miestä oltais haastateltu tähän mun tehtävään, mihin mä nyt pääsin, niin ei ammattikorkeakoulusta valmistunu mies ois välttämättä menny vastaanottamaan vieraita ja lähettämään postilähetyksiä tai vastaamaan vaihdepuhelimeen. Siis sillä lailla, että musta naiset on niinkö nöyrempiä siinä, naiset on tottunu siihen, että nyt minä opettelen näitä tehtäviä, ja sitte mahdollisesti jotain muuta... Mää en haluais näin aatella, mutta tuntuu siltä, että ei kukaan kouluttautunu mies ois semmoseen työhön, vaikkei ois mitään kokemustakaan, niin semmoseen työhön alkanu. Ikävää sanoa, mutta siltä se vähän niinkö, kyllä mä oon sen näin aatellu, ettei.

Haastateltujen joukossa oli myös naisia, joilla on miesvaltaisen alan koulutus tai jotka ovat hakeneet miesvaltaisten alojen työpaikkoja. Nainen arvelee, että miesinsinöörien on helpompi saada koulutustaan vastaavaa työtä kuin naisinsinöörien:

... että vaikka periaatteessa naisinsinöörejä arvostetaan, mut kuitenkin se, että mikä niitten sijoittuminen työmarkkinoille sitte on, niin kyllähän se niin on, että se on kuitenkin niin miehinen ala, että jos työpaikkaa hakee mies ja nainen, niin kyllä se mies sen sitte saa, että kyllä mä luulen, että se näin menee.

Onko siis niin, että miesten on helpompi päästä sekä nais- että miesvaltaisten alojen töihin, vaikkakin eri syistä? Eräs naisista koki sukupuolensa vaikuttaneen työnsaantiin siten, että häntä ei naiseutensa vuoksi oltu otettu haluamiinsa fyysistä voimaa vaatiin töihin:

No mulle on ihan suoraan sanottukin joistain paikoista, että etsimme miestä. Ja mä oon ollu sitte vaan, et ette ois sitte viittiny laittaa tähän hakupaperiin, ei he voi laittaa ko se on sortamista, et ei se oo sallittu ... Et pari kertaa on ihan tämmöstä sanottu, et ku on niin fyysinen työ, että ei sitten naisia haluta. ... mä tykkään tehdä fyysistä työtä, ja kyllä musta vähän tuntu epäreilulta, että eikö voi antaa ees mahdollisuutta. Että kyllähän on paljo naisia, jotka ei tykkää tehdä fyysistä työtä, eikä oo tottunukkaan tekemään, että ei ehkä sitte jaksais tehdä mutta ... Kyllä mä oisin halunnu ees mahdollisuuden saada yrittää, et oishan sen nyt eka viikon jälkeen itteki sitte huomannu, jos ei sitä jaksaa. Et

pahahan se on sanoo, ku ei saannu kokeilla, että oisko siihen ollu vai ei. Mutta mun mielestä on vähän väärin, et ei saa ees yrittää sen perusteella, et on nainen, et päätetään heti että sinä olet selvästi liian heikko, koska olet nainen, niinku näkemättäki, että ihan puhelimesta. Sillä lailla vähän ikävää.

Olettamukseen siitä, että synnytysissä olevat naiset eivät ole halutuinta työvoimaa, on päätynyt eräs naisista tuttavapiirinsä kokemusten perusteella:

... se ei oo ihan suoraan tullu esiin, mutta mulla on semmonen perusolettamus, että tällanen synnytysissä hiljattain naimisiin mennyn nainen ei oo mitenkään halutuinta työntekijäryhmää. Tosin nyt tässä nykyisessä työssä se ei näy millään tavalla, ja mun esimies on jopa ihan suoraan tuonu yleisesti esiin, että hän ei tällaisia seikkoja rekrytoinnissa huomioi. Mut sitte mä tiedän yhden tapauksen, ja tälle kaverille, joka asuu täälläpäin, niin hänelle sanottiin ihan suoraan, että koska hänellä on pieni lapsi, niin häntä ei valita. Hänelle oltiin jopa vähän ärsyyntyneitä, että hän hakee, eikä ymmärrä olla kotona, koska ehkä siinä oli ajatus, että hänen paikkansa on kotona tämän lapsen kanssa, joka kyllä on ihan päivähoitoikänen, et ei siis mikään vastasyntyne, ja sitte toisaalta ehkä semmonen ärsyyntyminen, että hän jotenki kuvitteli voivansa saada työpaikan, vaikka selvästi ei aio niinku töitä tehdä. Et siis tämmönen kaksjakonen ajattelu, että nainen voi tehdä vain toista asiaa elämässä, joko hoitaa perhettä ja lapsia tai sitten olla töissä.

Sama nainen jatkaa:

Mut sitte toisaalta taas, tiedän kokemuksia, että jos joku on sanonu melko suoraan, ettei halua lapsia, tai on sanotaan nyt vaikka 35-vuotias, eikä oo lapsia ja on niinku selvästi vähän yli-ikänen sitte tai vanha ensisynnyttäjä, niin sekään ei oo positiivista, koska se antaa vihjeitä ilmeisesti siitä, että on jollain tapaa epänaissellinen tai ehkä jotenki kova ihminen, tai jotakin negatiivista sekin synnyttää sitten mielikuvissa. Mutta en yhtään sano, et tää nyt olis vaan keskipohjalainen ilmiö, että kyllä tätä varmasti on ihan kattavasti ympäri Suomea, mut nää kokemukset joita tiedän, niin on sattuneet tällä alueella.

Toinen nainen, jolla on pieni lapsi, arvelee tämän vaikuttavan työnsaantiin, ja kertoo perheenperustamiseen liittyvien kysymysten olevan yleisiä työhaastatteluissa:

Että kyllä se varmaan on mun kohalla myöski sitte se syy nykyään, voi olla. Että tietysti sillon ko ei ollu lapsia, niin sitte oli taas se, että jos pääsi haastatteluun, niin ei nyt ensimmäinen kysymys, mutta hyvin nopeasti sitte se perheenperustamiskysymys kyllä tuli sieltä, että sitä on saanu selittää kyllä voi sanoo, että lähes kaikissa haastatteluissa, jos on hakenu muuta kuin kesätyötä. ...Vaikka sitä ei sais kysyä, eikä siihen tarvi vastata, aina mä oon siihen vastannu.

Nainen pohtii perheen ja iän vaikutusta vakituisen koulutusta vastaavan työpaikan saamiseen:

... jos mä oikein pessimistisesti aattelen, niin mä en usko, että mä saan koskaan vakityöpaikkaa, koska mä oon jo sen verran iällä. ... niinkö just se, että sul on pieniä lapsia tai sää ehkä saat kohta lapsia, sua ei voi ottaa sen takia. Sitte ko oot lapset tehny ja ne on tarpeeks isoja, sit sä oot liian vanha. Niin, kyllä mä vähän pelkään, mut sitte taas toisaalta aina aattelee, että no, työvoimapula uhkaa (nauria) ja kaikkea muuta, että kai sitä aina jotain löytyy, mutta ei voi tietää ...

Yksi yrittäjänaisista, joka ei muuten pitänyt naisena yrittämistä erilaisena kuin miehenä yrittämistä, kertoi yrittäjänuran alkuvaiheessa saamastaan kohtelusta. Vastassa oli

ollut eri tahoilla miehiä, joista osa ei ottanut yrittäjän suunnitelmia vakavasti, ja osa suhtautui jopa naureskellen asiaan. Suhtautuminen oli muuttunut täysin naisen menestyksellisen yritystoiminnan myötä.

Keski-Pohjanmaan työmarkkinoihin naiset tuntuvat suhtautuvat enimmäkseen positiivisesti. Pariskuntien osalta työmarkkinoiden pitäisi tietysti toimia molempien puolisoitten kohdalla samalla alueella. Näin ei aina ole, jolloin päätös esimerkiksi perheen asuinpaikasta monimutkaistuu. Alla eräs naisista kertoo omasta tilanteestaan ja näkemyksistään työmarkkinoista:

... mulle on jotenki jäänyt semmoinen kuva kaiken kaikkiaan, että kyllä niitä töitä (Keski-Pohjanmaalla) tekeväälle löytyy, että ei se välttämättä kerro kuinka paljon jossain työvoimatoimistossa on paikkoja auki, et kuinka paljon oikeesti niitä työpaikkoja on, koska monesti oon huomannu sen, että jos vaan osaa oikeeseen paikkaan laittaa hakemuksia, niin niitä auki olevia paikkoja voi olla paljon enemmän, mitä niitä ilmoitellaan. Mutta ... kyllä tuo oli mulle lottovoitto tämä työllistyminen, että ei niitä puussa niitä työpaikkoja kasva, et kyllä sinne jossakin vaiheessa ois joutunu varmaan lähtee tonne Etelä-Suomeen. Et kuitenkin sinne taas mun mies kyllä työllistyis ilman muuta varmaan pääkaupunkiseudulla, ja hänellä on nytki töitä täällä, et on ihan vakituinen paikka, mutta kuiteski tavallaan se, että mun ois ollu todennäköisesti vaikeempaa saada töitä täältä. Et sinne jossakin vaiheessa oltais varmaan lähetetty tonne Etelä-Suomeen.

Eräs terveydenhoitoalalla olevista naisista arvioi hoitajapulan nykyistä ja tulevaa tilannetta, ja kertoo aluksi kokemuksestaan hoitajien rekrytoinnista Keski-Pohjanmaalla:

... se on aivan järkyttävää, että kun niitä sai kiven kolosta hakea suurin piirtein, että saa semmosen mitä haluaa ja hakee. Kyllä mä vaan pelkään tätä tilannetta tosiaan, että miten käy Suomessa. Se on varmaan sama kohta niinku Englannissa, että ne lopetti kouluttamasta ja aatteli, että nyt näitä piisaa ja sinne tuliki hätä, sinne tuuaan ympäri maailmaa sinne hoitajia, yritetään samalla kouluttaa, niin vähä varmaan kohta sama homma, haetaan muualta.

Tradenomien työmarkkinoista ja vaikeudesta saada koulutusta vastaavaa työtä kertoi parikin naista, joista toinen oli lähtenyt opiskelemaan alan ylempää korkeakoulututkintoa:

Tradenomejahan meiltä tulee aika lailla liukuhihnalta tällä hetkellä, varsinkin täällä alueella meitä tradenomeja on tosi paljon. Ja osaltaan tradenomeille löytyy töitä, mutta sinne taas se, että minkälaisia töitä, niin mua ei hirveesti kumminkaan välttämättä enää kiinnosta mikään myyntityö missään putiikissa tai tämmönen, vaan mä koko ajan pyrin kumminki eteenpäin.

Ravintola-alalla työskentelevän naisen mukaan tarjoilijoista on pulaa Kokkolassa. Naisen kuvaa tilannetta näin:

Sinä on justinsa se, et ei oo ammattitaitosia ihmisiä, se on yks. Ja sitten näitä nuorempia, mitä otetaan työelämään, niin ne ei monasti ymmärrä, mitä se ravintola-ala oikeesti on. Et niil on vähän liian iisi kuva siitä, sitä ei ymmärrä kukaan semmoinen, joka ei oo tehny päivääkään tuota työtä. ... Että sinne ne tulee ne nuoremmat sinne, ne on viikon, jaksaa sen verran, ja lopettaa.

Eräs naisista kertoo viihtyvänsä Kokkolassa, ja toivoo alueen kehittyvän niin, että nuorille olisi mahdollista myös uran luominen, ei pelkkä työllistyminen:

... et tänne yrityksiä tulis, ja elinkeinoelämää tuettais niin, että tääl ois mahdollisuudet nuortenki ihmisten olla töissä ja tehdä myös sitä uraaki, että se ei ois vaan pelkästään jotain semmosta, että oot jossain, et sitte ois mahdollisuus myös edetäki niissä töissä.

5.5 Työnhakijana

Vain harva naisista koki olleensa työttömänä, kun työttömyydellä tarkoitetaan sitä, että työtä ei yrityksistä huolimatta löydy. Osalle naisista työpaikan saaminen on ollut helppoa, asiat ovat loksahaneet kohdalleen, eikä työn löytyminen ole aiheuttanut sen kummempaa huolta. Seuraavassa esimerkkejä tällaisista tapauksista:

No tää oli ensimmäinen työpaikkahakemus, minkä mä tein, ja sitte tuli haastattelu, ja viikon päästä mä tiesin, että mä sain tän, että ei oikeestaan, en mä ees ehtiny muita töitä hakeekaan. Et se oli vaan se tilanne silloin, ko mä sain tietää, että mies sai tääl töitä, niin sitten munki piti alkaa tietysti ettimään, ja tää nyt oli ihan oikeestaan ko eihän tällä seudulla niin kauheesti tai usein tuu auki mitään semmosta kauheen mielenkiintosta.

... mä kesällä kävin pomoille sanomassa, että mä oon syksyllä, talvella palaamassa työelämään ja sitte tämä pesti alko jo aikasemmin mitä ois pitäny ...

Jotenki tuntuu, että on ollu niin onni aina mukana, että mä en oo ikään ees varsinaisesti hakenu mihinkään, että melkein aina on sitte pyydetty, tai jotenki vaan menny niin jännästi, että aina on ollu jotaki ...

Osalle naisista työpaikan löytäminen Keski-Pohjanmaalta on ollut pitkälinen prosessi, ja työtä on ollut hyvin vaikea löytää. Yksi naisista, joka oli laajentanut työhakuaan myös muualle Suomeen, kertoo tilanteesta, jossa työnhakijana pitäisi saada oman alan työkokemusta, jota puolestaan ei saa, koska työpaikkoihin vaaditaan kokemusta. Lopulta mieluinen ja koulutusta vastaava työ Keski-Pohjanmaalta oli löytynyt.

Tavallaan halus uskoa, että kyllä niitä töitä löytyy, mutta sitte se, että mistä, tavallaan vaikei ollu kauhean ronkeli sen suhteen, että mitä töitä ois voinu saada, niin kyl mä aika laajasti (alueellisesti) hain. Ja mä hain nimenomaan, halusin hakea oman alan, että mä saisin sitä oman alan työkokemusta. Mutta sitte taas se, että kun ei oo työkokemusta, niin se ei kerry, ei saa sitä paikkaa, ja se työkokemus ei kerry.

Sama nainen oli turhautunut työnhakuprosessissaan myös siihen, että työnantajat eivät reagoi työnhakijan yhteydenottoihin:

... avoimia hakemuksiaki oon laittanu, jo silloin opiskeluaikana moneen paikkaan. Ja vähän siihen turhautu sillai, että ku monet työnantajat, että ehkä ne sai mun hakemuksen, mut ei ne koskaan sanonu, että et saanut meiltä töitä, esimerkiks. Et ei tuu mitään, tavallaan viesteihin ei reagoia, niin se kyllä suututti, että no ilmeisesti on niin kova tunku, että parhaat päältä valitaan ja sitte muille ei, tai että kaikkia hakemuksia ei keritä käsittelemään, sitäki mietin.

Edelleen sama nainen kertoo kokemuksiaan hakemuksista ja haastatteluista:

... ja mä tiesin, että minä tiedän, miten kirjotetaan hakemus ja miten kirjotetaan ansioluettelo ja näin, että ne on viimisen päälle viilattuja tavallaan, että on oikeinkirjotusta ja on oikein muotoiltu ja kaikki tämmöset, ja osaa kirjallisestiki ilmasta itteänsä, että ei se siitä ollu kiinni. Mutta se, että haastatteluihin pääsin, mutta sitte monesti, että kun meillä on tässä nyt sitten, meillä olikin semmosia, joilla oli tämän alan työ-

kokemusta, tai meillä oli jo. Mutta siitä olen tyytyväinen, että pääsin haastatteluihin, että ykski kaveri sano, että hyvänen aika, että hän, eihän hän päässy ... että hän ei oo päässy mihinkään, ja onki vaihtanu alaa. Mutta ei hän päässy ees haastatteluihin, että oo tyytyväinen, että sää oot, ja kyllä mää otinki ne aina semmosena haasteena, että nyt mää oon selvittäny itteni, mää oon jotenki erottunu joukosta, että mun hakemus on sieltä otettu, että minut on kutsuttu haastatteluun, että jotenki on niinkö herättäny mielenkiintoa, vaikka ei sitte valittukaan.

Yllä olevassa lainauksessa nainen kertoo, ettei työn saaminen ollut hänen kohdallaan kiinni osaamisesta työpaikkahakemusten laatimisessa. Toinen nainen, joka oli pitkän hakemisen jälkeen saanut työpaikan, oli kyseistä paikkaa hakiessaan käyttänyt ulkopuolista ammattilaista apuna hakemuksen teossa, ja siis ilmeisen onnistuneesti.

Yllä mainittu kokemus siitä, että oma-aloitteinen työnhakija ei aina saa positiivista vastakaikua Keski-Pohjanmaalla, ei ollut haastateltujen keskuudessa ainoa. Eräällä naisella oli positiivisiakin kokemuksia työnhausta ja työnantajista maakunnassa, lähinnä pienistä maaseutukunnista. Negatiiviset kokemukset julkisen sektorin työnantajien suhtautumisesta Keski-Pohjanmaalla ja lähimaakuntienkin puolella olivat kuitenkin jääneet päällimmäisenä mieleen:

... mun ainoa negatiivinen kokemus ja muisto Kokkolassa on niinku tää työnhaku, ei ainoastaan se, et niitä töitä on ollu äärimmäisen hankala saada, vaan niinku tämä prosessi. Et mä kokisin niin, että tuolla Etelä-Suomessa, kun soitan johonki työpaikkaan, josta olisin kiinnostunu ja kerron itsestäni ja tästä työnhakutoiveesta, niin se kuitenkin kuunnellaan, ja vaikka työtä ei oo tarjota, niin sanotaan jotenkin mukavasti, että kiitos mielenkiinnosta ja otetaan vaikka tietoja ylös, et jos myöhemmin tulee jotakin. Et se tavallaan se ulkonen yrityskuva on siellä niinkun ehkä vähän enemmän loppuumietitty, koska täällä, mä ite olen ajatellu niin, että jos työpaikka ei ole julkisesti haettavana, ja omatoimisesti lähtee soittelemaan, niin se koetaan vähän semmoseks niinkun yllättäväks häiriöksi. Et siihen ei ainakaan reagoida sillä tavalla, että olipa mukavaa, kun soitit ja kiitos mielenkiinnosta, et se saattaa olla jopa vähän semmonen ärähdys, että ku ei täällä oo töitä.

Sama nainen koki pitkän työnhakuprosessinsa kokemusten perusteella, että suhteilla on suuri merkitys työpaikan saamisessa alueella, eikä vain työelämässä hankituilla suhteilla, vaan myös sukulaisuus- tai tuttavuussuhteilla.

Useampaa kuin yhtä naista mietityttävä tradenomikoulutuksen saaneiden ihmisten runsaus alueella tuotiin jo esille luvussa 5.4. Eräs naisista pohtii syitä vakituisen koulutusta vastaavan työn saamisen vaikeuteen:

... tosi vaikea on saada edes haastattelukutsua. Mää en tiedä, johtuuko se siitä, että mä teen huonoja hakemuksia, vai johtuuko se siitä, että mulla on vääränlainen työkokemus tai sitä on liian vähän, vai onko mulla vääränlainen koulutus. Vai sitte tietysti myöski seki, että tradenomejahan on aika paljon, ja niitä koulutetaan koko ajan lisää, että meitä on kolmetoista tusinassa nykyään, että se vaikuttaa varmasti, ja täällä alueella kun on oma ammattikorkea Kokkolassa ja sitte lähiseudulla kumminki on, Pietarsaaresta tulee ja sitte tosiaan Seinäjoki sun muut, että varmaan sitä on sitä materiaalia kyllä.

Nainen arvelee, että tradenomien työpaikkoja ei Keski-Pohjanmaalla Kokkolan ulkopuolelta juuri löydy. Sama nainen jatkaa pohdintaa vastatessaan kysymykseen, onko hän tyytyväinen valitsemaansa koulutusalaan:

Joo ja en, vois sanoa. Että sillä lailla mä oon tyytyväinen, että se oli aika laaja, siitä sai mun mielestä hyvin sitä tietoa. Mutta jos mää taas aattelen sitte sillai, että miten se on

vaikuttanu mun työllistymiseen, niin siitä ei kyllä ollu mitään hyötyä. Että periaatteessa mää oisin merkonomin paperilla voinu tehdä ihan samoja hommia, ku mitä mää teen nyt tradenomien papereilla. Että tietysti se nyt on varmaan siitäki kiinni, että jos ois ite hakeutunu johonki ruuhkasuomeen ja näin, ois voinu saada tosi hyviä paikkoja. Mutta täällä ne työpaikat nyt ei oo kuitenkaan sillai, että voi valita parhaat päältä, että ne on kumminki, ei nyt kiven alla, mutta kuitenkin et ei niitä nyt oo ihan joka sormelle, että vähän on välillä otettava sitä mitä saa, joka edes vähän viittaa siihen omaan alaan.

Yksi muualta muuttaneista naisista, joka on välillä lähtenyt muualle Suomeen töihin, koska Keski-Pohjanmaalta ei töitä löytynyt, kertoo asiasta:

... mun on sitte vaan pakko lähteä hakemaan sitä työkokemusta muualta. Ja aina se toki on ollu sillä tavalla määräaikasta, että on ajateltu, et tää on nyt vaan tämä työpätkä ja se vois sitten auttaa täällä Kokkolassa työpaikan saamista.

Omista toiveistaan ja tavoitteistaan työn suhteen jatkossa nainen toteaa:

... jos nyt saisin jotain työtä sieltä, jotta Kokkolasta käsin vois tehdä sitä, et ei tarvits taas muuttaa jonnekin.

5.6 Yrittäjäksi?

Naisista kolme toimii yrittäjänä. Yksi heistä oli irtisanoutunut vakituisesta työpaikastaan ja perustanut yrityksen. Toinen yrittäjästä oli ”kasvanut” perheyrittäjänä. Kolmas nainen perusti yrityksen määräaikaisen palkkatyösuhteen päättyessä.

Että rankkaa se oli kyllä, kyllä se nyt alkaa helpottaa. Eikä ikinä, me ollaan just puhuttu sitä, että ei koskaan lähetä enää toiselle töihin, että tää oli kyllä niin oikea ratkaisu. Että tää on semmonen, että tuntuu omalta.

Kaksi, nykyään palkkatyössä olevaa haastateltua naista, on toiminut yrittäjänä aikaisemmin. Heidän kokemuksensa yrittäjyydestä sinänsä ovat olleet hyvät; toinen naisista ei vain kokenut yrityksen alaa omakseen, ja toinen kyllästyi yksityisyrittäjänä lähes olemattomaan vapaa-aikaan. Molemmat näistä naisista pitävät yrittäjyyttä omalla kohdallaan mahdollisena tulevaisuudessakin. Toinen heistä vastaa kysymykseen, voisiko vielä alkaa yrittäjäksi:

En tiiä, vaikea sanoa, ei mulla ainakaan nyt yhtäkkiä oo mitään semmosta hinkua. Mää oon yrittäjän laps ... että en mää voi sanoa että en, mutta mää oon nähny sitä aika läheltä sitä touhua, että koko elämäni voin sanoa, että se on kyllä hirveen sitovaa ja semmosta. Kyllä siinä pitää olla mun mielestä tietyn tyyppinen ihminen ja mää en tiiä, onko musta siihen sitte kuitenkaan loppujen lopuks, se vaatii aika paljon. Mutta jos sopiva idea tulee, niin mikä ettei, ei koskaan saa sanoa ei koskaan.

Naiset, jotka eivät ole toimineet yrittäjänä, suhtautuvat mahdolliseen omaan yrittäjyyteensä kolmella eri tavalla. Ensinnäkin on naisia, jotka eivät pidä yrittäjyyttä omalla kohdallaan mahdollisena. Eräs naisista perustelee kantaansa kokemuksillaan lähimpiin yrittäjyydestä:

Isä on ollu yksityisyrittäjä, mä en lähe sille tielle ollenkaan. Mä oon nähny, mitä se on. Että se ei vain, pitäis olla niin hyvä liikeidea, millä lähteä liikenteeseen. Et se on tosi rankkaa, vaikka ajattelee että yksityisyrittäjä, et sillähän ny rahaa tulee joka paikasta

ja, mutta kyllä mä niinku näin sen, että ei sitä tullu. Et se on niinku, ei tiedä yhtään, että saako huomenna leivän pöytään vai ei.

Toiseksi on naisia, jotka eivät tyrmää yrittäjyyden mahdollisuutta, mutta eivät ole sitä vakavasti harkinneetkaan, tai tuntuvat pitävän yrittäjyyttä omalla kohdallaan kohtalaisen epätodennäköisenä. Tässä erään naisen vastaus kysymykseen siitä, onko hän harkinnut yrittäjyyttä:

No, ehkä, onhan se käyny joskus mielessä, etenki silloin kouluaikana, ko oli opinnot loppuvaiheessa, niin vähä laskettiin leikkiäki kaverin kanssa, että vähän on käyny mielessä, mutta ei ehkä oo sitte löytyny semmosta ihan, että mihin sitä sitten lähtis. Ja toisaalta siinä mielessä tää Kokkola on vähän tuntunu huonolta, että tuntuu että on noita pieniä yrityksiä auennu, mutta ne ei sitte oo kauan ollu. Et se on vähä tässä, mikä on huonoo, että tuntuu että yrittäjiä kyllä on ollu, mutta sitte menee ovet aika äkkiä kiinniki. Se on vähä, ja ehkä se siinä on pelottanuki, että ei oo sillä lailla vakavammin sitä yrittäjyyttä sitte harkinnukkaan.

Kolmanneksi on naisia, jotka tuntuvat pitävän yrittäjyyttä täysin mahdollisena itselleen tulevaisuudessa, tai jopa toivovan sitä. Yhdellä heistä yrittäjän ura toteutunee opintojen valmistumisen jälkeen. Eräs naisista vastaa kysymykseen, onko ajatellut voivansa ryhtyä yrittäjäksi, seuraavasti:

Oon, mutta en tässä vaiheessa, ei oo ollu mitään semmosta asiaa, mikä ois ylitse muiden, että minkä parissa haluaisin viettää aikaa, että tavallaan mitään semmosta tuotetta tai aihepiiriä, mikä ois ollu semmonen, että minkä kautta oisin yrittäjäksi hakeutunu. Että isällä on yritys ja äitillä on ... yrittäjien lapsi oon, että oon nähny sitä. Aikasemmin aattelin, että ei hyvönen aika, että enhän minä semmoseen hommaan, että tavallaan kun näkee sen, että mitä se on, mutta kylläpä toisaalta sitte monet yrittäjien lapset, niillä on rohkeutta ryhtyä siihen kuitenkin, vaikka tietää, ettei niitä lomina esimerkiks oo kovin paljo tai että se on kaikki sulta iteltä pois ja näin.

6 Elämäntilanteiden tasapaino

6.1 Parasta elämässä

Moni nainen pitää elämäänsä hyvänä ja suhtautuu tulevaisuuteen valoisasti. Elämän peruspilareita ovat perhe ja muut läheiset ihmiset, koti ja työ. Nämä ovat tärkeitä ja samalla parhaita asioita naisten elämässä. Tavallinen arki on useimmille hyvää elämää.

No kyllä ihan se semmonen normaali arki. Justiin nämä ystäväperhekontaktit ja se semmonen lapsen kasvamisen seuraaminen. Ja kauheen tärkeä on just se, että ne iso-vanhemmat on siinä käytettävissä ja apuna ja turvana. Jotenki sitä osaa nyt hirveesti arvostaa. Että vaikka toisaalta tuntuu, et ne on välillä liian lähellä, mutta sitte kuitenkin, onneks ovat (naurua).

No, parhaita asioita elämässä on oma koti, ja tietysti parisuhde, ystävät on hirveen tärkeitä ja vakituinen työ, ja perhe. Terveys, se on tosi tärkeä..

No kyllä se on varmaan perhe kuitenkin, no perhe, ystävät ja ylipäättänsä semmonen ihan arkielämä. Tietysti aina ko johonki reissuun joskus lyhyemmälleki pääsee, niin kyllähän se on semmosta, kohokohtia tekee. Mutta kyllä se, jos ei tähän arkeen voi olla tyytyväinen, niin sitä ei oikein voi sitte, se on aika vaikeeta se elämä että (naurua), ko se on melken sitä arkia kumminki, useimmiten.

Kuten luvussa 5.2. kuvattiin, osalle naisista työn määräaikaisuus tuo epävarmuutta elämään. Muuten vaikuttaa siltä, että haastatteluhetkellä useimmilla naisilla ei ollut erityisiä epävarmuutta tai turvattomuutta aiheuttavia asioita elämässään.

No tottakai aina miettii, että jos niinku lähtee oikein epäilemään, että no entäs jos sattuu jotaki tai sairastuu, mutta jos ajattelee vain tätä hetkeä, niin kyllä mä oon ihan tyytyväinen ja uskon siihen, mitä teen, että se on aika tärkeää. Eipä tätä jaksais tehdä, jos ei siihen uskois.

... mulla on aina ollu perhe hirveen tärkeä ja tukena aina joka käännteessä. Että en oo semmosta turvattomuutta ikään kokenu, vaikka on ollu vaikeitaki tilanteita joskus ...

Osaa naisista pohdituttavat omaan tai perheen taloudelliseen tilanteeseen liittyvät asiat, osaa omaan tai lapsen terveyteen liittyvät asiat, ja osaa uusi elämäntilanne esimerkiksi asuntoasioineen.

6.2 Töissä vai lasten kanssa kotona?

Kuten kaikki vanhemmat, myös haastatellut äidit ovat tehneet ratkaisuja liittyen lasten kanssa kotona olemiseen, työhön ja lasten hoitojärjestelyihin. Osalle naisista ratkaisut ovat olleet helppoja, osa taas on joutunut punnitsemaan valintojaan. Hoitovapaalla oleva nainen oli tehnyt ratkaisunsa jo ennen lapsen syntymää, ja on siihen tyytyväinen:

No siis, jotenki ei raaski laittaa sitä hoitoon Tokihan moni tekee sitä, mutta ku mulla on nyt siihen mahdollisuus, taloudellisesti, niin tuntuu hassulta viiä hoitoon. Ja sitte jotenki tuntuu, että haluaa nämä ainutlaatuiset vuodet kuitenkin tässä olla, se on niin lyhyt aika, nyt jo tuntuu, et se on kauhean lyhyt aika, ko siit on jo kaks vuotta menny. Niin kyllä mulle oli jo selvää se heti silloin ennen ko lapsi synty, että haluaa olla kotona ja nauttia semmosista asioista nyt. Käydä vähän perhekahvilassa lapsen kans ja muita äitejä tavata ja siis semmosta lepposta elämää kuitenkin.

Kaksi naista, jotka olivat palanneet töihin lastensa ollessa alle vuoden ikäisiä, tuntevat hekin olevan tyytyväisiä ratkaisuihinsa:

No, ehkä tässä pysyy ainaki hyvin järjissään, ko on töissä (naurua). Että kyllä mää ihan tykkään, et vaikka mää meinasinki hoitovapaalle jäädä, mutta että onhan se, vaikka se on kuin ihana se pieni laps, mutta onhan se raskasta olla vaan kotonakin. Kyllä musta ihan tuntuu, että mää tykkään olla kuitenkin töissä ja nähä työkavereita ja puhua vähä muitaki ko lapsen kans lapsellisia juttuja.

Mä alotin sitte työt, ko nuorimmainen oli alle vuoden kuitenkin, tai tuli niinkö vuoden just ko meni sitte päiväkotiin ja mä alotin työt. Että ainaki omasta mielestä olin ihan riittävästi kotona. Sihenki on monella varmaan sanottavaa, mutta meille se tuntu ihan hyvältä, että ei oo ollu mitään ongelmaa.

Taloudellinen tilanne vaikuttaa monilla ratkaisuihin työhön paluun ajankohdasta. Myös ajatus siitä, että useamman vuoden poissaolo työelämästä heikentää työllistymismahdollisuuksia jatkossa, saattaa vaikuttaa valintoihin. Näin on esimerkiksi seuraavan naisen kohdalla, siitakin huolimatta, että hän toimii alalla, jonka työllisyystilanne on erittäin hyvä:

Varmaan siinä oli se, että, no rahallisesti tietysti, kun on iso talolaina niin on pakko käyä töissä, ei pysty olla kotona, ja sitte tietysti se, että ei tipu minnekään rakoön ja unohdu... Et jos on monta vuotta pois, niin sitten voi olla, että sitte ei töitä saakaan, tai semmonen tunne tulee, vaikka ei se välttämättä niin oo.

Se, onko naisella niin sanottu vakituinen työpaikka lapsen saadessaan, vaikuttaa usein valintoihin. Naiset, joilla ei ole työpaikkaa, johon palata, joutuvat pohtimaan työelämään paluutaan eri näkökulmista kuin naiset, joilla on työpaikka. On huoli siitä, löytyykö töitä, ja toisaalta työpaikkaa on ehkä vaikea olla ottamatta vastaan epävarmassa tilanteessa. Näistä asioista ja ratkaisuistaan kertoo kaksi naista, joista jälkimmäinen liittyy sen myös laajempaan yhteiskunnalliseen keskusteluun:

Joo, kyllä mää siinä kerkesin vähä aikaa jo hakia töitä, mutta vähän oli toisaalta sillai, että en mää ehkä haluais mennä vielä, mutta sillä tavalla että ko tuli hyviä paikkoja, niin ei pystyny olla hakemattakaan. Mutta kyllä se oli ihan hyvä aika, että sitte oli jo ihan kypsä lähtemään töihin tavallaan. ... en mää nyt oo yhtään katunu, että mää oisin lähteny liian aikasin töihin tai mitään semmosta, ihan hyvää. Ja sitte, että sieltä satuttiin tarjoamaan töitä, niin ei myöskään ollu oikeestaan varaa kieltäytyä, että ne on kummin-

ki aika harvinaisia täällä, et soitetaan ja sanotaan et meil ois täällä, tosin määräaikaan mutta kumminki, että olis töitä, että tuutko...

*... mul oli ehkä siinä vaiheessa päällimmäisenä takaraivossa semmonen huoli siitä omasta työllistymisestä ja siitä, että mitä jos ei löydykkään töitä. ... jos ois ollu vaki-
tuinen työsuhde jo siinä vaiheessa, niin ehkä sitte ois ollu helpompi tehdä se ratkasu, että
jäänkö mä esimerkiksi kolmeks vuodeks kotia, vai meenks mä heti äitiysloman jälkeen
töihin. Mutta kyllä mulla ehkä kuitenkin on semmonen tarve olla muutaki ku äiti ... , ja
sitte se, että haluais olla taloudellisesti itsenäinen, vaikka nyt ollaanki yhdessä, mut se,
että on se tunne siitä, et ei vaan elä toisen siivellä tai näin. Ne oli kuitenkin niin voimak-
kaita. Ja sitte taas, no, nykyään on tehty niin paljo tutkimuksia siitä, että mikä nyt on
lapselle parhaaks, että jokainen voi ottaa sieltä sitten ne omat tiedonjyvänsä, et mitkä
tuntuu itelle sopivammalta, mutta kyllä mä oon itte sitä mieltä, että mun on parem-
pi olla töissä, et mä jaksan sitte olla sen lapsen kanssa kotonaki. Toiselle sopii toinen
ja toiselle sopii toinen, mutta että kyllä mä oon ollu nyt ihan tyytyväinen. Tietysti se
on koko ajan se tunne siitä, että ei oo tarpeeks aikaa sille lapselle, ja välillä tuntuu, että
onko itsekkäistä syistä menny töihin. Mutta sitte taas, kyllähän Suomen yhteiskunta
on vähän suunniteltu sillä tavalla, että kumpiki käy ansiotyössä.*

Entä miehet, haastateltujen naisten puoliset? Haastattelussa ei kysytty erikseen puoli-
soiden vaikutuksista naisten valintoihin, eikä myöskään esimerkiksi puolisoitten mah-
dollisesti käyttämistä perhevapaista. Ainoastaan yhden naisen haastattelussa tuli muu-
toin ilmi, että puoliso oli hoitanut perheen lasta vuoden verran. Vaikutelmaksi jäi, että
perhevapaita olivat käyttäneet enimmäkseen äidit.

Omien ja puolison vanhempien sekä muiden läheisten osallistuminen lasten hoitoon
on hyvin tärkeää monille naisille. Kuten luvussa 4 jo tuli esille, läheisten verkosto onkin
yksi tekijä, minkä vuoksi halutaan asua kotiseudulla.

*Totta kai se on tietysti helppo asua siinä, ku on sukulaiset ja isovanhemmat sun muut,
että on tavallaan se rinki siinä, se verkko, se helpottaa monesti sitä arkielämää varsinki
nyt, ko on laps ...*

*... perhepäivähoito on semmonen ensisijainen niinku jos pitää valita siis päiväkodin ja
perhepäivähoidon kesken. Mutta sitte on aina näitä mummumahollisuuksia ...*

6.3. Työ, koti ja oma aika

Naisten elämässä ovat vuorotelleet eri vaiheet, joista keskeisiä ovat esimerkiksi opis-
kelu ja työ, mahdollisesti yrittäjäyys ja lasten tulo elämään. Se, miten nämä vaiheet ovat
jaksottuneet naisten elämässä, vaihtelee hyvin paljon. Vaikka hyvin yksinkertaistet-
tuun tarkasteluun mukaan otettaisiin vain edellä mainitut asiat ja laitettaisiin ne pe-
räräkkäin, on tulemia lähes yhtä monta kuin haastateltuja naisia. Tässä tutkimuksessa ei
keskitytäkään edellä mainitun kaltaiseen tarkasteluun, vaan otetaan esille seuraavia
kysymyksiä: Millaisena naiset näkevät elämässään työn ja perheen, ja työn ja vapaa-
ajan suhteen? Millainen rooli näillä elämänalueilla on naisten ajankäytössä?

Työ on naisille tärkeää, mutta perhe menee työn edelle:

*... mä haluan, että mulla on se työ, tottakai mä haluan, että se työ on tärkeä, et se on
niinku ei pelkästään mulle tärkeä, vaan se on sille yritykselle, missä mä työskentelen,
että mä koen, että sitä sielä arvostetaan ja koetaan, et ne on tärkeitä asioita, joittenka
kans me tehdään töitä. Mut sitte mulla on kyllä selkee se, että mä en oo hirveesti valmis
tinkiin omasta vapaa-ajasta ja perheestä, että sen takia me ehkä ollaan tänne Kokkolaan*

tultuki, että kyllähän tuola Etelä-Suomessa sais tehdä niitä kuuentoista tunnin työpäiviä, eikä kukaan ihmettelis yhtään. Että mulle on kuitenkin sit se laps ja mies ja perheki tärkeä, että työt pitää tehdä hyvin ja näin, mutta sitte pitää kyllä olla muutaki elämää, ku pelkästään se työ.

Työ heijastuu kotiin ja kotielämän asiat työhön. Tästä kertoo toinen nainen:

Se työ mistä tykkää on iso asia, ja sitte toisaalta se perhe, että ne mun mielestä menee vähä kuitenkin käsi kädes, että ne, töissä menee hyvin, niin yleensä se siirtyy se hyvä olo sinne kotiaki ja sit jos on huono päivä, niin missäs muualla sen purkaa ku kotona. Että kyllä ne vain menee yhdessä kuitenkin. Kyllä se sellanen lapsen elämän seuraaminen on kuitenkin se tärkein, että vaikka se jää vähemmälle, mutta kyllä se ajatuksis on kuitenkin koko ajan.

Suurin osa aineiston naisista on sitä mieltä, että heidän elämänalueensa ovat keskenään tasapainossa, mutta samalla lähes kaikki näin ajattelevista naisista on lapsettomia. Osalle naisista elämän tasapaino on ehkä muotoutunut luontaisesti, mutta osa on kiinnittänyt siihen erityistä huomiota. Monille naisista liikunta on tärkeää, ja he harrastavat sitä useita kertoja viikossa. Eräs nainen, jolle työ- ja vapaa-ajan erottaminen toisistaan ei ole ongelma, kertoo suhtautumisestaan asiaan:

No mä ajattelen niin, että työasiat mä hoidan työaikana ja sitte ku mä lähen neljältä töistä, niin silloin mä en ajattele enää työasioita. Sitte mulla on kuitenkin se liikuntaharrastus sillä lailla suuri ja on paljo aktiviteetteja vapaa-aikana, että eipä sitä paljo ehi mitään työasioita vapaa-ajalla ees miettimään, että on niin paljo kaikkee muuta elämää.

Toinen nainen kertoo:

... mä oon vähä tietosestiki yrittäny opettaa itteni siihen, että vapaa-aika on vapaa-aikaa ja silloin mennään vaikka punttisalille tai lenkille tai Että sillä tavalla niinkö selkeesti vetää sitä rajaa, ja se on tuntunu kyllä tosi hyvältä, että me on sitte tehty monesti viikonloppusinki jotain ihan muuta. Niin mä oon saanu itteni tosi hyvin irti sitte niistä työajatuksista, mikkä vaivaa ... Et kyllä sitä on kumminki huomannu, että voi paljon paremmin, kun tekee välillä jotain muuta ja irrottaa itsensä siitä työstä, vaikka se ois kuinka mielenkiintosta ja haluaa sitä tehdä, niin välillä on hyvä tehdä jotain muutaki.

Eräs nainen, jolle lähes jokapäiväinen harrastus oli käynyt liian työlääksi, oli vähentänyt harrastuskertojensa määrää, jotta saa olla enemmän kotona:

... sitte on ihana olla vaan kotona ja sohvalla miehen kanssa, ja katsella telkkaria ja juoda vaikka lasi punaviiniä tai jotaki. Ja sitte tehdä kaikkia kotihommia rauhassa. Et semmosta niinkun sanotaan perusarkea, mutta se, että liikunta siihen arkeen liittyy aina ...

Yksi naisista kertoo työpaikan saatuaan elämässään olevan enemmän tilaa sekä opintojen loppuun saattamiseen että vapaa-aikaan. Hän kertoo elämänsä osa-alueiden olevan menossa tasapainoisempaan suuntaan:

... ne on tietyllä tavalla kovasti menossa siihen suuntaan juuri tämän työn kautta, ja tää työnhaku sai ehkä vähän ylikorostuneen roolin elämässäni Mutta nyt ku tää työasia on tietyllä tapaa varma, niin se lisää sitten mahdollisuuksia keskittyä tähän opiskeluun, ja myös vapaa-aikaan. Että mun elämässä nyt kaks isoa asiaa on juuri tää työ ja sit opintojen loppuunsaattaminen.

Vuorotyötä tekeville naisilla vapaa-ajan harrastuksia rajoittaa työvuorojen epäsäännöllisyys.

Et mää en niinku harrasta mitään, koska tuossa ammatissa ei pysty harrastaan oikein yhtään mitään muuta ku ihan tommosta lenkkeilyä.

Ne naiset, joilla on lapsia, tuntevat muita useammin elämänalueidensa olevan epätasapainossa. Työ vie suuren osan ajasta, jolloin lasten kanssa vietettävä aika jää monen mielestä liian lyhyeksi. Tällaisessa tilanteessa jää niin sanottu oma aika usein vähiin tai olemattomiin. Osa naisista on ajatellut lyhyemmän työajan tekemisen mahdollisuutta.

Jos oikeen aattelee, niin kyllä työ vie hirvittävään suuren osan ajasta, että joskus on kelloa katonu, että kuinka monta tuntia sitä viettää lasten kanssa aikaa, niin ei se oo ku vähä reilu kaks tuntia päivässä, niin se ei oo paljon. Että lapsetki joutuu laittaa aikasin nukkuun, et ne herää aamulla ylös. Et tietysti sitä toivois, jos vois tehdä lyhennettyä työpäivää tai jotain, jos se ois vaan taloudellisesti mahdollista.

... koko ajan semmonen fiilis, että et välttämättä kerkee olla sen lapsen kans niin paljo, ja tietysti sitte on miettiny sitäki, että jos se ois ollu kotona, niin oisko se ollu niin paljo sairaana ja kaikkia tämmösiä.

... sitte ku lapset menee kouluun, niin vois tulla ajankohtaseks, että tekis lyhyempää päivää, että ihan varmasti tulee sitte mieleen ainaki. Että se ois ihan mukavaa, tietysti sitte pitää vähän kattoo, miten se palkka sitten ja muuta, nämä asiat, että kuitenkin ko on talolaina ja muuta, että se varmaan vähä riippuu siitä, mutta muuten varmasti ihan mielellään tekis lyhyempää päivää.

Eräs naisista, joka taas ei koe lainkaan raskaana elämäntilannettaan pienten lasten työsäkävänä äitinä sanoo:

Se on ihan luontevaa. Mennään aamulla, kaikki lähtee samaan aikaan ja lapset menee hoitoon. Ja seki, että tietää et niil on hyvä hoitopaikka, niin on semmonen turvallinen olo, sitä ei niinkö ajattele. Sitte tullaan iltapäivällä kotiin. Se on ihan luontevaa, se on ollu jo mun lapsuudessani. En mää koe sitä mitenkään kummallisena asiana.

Monille naisille näihin elämän ruuhkavuosiin ajoittuu myös omakotitalon rakentaminen, mikä vie sekä aikaa että aiheuttaa taloudellista muihin ratkaisuihin vaikuttavaa painetta. Joillakin naisilla esimerkiksi lyhyemmän työajan tekemisen esteenä ovat taloudelliset seikat.

... nyt ku vielä on rakennusprosessi, niin nyt on taloudellisesti vielä tiukkaa, mutta varmaan sen jälkeen pitää miettiä asioita uuestaan, ettei työ veis niin paljo aikaa.

Mutta tosiaan se, että ehkä vois olla enempi aikaa, että jos ois rahaa ja mahdollisuus niin vois olla, että tekis ehkä lyhennettyä työviikkoa tai jotain tämmöstä, että sais vaikka sen yhen päivän ylimäärästä. Pyykkivuoret kasaantuu ja kaikki kasaantuu kotona, mutta niin kai käy kaikille, että mää luulen, että se voi olla ihan universaali ilmiö (naurua).

Aika menee oikeestaan töistä kotia tulee niin on mies ja pieni lapsi, niin siinäpä se, hakee sen hoiosta ja syömiset ja muut, vähä leikkimiset, niin siinä se aika menee. ... Ja talo on justiin rakennettu, saatu valmiiks, että siinäki on nyt, alkaa pihanlaitot ja tämmöset.

Nainen, joka hoitovapaalla ollessaan tekee myös hieman töitä ja opiskelee, kokee elämänalueidensa olevan tasapainossa:

... oon kyllä kauhean ilonen tuosta tilanteesta nyt. Just nämä opinnot on semmonen oma juttu, että pääsee tavallaan tekemään jotain ihan itellensä. Ja sit taas ku käy vähän töissä, niin sit taas tulee se semmonen, tuntee olevansa hyödyllinen jollain lailla, siis muuallaki, tottakai sitä nyt on hyödyllinen kotonaki, tietenki mutta ...

Toinen nainen sanoo, että hän ei tarvitse niin sanottua omaa aikaa:

.. se ei oo mitään, mitä mää ees tarvin. Että siihen ei oo mahollisuutta, niin en mää siitä mitenkään kärsi, et sitä ei oo, enkä mää sitä ajattele. Et se on se työ ja perhe, ne kaks. Tai no työ nyt, onhan seki tärkeä, mutta kyllähän perhe on tärkein, mut ne on tasapainossa. Et sitte ko ollaan kotona, niin ollaan perheen kaa, eikä siihen kuulu sitten mitään muuta.

Nainen pystyy erottamaan työ- ja kotielämän toisistaan, eikä mieli työasioita kotona lukuun ottamatta työsuhteen määräaikaisuutta:

... muuten kyllä niitä työasioita niin niitä mää en oo kyllä miettiny kotona. Että seki on varmaan semmonen taito, jonka oppii sitte että pystyy, sen ainaki on oppinu, ja se tuntuu ihan hyvältä. ... kyllä just koti ja lapset ja varsinki lapset, niin kyllä ne tekee sen, että ei siinä paljo kerkee miettiin sitte. Ja se on varmaan meiän työki semmosta, että sitä ei voi miettiä koko ajan, et sitte varmaan kyllä uupuu, jos alkaa miettiin kotonaki. Et kyllä se on yleensä ku pistää oven kiinni siellä työpaikalla, kyllä ne sinne jää ne asiat.

Usein työ halutaan jättää työpaikalle. Aina tämä ei onnistu, vaan työn aiheuttamat paineet saattavat kulkeutua myös kotiin. Tästä kertoo nainen, joka arvelee työpaineiden korostuvan työn uutuuden vuoksi:

... kyllä mun mies just tässä yks päivä sano, että sää et kyllä puhu mistään muusta ko työasioista. Ja kyllä se varmaan onki aika pitkälle niin, että ehkä se tällä hetkellä, mutta mää jotenki uskon, että se johtuu aika pitkälle vaan siitä, että mää vaan en vielä osaa, hallitse niitä hommiani niin hyvin. ... perheelle ja ystäville ei jää niin paljo aikaa ku haluais, mutta en mää tiiä, onko kenelläkään muulla, jolla on lapsia, niin yhtään erilailla.

Yrittäjänainen on uppoutunut työhönsä niin, että ei ole aina läsnä kotona ollessaan:

... mää koko ajan yritän perustella ja sanon, että oonhan mää kotona, mää oon hirveesti kotona nyt että. Mutta ne vaan sanoo, että mää oon ajatuksissaan jossakin muualla, että et sää oo läsnä koskaan.

Toinen paljon töitä tekevä yrittäjänainen kertoo haluavansa antaa enemmän aikaa perheelleen, ja ajattelee pystyvänsä jatkossa vähentämään töitä:

... koen sen sillai hyvänä pakkona, että kyllä mä koen, että pitää keretä lapsen kans tehdä jotakin ... ei se oo kiva sanoo hyvää yötä ja aamulla lähtee ennenkö toinen herää. Että se ois kuitenkin ihan kiva sellasia normaaleja asioitaki tehdä ...

Yleensä perheelliset naiset tarvitsevat mielestään enemmän aikaa myös itsellensä. Eräs naisista kertoo, että lapsenhoitomahdollisuus kyllä olisi, mutta sitä ei ole vain tullut käytettyä oman ajan ottamiseen:

Kyllä se vähä rassaa, ko ei oo semmosta, että pääsis tästä nyt vain lenkille tai pyöräileen tai jonneki harrastuksiin. ... kyllä mää oon aatellu, että nyt täytyy vaan ottaa itteensä niskasta kiinni ja vaan soittaa aina, että nyt lapsi tulee hoitoon, että mä haluan nyt vähän tehdä jotakin. Että kyllä siihen täytyy parannusta tulla.

Eräs naisista kertoo, että jos omaksi ajaksi laskee vain sen ajan, kun on yksin, niin sitä aikaa on todella vähän.

Kyllä se aina tietysin väliajoin otetaan puheeksi, että sitä pitäis saada enempi, ja just sillai, että se ois ihan mun aikaa, ettei sitte, niin mukava ko se laps onkin, niin ettei se olis aina sitte mukana, että pääsis ihan itteksensä tai vaikka ois ihan yksin kotona, että eihän sitä tarvi aina välttämättä lähtee mihinkään. Mutta kyllä se toistaseks on jääny vähä hunningolle se puoli.

Miesten saattaa olla helpompi ottaa aikaa itselleen kuin naisten:

Ainaki ko aattelee omaa miestä, sillä on ne harrastukset, ja se menee niihin, ja ite oon ihan tyytyväinen, että meneeki, että ei nyt makaa sohvalla, mut silleen, että tuntuu että miehillä ko on ne omat harrastusporukat. Ja sitte itellä ei tätä vapaa-aikaa niin oo. En mää tiiä, miten sitä aattelee, että niillä on ne harrastukset ja pysyy, ja niitten ei tarvi jäädä aina kotia, vaikka enhän mää oo sitä kieltänykkään menemästä, mutta ehkä se on sillä lailla. Ehkä ne naiset vaan jää aina lapsen kaa kotia ja sanoo, että mee vaan. (naurua) En tiiä.

Yrittäjänaiset pitävät yrittäjyyden yhtenä hyvänä puolena sitä, että voivat periaatteessa itse suunnitella työnsä ja työaikansa. Kuitenkin työ tuntuu hallitsevan ajankäyttöä, ja omaa aikaa on vaikea ottaa.

Pitäs vaan alkaa uuesti järjestelemään sitä aikaa ja sillai, että ottaa vaan raakasti itelleen sitä aikaa. Mää en tiiä, mikä siinä vaan on jotenki, että se vaan vetää aina siihen työhön, tai että jos jää yksin päivälläki kotiin, jos on vapaata, niin kyllä sitä menee koneelle töitä tekemään.

Yrittäjyydestä muodostuu helposti elämäntapa. Palkkatyössä käyvistä naisista yksi taas haaveilee tulevaisuuden työnsä olevan elämäntapa:

... että se ois semmonen, ettei tuntus siltä, et lähtee töihin. Ettäkö aina ihmiset sanoo, et ne haluaa jättää sen työn sinne työpaikalle, mut en mä halua, et mulla on semmonen työ, mikä tarvi jättää sinne työpaikalle. Et mä haluan et se on semmonen työ, mikä ei häiritse mua, ja mikä tuntuu vaan elämältä eikä työltä, että voi vaan iloita joka päivä siitä, että uskomatonta et joku maksaa tästä palkkaa (naurua), et semmonen, missä viihtys.

6.4 Tulevaisuus

Haastatteluissa naisilta kysyttiin, millaista heidän elämänsä on kymmenen vuoden päästä. Naisten toivomat tai oletamat asiat liittyvät selvästi yleisimmin perheeseen ja työhön. Naiset toivovat, että heillä ja heidän puolisoillaan on töitä, ja monet toivovat, että työpaikka olisi silloin jo vakituinen. Puolisonsa kanssa kahden elävät naiset toivovat lapsia tulevaisuudessa. Sinkkunaiset toivovat puolisoa ja lapsia. Monien haaveissa on omakotitalo. Naiset toivovat ja olettavat, että heillä on kymmenen vuoden päästä enemmän aikaa itselleen ja harrastuksilleen.

No kymmenen vuoden kuluttua mulla on se vakinainen paikka jossain. Sitten mää oon saanu jo kokeilla eri aloja. Ja mitäköhän muuta, meidän talo ja pihaki ois jo siinä vaiheessa ehkä valmis, jollakin lailla. Ja lapset on edelleen terveinä. Ja sitte ehkä kymmenen voujen päästä on enemmän aikaa omille harrastuksille ja ittelle, se on varmaan se semmonen asia, joka tulee sitte myöhemmin.

Mää toivon, että se on sellanen, että mulla on kohtuullisen vakituinen työ, mies, ja se talo, ja sitte mahdollisesti lapsia.

Toivottavasti mulla on silloin muutama lapsi, jotka on terveitä, ja mies, ja itse oon suurinpiirtein terve ja hyvät työpaikat missä viihtyy, ja ihana koti ja lähi-ihmisiä, semmosta onnellista hyvää arkea. Että on niinku semmonen kaikki tarvittava sillä tavalla, että on semmonen sanotaanko keskinkertainen toimeentulo, että pärjää, ja on terve, ja on työtä. Se riittää mulle elämässä, että en mä haihattele mitään isompia unelmia, että ne pienetkin unelmat on hyviä.

Tietenki toivois, että ois jotenki asettunu se elämä ja saattais olla vaikka lapsia jos sattuu hyvin. Toivois, että ois jotenki semmonen, että tulis sitä rahaa jostain säännöllisesti ja tarpeeks, että ois semmonen jotenki turvallinen olo siitä, että miten se elämä menee, tai semmonen jotenki tasapainonen olo.

No mehän ollaan hirveen onnellisia vieläki (naurua). Tuota, kymmenen vuoden päästä, no kyllä meillä ainaki on koira, meillä voi ehkä olla jopa lapsia, vielä niitä ei oo. Ja kymmenen vuoden päästä meillä voi olla ihan oma talo, ollaan rakennettu oma talo johonki kauniiseen paikkaan luonnon keskelle. Ja töissä tietenki käydään. Kymmenen vuoden päästä me ollaan lähemmäs nelikymppisiä, me ollaan ehkä siinä vaiheessa matkusteltu aika paljo, toivottavasti. Ja voihan se olla, että ollaan asuttu jo vuosi jossain ulkomailla, tai kaks, siinä välissä.

Kaiken kaikkiaan naiset tuntuvat suhtautuvan tulevaisuuteensa pääasiassa valoisasti ja toiveikkaasti.

7 Yhteenveto ja pohdintaa

Työmarkkinoiden suuri haaste on väestön ikääntyminen, joka johtaa työvoiman vähenemiseen. Toinen suuri haaste alueiden kannalta ovat nuorten ikäluokkien muuttovaihto. Maassamuuton merkittävin muuttoaalto syntyy suuriin opiskelukaupunkeihin lähtevistä nuorista, erityisesti naisista. Alueiden kehityksen kannalta on keskeinen kysymys, miten työvoiman tarjonta kykenee vastaamaan muuttuvaan työvoiman kysyntään. Yksi työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaamista tarpeettomasti vaikeuttava ilmiö on työmarkkinoiden segregatio. Keski-Pohjanmaan työllisyysstrategiassa on tartuttu tähän ongelmaan, ja nähdään alueen työmarkkinoiden voimakkaan segregatian merkityksen tiedostaminen ja sen tietoinen lieventäminen yhtenä kriittisenä menestystekijänä (Hyvönen ym. 2005, 58).

Tämän tutkimuksen taustalla on ollut paitsi nuorten naisten merkitystä maakunnan työmarkkinoiden tulevan toimivuuden kannalta korostava Keski-Pohjanmaan työllisyysstrategia myös nuorten naisten muuttoliikkeen, työmarkkinoiden ja elämänalueiden yhteensovittamisen teemat yleisemmälläkin tasolla. Tutkimuksessa on selvitetty sukupuolittuneiden työmarkkinoiden taustaa ja vaikutuksia nuorten naisten henkilökohtaisten kokemusten, tilanteiden ja toiveiden näkökulmasta. Nuorten naisten näkemykset asemastaan työmarkkinoilla, valinnat eri elämänalueiden yhteensovittamisessa sekä asuinpaikan valinnan perusteet ovat tutkimuksen kolme keskeistä teemaa.

Tutkimusalueena on Keski-Pohjanmaa, mutta naisten työmarkkinoiden ongelmat ja kehityksen piirteet ovat samantyyppisiä monilla muillakin suurten kasvukeskusten ulkopuolisilla alueilla. Esimerkiksi Pohjois-Pohjanmaalla, jossa naisten työmarkkinoita on tarkasteltu kahdessa selvityksessä (Remahl 2001 ja Jaako 2004) askarruttavat Oulun seutu pois lukien työikäisten naisten määrän väheneminen, ikärakenteen vanheneminen, koulutusta vastaavan työn löytäminen, naisten työpaikkojen painottuminen kuntasektorille, pätkätyöt, työmarkkinoiden segregatio ja sen voimistuminen, pariskuntien molempien puolisoitten mahdollisuudet saada työtä alueelta, ”miesten alojen” kehittäminen elinkeinopolitiikassa ja keinot paluumuuttajien houkuttelemiseksi alueelle (Jaako 2004). Edellä mainitut ovat samoja asioita, joihin Keski-Pohjanmaan työllisyysstrategiassakin on kiinnitetty huomiota. Alueellisia, erityisesti naisten muuttoliikkeeseen, työmarkkinoihin ja näihin liittyviin valintoihin kohdistuvia tutkimuksia on tehty varsin vähän. Varkauden talousalueen työmarkkinoita ja naisten työllistymismahdollisuuksia selvittäneessä tutkimuksessa (Jolkkonen & Haarala & Koistinen 2003) ovat edellä mainitut näkökulmat mukana.

Tässä Keski-Pohjanmaan naisiin kohdistuvassa tutkimuksessa on tarkasteltu myös tilastoja, mutta ennen kaikkea tavoitteena on ollut tuoda esiin alueen työmarkkinoilla toimivien nuorten naisten yksilötason kokemuksia ja ajatuksia. Yksilötason näkökulma tutkimukseen on saatu Keski-Pohjanmaalla asuvien työelämässä olevien nuorten naisten henkilökohtaisilla haastatteluilla, joita tehtiin 21 kappaletta. Tämän tyyppisessä laadullisessa tutkimuksessa ei ole tarkoitus kerätä yleistettävissä olevaa aineistoa, vaan tehdä tutkittava asia ymmärrettävämmäksi. Vaikka tilastolliseen edustavuuteen ei pyrittykään, haluttiin aineiston edustavan mahdollisimman hyvin perusjoukkoa eli työelämässä mukana olevia nuoria naisia Keski-Pohjanmaalla. Sen vuoksi haastateltaviksi valikoitui enimmäkseen naisvaltaisilla aloilla työskenteleviä naisia, julkisella ja yksityisellä sektorilla työskenteleviä, toistaiseksi voimassa olevassa ja määräaikaaisessa työsuhteessa olevia, muutama yrittäjä, perheellisiä ja yksin eläviä, sekä erilaisen muutajataustan omaavia naisia.

7.1 Asuinpaikka ja sen valinta

Keskipohjalaisnuorten sijoittumisesta ja myös asuinpaikan valintaan vaikuttavista tekijöistä on jo aikaisemmin saatu tietoa kyselytutkimuksesta (Niemi ym. 2005), jossa todentui tilastojen tiedot naisten miehiä suuremmasta muuttoalttiudesta ja muuttovirrasta opiskelupaikkakunnille. Koulutusasteella näytti olevan selkeä yhteys nykyiseen asuinpaikkaan ja yliopistotutkinnon suorittaneiden asuminen painottui selkeästi muualle Suomeen. Selvästi tärkeimmät nuorten naisten asuinpaikan valintaan vaikuttavat tekijät olivat kyseisen selvityksen perusteella oma työ, puolison työ, lasten kasvuympäristö ja asumisviihtyisyys.

Miksi toiset naiset jäävät ja toiset palaavat, ja mikä saa muualta kotoisin olevan nuoren naisen muuttamaan Keski-Pohjanmaalle? Tähän haluttiin vastauksia tässä tutkimuksessa, jossa haastatellut nuoret naiset jaettiin neljään ryhmään sen mukaan, mikä heidän muuttohistoriansa Keski-Pohjanmaalla asumisen suhteen on: koko elämänsä maakunnassa asuneet, vain opintojen ajaksi muualle muuttaneet, paluumuuttajat sekä muualta kotoisin olevat naiset.

Sekä ikänsä Keski-Pohjanmaalla asuneet että muualla ainoastaan opiskelemassa käyneet naiset pääsääntöisesti aikovat jäädäkin maakuntaan, tai ainakin pitävät jäämistään todennäköisenä. Paluumuuttajiksi tässä nimitetään naisia, jotka ovat asuneet muualla muunkin kuin opiskelun merkeissä, ja muuttaneet taas takaisin Keski-Pohjanmaalle. Muualta kotoisin olevat naiset on Keski-Pohjanmaalle yleensä tuonut puoliso. Osa kahden jälkimmäisen ryhmän naisista uskoo olevansa maakunnassa jäädäkseen, osa taas aikoo muuttaa muualle eri syistä, kuten opiskelun, työn tai alueella viihtymättömyyden vuoksi. Osa naisista haluaisi asua välillä myös ulkomailla.

Alueella aina asuneet tai maakuntaan muualla asumisen jälkeen palanneet naiset tuntuvat pitävän kotiseutuaan itselleen ja perheelleen hyvänä ja sopivana asuinpaikkana. Monille omat ja puolison vanhemmat sekä laajemminkin lapsuudenperhe, ja myös sukulaiset ja ystävät ovat tärkeä kotiseudulla pitävä tekijä, jonka merkitys korostuu erityisesti lapsiperheiden kohdalla. Myös koulutus- ja harrastusmahdollisuudet sekä ympäristön sopivuus ja turvallisuus lasten kasvamisen kannalta vaikuttavat kotiseudulle jäämiseen. Erityisesti maakunnan maaseutukunnista kotoisin oleville ja sinne palanneille luonto ja rauha ovat merkityksellisiä, ja tämä on joidenkin osalta vaikuttamassa siihen, että ruuhkasuomesta on haluttu palata Keski-Pohjanmaalle.

Edellä mainitut tässä tutkimuksessa haastateltujen naisten asuinympäristössään arvostamat tekijä ovat samoja kuin monien muiden tutkimusten tuloksina saadut. Eri-

tyisesti maaseudun ominaisuuksia sinne muuttamisen tai siellä pysymisen kannalta on tutkittu paljon, ja tutkimusten mukaan maaseutua asuinympäristönä arvostetaan erityisesti juuri rauhan, luonnon ja hyvän lasten kasvuympäristön vuoksi (esim. Hali-seva-Soila 1993, Heikkinen & Hirvonen & Maijala 2003, Nivalainen 2002, Tuorila 2006, Andersson 2000, Paunikallio 1997, Paunikallio 2003, Toivonen 2002).

Tässä haastattelututkimuksessa esille tulleita asuinympäristön hyviä puolia ovat myös liikuntamahdollisuudet ja kulttuuritarjonta. Lyhyitä etäisyyksiä pitävät lähinnä kokkolalaiset elämää helpottavana asiana. Etelä-Suomea alhaisempia asumiskustannuksia pidetään hyvänä puolena. Alueella asumisen heikkoudet liittyivät useimmin alueen työpaikkatarjontaan. Korkeasti koulutettujen työpaikkoja kaivataan lisää, ja erityisesti Kaustisen seutukunnassa on puute naistyöpaikoista. Pienillä paikkakunnilla ”kaikki tuntevat toisensa”, ja tämä nähdään sekä hyvänä että huonona asiana tässä tutkimuksessa haastateltujen naisten keskuudessa. Osalla muualta tulleista naisista on huonoja kokemuksia siitä, miten heidät on uudessa asuinpaikassaan vastaanotettu. Maaseudun ja pienten paikkakuntien kielteisiin puoliin usein yhdistettävä juoruilu (esim. Tuorila 2006, 32) ja se, että toisten asiat tiedetään liian hyvin ja tuttavuussuhteet vaikuttavat ihmisten kohteluun (vrt. esim. Mäntylä & Lindqvist 2004, 127) ovat tulleet esiin muissakin tutkimuksissa.

Työllä on tämän haastattelututkimuksen naisten elämässä suuri merkitys, ja se vaikuttaa myös asuinpaikan valintaan. Naisilla, jotka ovat päässeet hyvin kiinni työelämään Keski-Pohjanmaalla, ja jotka haluavat asua alueella, ei ole yleensä syytä edes harkita muualle lähtöä. Kun halutunlaista työtä tai mitään työtä ei alueelta löydy, on mietittävä muita vaihtoehtoja. Perheellisten naisten todelliset vaihtoehdot tällaisessa tilanteessa ovat huomattavasti rajatummalla kuin perheettömien naisten, koska puolisoilla on useimmiten kohtalaisen vakaa työpaikka alueella. Tämän tutkimuksen haastatteluaineistosta tuli selvästi esiin se, että puoliso on hyvin usein naisia Keski-Pohjanmaalla pitävä ja toisaalta alueelle tuova tekijä. Vaikuttaa siltä, että miehille kotiseutu Keski-Pohjanmaalla on usein tärkeämpi kuin naisille, ja on tilanteita, joissa nainen olisi valmis lähtemään parempien työllisyysmahdollisuuksien perässä pois, mutta miehen on vaikea tehdä kyseinen ratkaisu, vaikka hänellekin löytyisi töitä muualta. Toisaalta sellaisissa perheissä, joissa molemmat puoliso ovat kotoisin Keski-Pohjanmaalta, ovat myös vanhempien ynnä muiden läheisten muodostamat verkostot usein kaksinkertaiset, mikä myös painaa vaakakupissa. Ne muualta lähtöisin olevat haastatellut naiset, joilla on keskipohjalainen mies, ajattelevat olevansa alueella jäädäkseen.

Pöyliö ja Suopajarvi (2005) ovat selvittäneet nuorten opiskelijoiden odotuksia ja arvostuksia opintojen jälkeiseen asuinseutuun ja työhön liittyen. Tutkimuksen perusteella tärkein tekijä opintojen jälkeistä asuinpaikkaa valittaessa on työ: oman alan työpaikka, monipuoliset työllistymismahdollisuudet ja mahdollisuus urakehitykseen. Muuttopäätökseen vaikuttaa ratkaisevasti myös se, että kumppanille löytyy töitä uudelta asuinalueelta. Nuoret osajat eivät välttämättä haluaisi jättää kotiseutujaan, vaan jos sopivia oppilaitoksia ja töitä olisi tarjolla, suuri osa nuorista olisi valmis jäämään kotimaakuntaansa. (sama, 1–7) Myös nuorten aikuisten asumiseen liittyviä suunnitelmia selvittäneen tutkimuksen (Ilmonen ym. 2005) mukaan merkittävä osa nuorista toivoo asuvansa kymmenen vuoden kuluttua joko lähellä nykyistä kotiseutuaan tai lähellä lapsuutensa kotiseutua.

7.2 Naiset työmarkkinoilla

Nuorten nopea kiinnittyminen opiskelusta työmarkkinoille on entistä merkityksellisempää suurten ikäluokkien poistuessa työvoimasta, ja nuorten suhteellisen aseman työmarkkinoilla voidaan ajatella olevan paranemassa (Työministeriö 2006, 27). Nuoria koulutettuja naisia kilpailuyhteiskunnassa koskevassa tutkimuksessa todetaan kilpailun sukupuolittuneilla työmarkkinoilla kuitenkin vaativan paljon, ja siitä huolimatta monen naisen työelämä tulee koostumaan määräaikaisista työsuhteista (Fast 2006, 118). Nuorisobarometrin mukaan nuoret naiset näkevät työelämän miehiä useammin niin vaativana, että ihmiset palavat loppuun (Myllyniemi 2006, 29).

Tässä tutkimuksessa haastatelluista keskipohjalaisista nuorista naisista suuri osa on työuransa alussa, ja osa heistä ensimmäisessä opintojen jälkeisessä työpaikassaan osan vielä opiskellessa. Haastateltujen naisten yleisimpiä tyytyväisyyden aiheita nykyisessä työssään ovat työkaverit ja hyvä työyhteisö yleensä. Moni arvostaa myös työnsä monipuolisuutta ja vaihtelevuutta ja sitä, että saa olla tekemisissä ihmisten kanssa. Nykyisessä työssä arvostetaan myös työn itsenäisyyttä, joustavuutta, vastuullisuutta, vakituisuutta, mahdollisuutta yhteistyön tekemiseen eri tahojen kanssa sekä asiakkailta saatua suoraa palautetta. Tyytyväisyyden aiheet nykyisessä työssä ovat samansuuntaisia kuin Tilastokeskuksen Työolotutkimuksessa, jonka mukaan tärkeimmät naisten työssä viihtymistä lisäävät tekijät olivat työn itsenäisyys, suhteet työtovereihin sekä työn mielenkiintoisuus ja vaihtelevuus (Lehto & Sutela 2004, 81–82).

Naiset löysivät haastatteluissa nykyisestä työstään huomattavasti helpommin erityisen tyytyväisyyden kuin tyytymättömyyden aiheita. Tyytymättömyyden aiheet hajautuivat eri asioihin siten, että liian vähäiset resurssit terveydenhoito- ja sosiaalialojen työssä olivat ainoa useamman kuin yhden naisen mainitsema asia.

Naiset työskentelevät miehiä useammin niin sanotuissa epätyypillisissä eli osa-aikaisissa ja määräaikaisissa työsuhteissa. Erityisesti nuorten naisten osa-aikatyö on lisääntynyt huomattavasti viimeisten viidentoista vuoden aikana. (Tilastokeskus 2007, 34) Epätyypillisten työsuhteiden yleisyys näkyy selvästi myös tämän tutkimuksen haastatteluaineiston naisten kohdalla. Useimpien naisten työsuhteet ennen nykyistä työtä ovat olleet määräaikaisia, ja suurin osa palkkatyössä käyvistä naisista oli haastatteluhetkelläkin määräaikaisessa työsuhteessa. Osa-aikainen työ ei ollut tämän tutkimuksen naisilla yhtä yleistä kuin määräaikainen työ. Osa-aikatyötä tekevistä haastatelluista naisista osa on opiskelijoita, jotka nimenomaan haluavat tehdä osa-aikaista työtä, ja joillekin naisista osa-aikaisuus sopii hyvin muista syistä. Kukaan tämän tutkimuksen osa-aikaista työtä tekevistä naisista ei tuonut osa-aikaisuutta esille kielteisenä asiana omalla kohdallaan. Toisin oli työsuhteiden määräaikaisuuden osalta, ja tässä tutkimuksessa epätyypillisistä työsuhteista juuri määräaikaisuudet ovat tarkastelun kohteena.

Suomessa määräaikaiset työsuhteet ovat suurelta osin keskittyneet korkeasti koulutettuihin, ja määräaikaisia työsuhteita on selkeästi enemmän naisilla kuin miehillä. Akateemisten, synnytysikäisten naisten työsuhteet ovat useammin määräaikaisia kuin vastaavan ikäisten miesten työsuhteet. Määräaikaiset työsuhteet ovat yksityistä sektoria yleisempiä julkisella sektorilla, ja erityisesti kuntasektorilla naisia paljon työllistävissä tehtävissä koulutuksen ja sosiaali- ja terveystalvelujen aloilla. (Työministeriö 2007, 35–37) Nuorten keskuudessa määräaikaiset työsuhteet ovat aina olleet yleisiä, mutta määräaikaisuudet eivät ole pelkästään työuran alkuun liittyvä ilmiö. Tilastojen mukaan näyttää siltä, että julkiselle sektorille laman jälkimainingeissa päätyneet naiset eivät ole onnistuneet vakauttamaan työmarkkina-asemaansa yhtä helposti kuin ennen

lamma tai toisaalta vasta 2000-luvulla rekrytoidut (Lehto & Lyly-Yrjänäinen & Sutela 2005, v).

Tämän haastattelututkimuksen perusteella voidaan löytää kolme määräaikaisessa työsuhteessa olevien naisten suhtautumistapaa omaan tilanteeseensa ja määräaikaisiin työsuhteisiin yleensäkin. Ensinnäkin joillekin naisille jatkuvat määräaikaiset työsuhteet on suuri elämään epävarmuutta aiheuttava rasite. Epävarmuus työn jatkuvuudesta vaikuttaa paitsi oman ja mahdollisen perheen talouteen ja sen suunnitteluun, myös muille elämänalueille. Toiseksi osa naisista suhtautuu määräaikaisiin työsuhteisiin lähes annettuna asiana, johon on vain sopeuduttava. Kolmanneksi, osa naisista pitää määräaikaisia työsuhteita omalla kohdallaan positiivisena asiana, ainakin tietyssä elämäntilanteessa ja tietyssä työuran vaiheessa. Työuran alussa määräaikaiset työsuhteet erilaisissa töissä ja eri paikoissa antavat joillekin naisille hyödyllistä työkokemusta, joka joskus myös auttaa ratkaisuisissa työssä suuntautumisen tai työuran tavoitteiden suhteen.

Samansuuntaisia tuloksia suhtautumisesta määräaikaisiin työsuhteisiin saatiin tutkimuksessa, jossa selvitettiin nuorten akateemisten julkisella sektorilla toimivien naisten kokemuksia määräaikaisista työsuhteista (Kakkonen & Parviainen 2006). Kyseisessä tutkimuksessa myös havaittiin työn mielekkyyden ja osaamisen kartuttamisen nousevan työsuhteen luonnetta tärkeämmäksi.

Viime aikoina varsinkin akateemisten pätkätyöläisten kasvanut joukko on alkanut pohtia koulutuksen hyödyllisyyttä työllistymisen kannalta. Nuorisobarometrin mukaan työelämässä jo olevien nuorten tyytyväisyys koulutukseensa on sitä yleisempää, mitä korkeammassa ammattiasemassa he toimivat, ja selvästi tyytyväisimpiä koulutukseensa työnsaantia ajatellen ovat vakinaisessa ja täysipäiväisessä työsuhteessa olevat nuoret. (Myllyniemi 2006, 23–25)

Tässä tutkimuksessa haastateltujen keskipohjalaisten naisten tyytyväisyys opiskelualansa ja ammattinsa valintaan vaihtelee. Osalle naisista opiskeluala ja ammatillinen suuntautuminen on ollut itsestään selvää. Toisaalta on naisia, jotka ovat jollain tavoin ajautuneet tietyn alan opintoihin, ja osa heistä on tyytyväisiä opintoihinsa ja alaansa. Jotkut naiset taas ovat suorittaneet tietyn alan tutkinnon, mutta eivät ole tehneet päivääkään kyseisen alan töitä. Osa naisista on jättänyt kesken opintoja, koska ei ole kokenut alaa omakseen. Osa yhden tai useamman tutkinnon suorittaneista naisista pitää mahdollisena sitä, että vaihtaa tulevaisuudessa alaa ja opiskelee uuden tutkinnon.

Yhä useampi ihminen onkin viime vuosina vaihtanut ammattia. Ammatinvaihto ja ylipäättään työvoiman liikkuvuus lisääntyvät, kun muuttuva tuotanto- ja ammattirakenne vaativat työntekijöiltä yhä enemmän joustavuutta. Alan vaihtamisen uskotaan edelleen kiihtyvän – sekä pakon edessä, urakehityksen takia, että myös vaihtelun vuoksi. (Helsingin Sanomat 28.10.2007)

Erytisesti väestön eläköitymisen myötä on yhteiskunnan kannalta tärkeää, että nuorten koulutusvalinnat vastaavat mahdollisimman hyvin työvoiman tarpeeseen. Muutokset työmarkkinoilla eivät koske ainoastaan eri ammattien määrällisiä osuuksia ammatti- ja toimialarakenteessa. Myös ammattien sisällä toimenkuvat ja tehtäväsisällöt muuttuvat, ja osaamisen laaja-alaisuudella ja siirrettävyydellä tulee olemaan erityinen merkitys. Yhteen työpaikkaan tai edes työtehtävään sidottu osaaminen ei jatkossa riitä. (Opetusministeriö 2007, 6)

Tämän tutkimuksen haastatteluaineiston perusteella keskipohjalaiset työelämässä olevat nuoret naiset näyttävät pitävän laaja-alaista osaamista tärkeänä ja kehittävät itseään ahkerasti. Opiskelu muodossa tai toisessa on osa lähes kaikkien haastateltujen nuorten naisten elämää. Osalla heistä on vielä tutkintoon johtavat opinnot meneil-

lään, ja muista naisista osa opiskelee työn ohessa esimerkiksi avoimessa yliopistossa, tekemällä ammatillisia erikoistumisopintoja tai osallistumalla työnantajan mahdollistamaan täydennyskoulutukseen. Opiskelu tuntuu olevan naisille luonteva osa itsensä työssä kehittämistä, ja työnantajat tuntuvat enimmäkseen tukevan opintoja. Vaikuttaa kuitenkin siltä, että naiset opiskelevat paljolti oman kiinnostuksensa vuoksi, eikä ainaakaan pelkästään ulkopuolelta, kuten työnantajalta, tulevien vaatimusten tai paineiden vuoksi. Osa naisista haaveilee nykyistä korkeammasta tutkinnosta, osa erikoistumisopinnoista ja osa kokonaan toisen alan tutkinnosta, jolloin taustalla on ajatus alanvaihdosta. Opinnot aiotaan jatkossakin suorittaa työn ohella, eikä naisten suunnitelmissa ole työstä pois jättäytymistä opintojen vuoksi. Naiset tuntuvat pitävän opiskelumahdollisuuksia Kokkolassa hyvinä, erityisesti yliopistokeskuksen tarjoamia mahdollisuuksia.

Suomalaisten käsityksistä naisten työmarkkina-asemasta tehdyn selvityksen (Akava 2006) mukaan kaksi kolmesta pitää naisten urakehitysmahdollisuuksia huonompina kuin miesten. Naisilla on asemastaan selkeästi pessimistisempi käsitys kuin miehillä. Kolme naista neljästä uskoo, että heillä on urallaan heikommat etenemismahdollisuudet kuin miehillä. Panostaminen perhe-elämään ja mahdolliset perhevapaat nähdään suurimpina naisten työelämän urakehitystä vaikeuttavina tekijöinä. Entä millaisena nuoret naiset näkevät urakehityksensä Keski-Pohjanmaan työmarkkinoilla?

Suurin osa tässä tutkimuksessa haastatelluista naisista vaikuttaa ajattelevan työuransa edenneen suurin piirtein siten kuin on toivonut tai suunnitellut. Toisaalta monen naisen työura on vasta alussa ja toisaalta moni heistä ei ole tarkkaan suunnitellut uraansa. Joka tapauksessa suurin osa naisista tuntuu olevan sitä mieltä, että heidän nykyinen työnsä on sellaista, mitä he haluavatkin tehdä tällä hetkellä. Vaikka harvalla haastatelluista naisista vaikuttaa olevan erityisen suurta kunnianhimoa työuran suhteen, halua uralla etenemiseen pitemmällä tähtäimellä kuitenkin on. Pääsääntöisesti naiset suhtautuvat työuransa jatkoon, samoin kuin alueen työmarkkinoihin verrattain positiivisesti. Tradenomien suuri määrä ja kyseistä koulutusta vastaavien työpaikkojen vähyyks alueella puhutti useampia naisia. Pariskuntien osalta työmarkkinoiden pitäisi tietysti toimia molempien puolisoitten kohdalla samalla alueella. Näin ei aina ole, jolloin päätös esimerkiksi perheen asuinpaikasta monimutkaistuu.

Naiseuden merkityksestä työmarkkinoilla haastateltujen naisten näkemykset jakautuivat kahtia. Ensinnäkin osa naisista on sitä mieltä, että sukupuolella on merkitystä työmarkkinoilla, ja heistä monilla on siitä omakohtaisia kokemuksia. Toiseksi osalla naisista ei ole kokemuksia siitä, että naiseudella olisi merkitystä työmarkkinoilla, eivätkä he muutenkaan osanneet ottaa kantaa asiaan.

Osa niistä tämän haastatteluaineiston naisista, jotka pitävät sukupuolta merkityksellisenä asiana työmarkkinoilla, työskentelee naisvaltaisilla aloilla, kuten terveydenhuolto- ja sosiaalipalveluissa ja koulutuksessa. Naisten mielestä miehet ovat näillä aloilla paremmassa asemassa työpaikkoja täytettäessä, mutta naiset itsekin toivovat alallensa enemmän miehiä. Naiset toivat myös esiin alansa palkkauksen ja naisvaltaisuuden yhteyden. Haastateltujen joukossa oli myös naisia, joilla on miesvaltaisen alan koulutus tai jotka ovat hakeneet miesvaltaisten alojen työpaikkoja, ja heidän kokemustensa mukaan miesten on helpompi työllistyä miesvaltaisilla aloilla kuin naisten. Onko siis niin, että miesten on helpompi päästä sekä nais- että miesvaltaisten alojen töihin, vaikkakin eri syistä?

Tässä haastattelututkimuksessa tuli esiin myös olettamus siitä, että synnytysiässä olevat naiset eivät ole halutuinta työvoimaa. Samoin kävi ilmi, että perheenperustamissuunnitelmien kysyminen työpaikka-haastatteluissa ei ole kadonnut ilmiö. Jos aseman

saaminen, säilyttäminen tai edistäminen työelämässä edellyttää perhetilanteen piilossa pitämistä, se onnistuu miehiltä helpommin kuin naisilta. Työhönottohaastattelussa on lain mukaan kiellettyä kysyä perhetilanteesta tai perheellistymiseen liittyvistä suunnitelmista. Työnantajia kuitenkin huolestuttavat vanhemmuuteen liittyvät kulut ja siksi he pyrkivät välttämään sellaisten työnhakijoiden palkkaamista, joiden osalta näitä kuluja on odotettavissa. (Lammi-Taskula & Salmi 2005, 110)

Vain harva tässä tutkimuksessa haastatelluista keskipohjalaisista naisista koki olleensa työttömänä, kun työttömyydellä tarkoitetaan sitä, että työtä ei yrityksistä huolimatta löydy. Osalle naisista työpaikan saaminen on ollut helppoa, asiat ovat loksautaneet kohdalleen, eikä työn löytäminen ole aiheuttanut sen kummempaa huolta. Osalle naisista työpaikan löytäminen Keski-Pohjanmaalta on taas ollut pitkälinen prosessi, ja työtä on ollut hyvin vaikea löytää.

Ne haastatellut naiset, jotka eivät olleet yrittäjiä, suhtautuivat yrittäjyyden mahdollisuuteen omalla kohdallaan kolmella eri tavalla. Ensinnäkin on naisia, jotka eivät pidä yrittäjyyttä omalla kohdallaan mahdollisena. Toiseksi on naisia, jotka eivät tyrmää yrittäjyyden mahdollisuutta, mutta eivät ole sitä vakavasti harkinneetkaan, tai tuntuvat pitävän yrittäjyyttä omalla kohdallaan kohtalaisen epätodennäköisenä. Kolmanneksi on naisia, jotka pitävät yrittäjyyttä täysin mahdollisena itselleen tulevaisuudessa, tai jopa toivovat sitä.

7.3 Elämänalueiden tasapaino

Tässä tutkimuksessa haastateltujen keskipohjalaisten naisten elämässä ovat vuorotelleet erilaiset vaiheet, joista keskeisiä ovat esimerkiksi opiskelu ja työ, mahdollisesti yrittäjyys ja lasten tulo elämään. Se, miten nämä vaiheet ovat jaksottuneet naisten elämässä, vaihtelee hyvin paljon. Vaikka yksinkertaistettuun tarkasteluun mukaan otettaisiin vain edellä mainitut asiat ja laitettaisiin ne peräkkäin, olisi tulemia lähes yhtä monta kuin haastateltuja naisia. Tässä tutkimuksessa keskityttiinkin siihen, millaisena naiset näkevät elämässään työn ja perheen, ja työn ja vapaa-ajan suhteen. Keski-Pohjanmaan nuorten sijoittumisselvityksessä tarkasteltiin myös nuorten arvoja, ja sen tulosten mukaan tärkeimpiä asioita sekä naisille että miehille ovat henkinen hyvinvointi, perhe, vapaa-aika ja turvallisuus (Niemi ym. 2005, 42–52).

Tässä tutkimuksessa haastatelluista naisista moni pitää elämänsä hyvänä ja suhtautuu tulevaisuuteen valoisasti. Elämän peruspilareita ovat perhe ja muut läheiset ihmiset, koti ja työ. Tavallinen arki on useimmille hyvää elämää. Vaikuttaa siltä, että haastatteluhetkellä useimmilla naisilla ei ollut erityisiä epävarmuutta tai turvattomuutta aiheuttavia asioita elämässään. Osalle naisista työn määräaikaisuus tuo epävarmuutta elämään. Nuorisobarometrin mukaan tärkeä turvallisuudentunnetta lisäävä asia näyttääkin olevan vakituinen työsuhde, ja yhteys työsuhteen luonteen ja epävarmuuden kokemusten välillä on vahvempi naisilla kuin miehillä. Sukupuolten väliset erot epävarmuuden kokemuksissa ovat hyvin selviä, ja nuoret naiset kokevat niitä selvästi enemmän kuin nuoret miehet. Huoli omasta taloudellisesta toimeentulosta ja työsaannista on naisilla selvästi vahvempaa. (Myllyniemi 2006, 46–47)

Kiinnostus työn ja perheen yhteensovittamiseen tutkimusaiheena näyttää lisääntyneen voimakkaasti viimeisen kymmenen vuoden aikana (mm. Eräranta & Känslä 2007, 57). Useimmissa aihetta käsittelevissä tutkimuksissa on korostunut näkökulma, jonka mukaan monet roolit johtavat ihmisen rajallisten voimavarojen vuoksi työn ja perheen yhteensovittamisen ongelmiin. Viime aikoina on kuitenkin esitetty työn ja perheen elämänalueina pikemminkin tarjoavan voimavaroja kuin kuluttavan niitä. (Rönkä

ym. 2005, 184) Työn ja perheen yhteensovittamisessa on pitkälti kysymys hyvinvoinnista: ihmisten, perheiden, yhteisöjen, organisaatioiden, työpaikkojen ja yhteiskunnan hyvinvoinnista (Castren 2007, 6). Listaani voisi lisätä myös alueiden hyvinvoinnin.

Fast (2006) päätyy tutkimuksessaan johtopäätökseen, jonka mukaan kilpailu sukupuolittuneilla työmarkkinoilla ajaa nuoret naiset tilanteeseen, jossa mitä todennäköisimmin joko lasten hankkiminen myöhentyy tai työura kärsii, tai sekä että. Kyseisessä tutkimuksessa haastatellut nuoret akateemiset naiset olivat tilanteessa, jossa heitä vaadittiin punnitsemaan, haluavatko he ottaa riskin työssä vai perheen perustamisessa. Riskiksi työelämässä saattaa kuitenkin riittää jo se tosiasia, että on parhaassa synnytyssä oleva nainen. (sama, 118)

Naisten runsas työllistäminen vain määräaikaisiin työsuhteisiin saattaa näkyä myös syntyvyydessä. Esimerkiksi Stakesin perhevapaatutkimuksen aineiston vastaajista määräaikaisessa tai satunnaisessa työsuhteessa olevat naiset olivat lykänneet lapsen hankkimista työn takia selvästi useammin kuin vakinaisessa työsuhteessa olevat. (Lammi-Taskula & Salmi 2005, 123)

Tässä tutkimuksessa Keski-Pohjanmaan nuorten työelämässä mukana olevien naisten haastatteluissa ei kysytty naisten mahdollisesta valintatilanteesta perheen ja työn välillä, eivätkä naiset tuoneet tällaista valintatilannetta esiin. Sen sijaan, kuten kaikki vanhemmat, myös tässä tutkimuksessa haastatellut äidit ovat tehneet ratkaisuja liittyen lasten kanssa kotona olemiseen, työhön ja lasten hoitojärjestelyihin. Osalle naisista ratkaisut ovat olleet helppoja, mutta osa on joutunut pohtimaan valintojaan. Taloudellinen tilanne vaikuttaa monilla naisilla ratkaisuihin työhön paluun ajankohdasta. Myös ajatus siitä, että useamman vuoden poissaolo työelämästä heikentää työllistymismahdollisuuksia jatkossa, saattaa vaikuttaa valintoihin. Se, onko naisella toistaiseksi voimassa oleva työsuhde lapsen saadessaan, vaikuttaa usein ratkaisuihin. Naiset, joilla ei ole työpaikkaa, johon palata, joutuvat pohtimaan työelämäänsä paluutaan erilaisista näkökulmista kuin naiset, joilla on työpaikka. On huoli siitä, löytyykö työtä, ja toisaalta työtä on ehkä vaikea olla ottamatta vastaan epävarmassa tilanteessa.

Suomessa on suhteellisen pitkät perhevapaat ja suhteellisen korkeat palkkoihin suhteutetut vanhempainvapaiden tuet, ja maa on vuosia ollut jakautunut julkisen päivähoidon ja pienten lasten kotihoidon välille. Suomessa on samanaikaisesti korkea naisten työllisyysaste ja suuri määrä naisia kotona hoitamassa alle kolmivuotiaita lapsia. (Niemistö 2007, 85)

Lammi-Taskulan (2004) mukaan näyttää siltä, että mahdollisuus perhevapaisiin merkitsee eri naisryhmille eri asioita. Korkeasti koulutetuille ja helpommin työllistyville äideille perhepoliittiset järjestelmät antavat lisää liikkumavaraa. Ne äidit, joilla on työsuhde voimassa tai uusi työpaikka tiedossa, valitsevat kuitenkin muita harvemmin kotiin jäämisen ainakaan lapsen kolmanteen syntymäpäivään saakka. Vähemmän koulutetuilla ei useinkaan ole samanlaisia mahdollisuuksia tehdä valintoja työssäkäynnin suhteen. Jos naisella ei ennen lapsen syntymää ole ollut työpaikkaa, on todennäköisempää, että hän jää kotihoidon tuen turvin pidemmäksi aikaa kotiin lasta hoitamaan. Kotihoidon tuki toimii siten paitsi vaihtoehtona päivähoitopalvelun käytölle myös vaihtoehtona työttömyydelle. Työttömyyden riski ei kuitenkaan poistu perhevapaan myötä, pikemminkin päinvastoin. Pitkän kotonaolon jälkeen on vähäisellä koulutuksella vaikea löytää ainakaan vakituista kokopäivätyötä. (sama, 205) Toisaalta koulutuksenkin positiivinen vaikutus näyttää vähenevän, mitä pidempään työelämästä ollaan poissa (Piekkola & Ruuskanen 2006, 67–69).

Tämän tutkimuksen keskipohjalaisten naisten haastatteluaineistossa ei juuri ollut kokemuksia siitä, että ilman työtä, johon palata, pysyttäisiin kauemmin poissa työ-

markkinoilla hoitamassa lasta. Aineistossa ei tosin ollut montaa perheellistä naista, jolla oli toistaiseksi voimassa oleva työsuhde. Monet aineiston ilman niin sanottua vakituista työpaikkaa olevat perheelliset naiset hakeutuivat perhevapaalta ehkä pikaisemmin työelämään juuri epävarman työtilanteen vuoksi.

Wilska (2005) on tarkastellut alle 40-vuotiaita epätyyppillistä työtä tekeviä työllisiä erityisesti perhe-elämän ja perheellistymisen näkökulmasta. Tutkimuksen perusteella määräaikaisen työn tekemisellä on nuorille perheille selkeän negatiivinen vaikutus, ja naiset kokivat tehneensä enemmän kompromisseja työn vuoksi perhe-elämän suhteen kuin miehet. (sama, 45–50) Myös Jokinen (2005) havaitsi tutkimuksessaan ruuhkavuosiaan elävien ihmisten arjesta, että useiden haastateltujen tilanne ei vastaa lainkaan niitä oletuksia perheestä, elättäjyydestä ja hoivavastuusta, joille työpolitiikka ja perhepolitiikka ovat rakentuneet. Selkein ristiriita näkyy siinä, että vapaus valita lasten kotihoidon ja päivähoidon kesken tarkoittaa käytännössä yleensä sitä, että naiset valitsevat. Puhe valitsemisesta asettuu outoon valoon, kun suurella osalla naisista ei ole työpaikkaa, johon palata äitiysloman jälkeen. (sama, 159–160)

Tässä Keski-Pohjanmaan naisten haastattelututkimuksessa kävi selvästi ilmi, että naisten omien ja puolison vanhempien sekä muiden läheisten osallistuminen lasten hoitoon on hyvin tärkeää monille naisille. Tämähän on sama tekijä, joka useilla naisilla vaikuttaa haluun asua kotiseudulla, lähellä vanhempien ja muiden läheisten muodostamaa verkostoa. Piensoho (2006) on tutkinut työssäkäyvien kokemuksia työn ja perheen tasapainosta, ja kiinnittää myös huomiota perheiden tukiverkostoihin, ja siihen, että kauempaa muuttaneiden perheiden tilanne voi olla hankala lasten isovanhempien ja muiden sukulaisten asuessa kaukana. Yhteiskunta voisi suunnata lisää voimavaroja yhteisöllisyyden ja omaan lähiympäristöön liittyvän yhteisen vastuun kantamisen edistämiseen. (sama, 58)

Tutkimuksessa vanhempien työstä ja lasten hyvinvoinnista vanhemmilta kysyttiin, mistä olisi apua työn ja perheen yhteensovittamisessa. Suurin osa vanhemmista toivoi joustoja työaikaan. (Rönkä ym. 2005, 181). Tässä tutkimuksessa haastatellut keskipohjalaiset naiset eivät tuoneet esiin ongelmia työpaikalla johtuen esimerkiksi jäämisestä kotiin hoitamaan sairasta lasta. Sen sijaan työnantajan tai työn joustavuus oli yksi niistä asioista, joihin monet naisista olivat nykyisessä työssään tyytyväisiä. Lyhennetty työaika oli joidenkin keskipohjalaisnaisten toiveissa, mutta sitä ei oltu toteutettu lähinnä taloudellisista syistä.

Tämän haastattelututkimuksen lapsettomat naiset ovat enimmäkseen sitä mieltä, että heidän elämänalueensa ovat tasapainossa keskenään. Osa naisista on kiinnittänyt elämänsä tasapainoon erityistä huomiota, ja erityisesti liikunta tuntuu olevan monelle naiselle tärkeää. Ne naiset, joilla on lapsia, tuntevat muita useammin elämänalueidensa olevan epätasapainossa. Työ vie suuren osan ajasta, jolloin lasten kanssa vietettävä aika jää monen mielestä liian lyhyeksi. Tällaisessa tilanteessa jää niin sanottu oma aika usein vähiin tai olemattomiin. Monille tässä tutkimuksessa haastatelluille naisille näihin elämän ruuhkavuosiin on ajoittunut myös omakotitalon rakentaminen, mikä vie sekä aikaa että aiheuttaa taloudellista muihin ratkaisuihin vaikuttavaa painetta. Yrittäjänaiset pitävät yrittäjyyden yhtenä hyvänä puolena sitä, että voivat periaatteessa itse suunnitella työnsä ja työaikansa. Työ tuntuu kuitenkin hallitsevan heidän ajankäyttöään, ja omaa aikaa on vaikea ottaa.

Haastateluiden naisilta kysyttiin, millaista heidän elämänsä on kymmenen vuoden kuluttua. Naisten toivomat tai olettavat asiat liittyvät selvästi yleisimmin perheeseen ja työhön. Naiset toivovat, että heillä ja heidän puolisoillaan on työtä, ja monet toivovat, että työpaikka olisi silloin jo vakituinen. Puolisonsa kanssa kahden elävät naiset toivo-

vat lapsia tulevaisuudessa. Sinkkunaiset toivovat puolisoa ja lapsia. Monien haaveissa on omakotitalo. Naiset toivovat ja olettavat, että heillä on kymmenen vuoden päästä enemmän aikaa itselleen ja harrastuksilleen.

7.4 Tutkimuksen arviointia ja jatkotutkimuksen kohteita

Vaikka tämän tutkimuksen kaltaista nuoriin naisiin kohdistuvaa alueellista tutkimusta ei juuri ole tehty, löytyy eri teemoihin keskittyviä tutkimuksia, joihin tämän tutkimushankkeen tuloksia on verrattu. Samankaltaisuuksia aikaisempien tutkimustulosten kannalta löytyy verrattain paljon. Tämä kertonee siitä, että tuloksissa on kyse jostain yleisemmästäkin kuin vain tässä tutkimuksessa tehdyistä tulkinnoista tai vain haastateltujen henkilöiden kokemuksista, mielikuvista ja puheista (vrt. esim. Tuorila 2006, 39).

Keski-Pohjanmaa on tässä tutkimuksessa toiminut esimerkkinä suurten kasvukeskusten ulkopuolisista alueista. Voitaneen olettaa, että koska ongelmat monilla suurten kasvukeskusten ulkopuolisilla alueilla ovat samantyyppisiä, voidaan myös tuloksia hyödyntää muuallakin kuin Keski-Pohjanmaalla. Mikä sitten on tämän tutkimuksen teemojen kannalta erityistä suurten kasvukeskusten ulkopuolisissa alueissa verrattuna esimerkiksi pääkaupunkiseutuun? Ilmiselvä ero on pienemmät ja ohuimmat työmarkkinat, jotka vaikuttavat paitsi naisten sijoittumiseen työmarkkinoille, myös muuttopäätöksiin. Eroavaisuus on myös työmarkkinoille tuloa edeltävissä koulutusmahdollisuuksissa, aiheuttaahan alueiden kannalta merkityksellisimmän muuttoaallon juuri nuorten hakeutuminen suuriin yliopistokaupunkeihin. Ero löytyy myös asuinympäristöstä, johon liittyen tässäkin tutkimuksessa tuli selvästi esiin monien naisten asumisen kannalta arvostamat maaseudun ja pienen kaupungin ominaisuudet. Monet tässä tutkimuksessa käsitellyt asiat, kuten määräaikaiset työsuhteet ja niiden vaikutukset, ovat kuitenkin yhteisiä suurille kasvukeskuksille ja syrjäisemmille alueille.

On tärkeää huomata, että tämän haastattelututkimuksen kohderyhmänä olivat keskipohjalaiset työelämässä mukana olevat nuoret naiset. Mukana ei ole työelämän ulkopuolella – eri syistä – olevia naisia, eikä tutkimus anna heistä mitään tietoa. Mikäli tutkimusta ei olisi rajattu työelämässä oleviin naisiin, olisivat sen tuloksetkin luonnollisesti toisenlaiset. Tutkimus niistä naisista, jotka eivät ole kiinni työelämässä, kertoisi toisenlaista tarinaa, joka ehkä myös olisi tarpeen alueen kehittämisessä. Mitkä ovat ne syyt, joiden vuoksi osa naisista ei ole työelämässä, millaista heidän elämänsä on, ja millaiset työvoimaresurssit heidän joukostaan mahdollisesti on työmarkkinoille tulossa?

Toinen ryhmä, joka on rajattu tämän haastattelututkimuksen ulkopuolelle, ovat Keski-Pohjanmaalta lähtöisin olevat, muualla asuvat naiset, joista osa on mahdollisia paluumuuttajia. Koska tutkimusaineistossa on mukana paluumuuton jo toteuttaneita naisia, valottaa se ehkä tältä osin hieman muuallakin asuvien näkemyksiä. Tutkimuksella muualla asuvista, sekä potentiaalisista paluumuuttajista että paluumuuttoa mahdollisimmanakin pitävistä ihmisistä, saataisiin tätä tutkimusta täydentävää tietoa.

Osa tämän haastattelututkimuksen naisista kertoi työmarkkinoilta sellaisia kokemuksia, joiden perusteella osa alueen työnantajista ei ainakaan aktiivisesti pyri lieventämään segregatiota. Työnantajapuoleen kohdistuva haastattelututkimus valaisisi asian tätä puolta.

7.5. Pohdintaa naisten työmarkkinoista kehittämisen kohteena Keski-Pohjanmaalla

Tämä tutkimus antoi tuloksia, jotka osaltaan vahvistavat monia Keski-Pohjanmaan työllisyysstrategiassa esitettyjä kehittämisen tarpeita. Koulutusala- ja ammatinvalintakysymykset ovat koulutusaloittaisen ja toimialoittaisen segregaaation lieventämisessä keskeisiä. Yleisissä mielikuvissa jyrkästi yhteen sukupuoleen sidottu ammatti saattaa kaventaa yksilöiden ammatinvalinnan mahdollisuuksia, koska sellaisia ammatteja ei aina edes pidetä vaihtoehtoina, joissa ei ole oman sukupuolen edustajia työntekijöinä (Opetusministeriö 2004, 10). Työministeriön (2006, 29) mukaan segregaaation lieventämisen tulee olla eräs koulutuspolitiikan tavoitteista, ja tähän voidaan päästä tarjoamalla koulutusta perinteisistä sukupuolirooleista poiketen ja ottamalla tavoite huomioon myös koulutuksen sisällöissä. Tähän kysymykseen onkin tartuttu Keski-Pohjanmaan työllisyysstrategiassa, jossa yhtenä keinona segregaaation lieventämiseen nähdään sukupuolen merkityksen huomioiva opinto- ja ammatinvalinnanohjaus ja nuorten tukeminen sukupuolelle ei-tyypillisten uravalintojen tekemiseen (Hyvönen ym. 2005, 86). Tämä ei kuitenkaan pelkästään riitä, niin kauan kuin käytännössä osa miesvaltaisten alojen työnantajista palkkaa mieluummin miehiä kuin naisia. Edellä mainittu ilmiö tuli tässä tutkimuksessa esiin nuorten naisten näkökulmasta. Päinvastaisiakin – myönteisiä – esimerkkejä toki löytyy (esim. Keskipohjanmaa 15.10.2007). On tehtävä työtä sen suhteen, että mahdollisimman harva miesvaltaiselle alalle – ehkä ammatinvalinnanohjauksen vaikutuksesta – kouluttautuneista nuorista naisista kohtaisi tällaisen tilanteen. Segregaaation lieventämiseen tulee siis kiinnittää huomiota myös työvoiman kysyntäpuolella. Alueen teollisuudessa tuntuu kuitenkin olevan työvoimapula (esim. Keskipohjanmaa 22.8.2007), johon osittain saattaa olla syynä segregaaation tarpeettomasti vaikeuttama työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaaminen, joka voi jopa olla esteenä toimialojen kasvulle.

Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelmassa (Keski-Pohjanmaan liitto, 6) todetaan nais työpaikkojen lisäämisen ja kehittämistoimenpiteiden suuntaamisen tasa-arvoa edistävään suuntaan olevan maakunnan kannalta ensiarvoisen tärkeää. Maakuntaohjelman elinkeinojen ja työmarkkinoiden kehittämisen toimintalinjassa painottuvat kuitenkin hyvin vahvasti miesvaltaiset alat lukuun ottamatta yhtenä kokonaisuutena mainittua palvelualaa. Toimialakohtaisia tavoitteita on asetettu kemian teollisuuteen, ICT- ja media-aloille, puualalle, metallialalle, venealalle ja kaivostoimintaan, jotka kaikki ovat niin sanottuja miesaloja (sama, 17). Tähän ehkä ristiriitaiselta vaikuttavaan yhdistelmään johtanee osaksi se, että naisista hyvin suuri osa työskentelee julkisella sektorilla, erityisesti sosiaali- ja terveyspalveluissa sekä koulutuksessa. Tämän tutkimuksen tulosten perusteella tätä yhtälöä ei voida ratkaista. Keski-Pohjanmaan työllisyysstrategiassa (Hyvönen ym. 2005, 101) todetaan, että naistyöpaikkojen luomista myös yksityiselle sektorille on tuettava, ja naisvaltaisten toimialojen kehittäminen on nostettava maakunnallisten painopisteiden joukkoon.

Maakunnan työllisyysstrategiassakin selvästi tiedostettu Kaustisen seutukunnan työpaikkarakenteen yksipuolisuus ja niin sanottujen naistyöpaikkojen vähäisyys tuli esille myös tämän tutkimuksen haastatteluaiaineistossa. Teollisuustyöpaikkoja alueelta löytyy, mutta kuten yksi haastateltava totesi, kaikki naiset eivät kuitenkaan halua työskennellä teollisuudessa. Missä määrin ja millä keinoin voidaan tukea naisia työllistävien yritysten sijoittumista Kaustisen seutukuntaan? Eräs tässä tutkimuksessa haastatelluista naisista puhui palvelukulttuurin kehittämisestä, joka olisi hyödyllistä sekä palveluiden kysyntää että naisten työllisyyttä ajatellen.

Keski-Pohjanmaan työmarkkinat ovat ohuet siten, että tiettyjen ammattien tai osaamisalueiden kohdalla työvoiman kysyntäpuolen toimijoita on hyvin rajoitettu määrä. Käytännössä tämä voi tarkoittaa yksittäisen osaajan kannalta jopa sitä, että hänelle on vain yksi mahdollinen työnantaja alueella.

Keski-Pohjanmaan – käytännössä Kokkolan – erityispiirre on kaksikielisyys. Monissa, erityisesti palveluammateissa, ruotsin kielen osaaminen on välttämätöntä. Osalla työnhakijoista tämä saattaa rajoittaa työnsaantimahdollisuuksia.

Vertailtaessa maakunnittain naisyrittäjien määrää suhteessa yrittäjien kokonaismäärään (pl. alkutuotanto ja avustavat perheenjäsenet) vuonna 2006 oli naisyrittäjien osuus pienin Keski-Pohjanmaalla (Kauppa- ja teollisuusministeriö 2007, 62). Sen sijaan samanlaisessa vertailussa vuotta 2003 koskien naisyrittäjien määrä suhteessa yrittäjien kokonaismäärään oli suurin Keski-Pohjanmaalla. Jälkimmäiselle tilanteelle etsittiin selitystä Keski-Pohjanmaan työllisyysstrategiassa ja päädyttiin olettamukseen, että ainakin osa naisyrittäjyydestä maakunnassa olisi niin sanottua pakkoyrittäjyyttä, jossa oman yrityksen perustaminen voi olla ainoa keino työllistää itsensä (Hyvönen ym. 2005, 45–46). Olisiko siis edellä mainittu kehitys ainakin osittain seurausta naisten paremmasta työllistymisestä palkkatyöhön ja pakkoyrittäjyyden vähenemisestä?

Keski-Pohjanmaalla on tiedostettu alueellisen koulutus- ja työvoimatarpeen ennakointityön merkitys, ja sitä on tehty muun muassa maakuntaliiton KALOSSI-hankkeessa (ks. Hyvönen 2007). Tämän tutkimuksen haastatteluaineistossa nousi esille alueen tradenomien suuri määrä ja heidän vaikeutensa saada koulutustaan vastaavaa työtä. Toisaalta haastatteluaineistossa mainittiin sairaanhoitajien ja ammattitaitoisten tarjottajien rekrytoinnin vaikeus. Erityisen mielenkiintoinen on havainto sairaanhoitajien osalta, tarvitaanhan alalle tulevaisuudessa paljon uusia ihmisiä eläköitymisen ja ehkä muutenkin kysynnän kasvun seurauksena. Yllä olevat koulutustarjontaan ja työmarkkinoiden kysyntään liittyvät havainnot eivät perustu tilastoihin, vaan joidenkin haastateltujen naisten kokemuksiin.

Kuten Vähämäki (Niemi ym. 2005, 66) toteaa, nuorten alueelle sijoittumisen parantamiseksi ei kenties kannata sitoa työvoimaa mahdollisimman tiukasti olemassa olevaan tuotantorakenteeseen, koska näin kyetään hyödyntämään paremmin alueelliseen työvoimaan mahdollisesti sisältyvää innovaatiopotentiaalia. Suuri osa nuorista muuttanee alueelta pois joka tapauksessa, useimmat opiskelemaan lähtiessään.

Paitsi tässä keskipohjalaisten naisten haastattelututkimuksessa, myös monissa muissa nuorten aikuisten asuinpaikan valintaa selvittäneissä tutkimuksissa (mm. Ilmonen ym. 2005, Pöyliö & Suopajarvi 2005) on todettu monien nuorten aikuisten haluavan asua lapsuuden ja nuoruuden kotiseudullaan, mikäli se olisi mahdollista. Tässä mielessä esimerkiksi Keski-Pohjanmaan liiton Keski-Pohjanmaa.NYT ja KALOSSI -hankkeiden toiminnan yhtenä kohderyhmänä olevat nykyisin muualla asuvat entiset keskipohjalaiset ovat oikein valittu ryhmä, jonka joukosta osa palaa entiselle kotiseudulle. Paluun edellytys on useimmiten työpaikka, ja perheiden ollessa kyseessä, työpaikka molemmille puolisoille. Tässä tutkimuksessa eräs haastatelluista naisista esitti konkreettisen ehdotuksen työnhakupankista, jossa työnantajat ja potentiaaliset työntekijäresurssit kohtaisivat. Portaalin kautta eri puolilla opiskelevat ja työssä olevat saisivat tietoa alueen työmahdollisuuksista, ja toisaalta yritykset, yhteisöt ja päättäjät saisivat tietoa Keski-Pohjanmaalta kotoisin olevista voimavaroista. Edellä mainitun tyyppistä toimintaa onkin Kokkolan seutukunnan osalta tehty Kokkolan työvoimatoimiston ja Kokkolanseudun Kehitys Oy:n yhteistyönä (OSKU-palvelu). Vetelin kunnassa Kauttisen seutukunnassa toiminut Nicetyö-hanke on edistänyt naisten työllistymistä etsi-

mällä ja luomalla työpaikkoja naisille, etsimällä niihin sopivia työntekijöitä sekä markkinoimalla kuntaa.

Kumpulainen (2006) on pyrkinyt irtautumaan muuttoliiketutkimuksen käsityksistä, ja hänen mukaansa oleellista on ihmisten liikkuminen ja rinnakkaisten identiteettien sekä useiden merkittävien paikkojen hyväksyminen osaksi ihmisen elämää, elämä kun ei monilla etenkään henkisesti ole enää yhdessä paikassa. Kumpulainen tarkastelee maaseutu – kaupunki -ulottuvuutta, mutta samaa ajattelutapaa voitaneen käyttää tarkasteltaessa Keski-Pohjanmaata ja alueelta muualle muuttaneiden resursseja. Kumpulaisen mukaan yksi maaseudun kehittämisen suurimmista tulevaisuuden haasteista on alueilta muualle muuttaneiden ihmisten panoksen hyödyntäminen kotiseudun kehittämisessä. Olisiko hyödyllistä ja mahdollista saada Keski-Pohjanmaalta muualle muuttaneet – mahdolliset paluumuuttajat – jollain tavoin mukaan maakunnan kehittämiseen?

Raunio (2001, 14) on pohtinut tutkimuksessaan osajista valintojen kentällä teemoja, joihin alueilla on tarkoituksenmukaista kiinnittää huomiota inhimillisten voimavarojen sijoittumisen kannalta. Paikallisten työmarkkinoiden merkitys kasvaa, ja niistä on pyrittävä luomaan muista mahdollisuuksista erottuva brändi, joka tarjoaa seudulla työskentelevälle jotakin lisäarvoa enemmän kuin muut seudut. Asuin- ja elinympäristön laadun merkitys osajien sijoittumisessa tulee korostumaan lähitulevaisuudessa. Myös edellä mainitut näkökulmat osajien saamiseksi alueelle on maakunnassa tiedostettu. Keski-Pohjanmaan markkinointi- ja viestintähankkeen (Keski-Pohjanmaa.NYT) tavoitteena on muun muassa uusien työntekijöiden muuttaminen alueelle, ja markkinoinnissa on tiedostettu maakunnan vahvuudet asuinympäristönä.

Tämän tutkimuksen haastatteluaineiston perusteella näyttää siltä, että keskipohjalaiset miehet ovat kohtalaisen haluttomia muuttamaan kotiseudultaan muualle. Usein tämä saattaa tarkoittaa sitä, että myös puoliso pysyy alueella, vaikka työtilanne ei olisiakaan hyvä. Toisaalta keskipohjalaisien miesten vuoksi maakuntaan tulee uusia, muualta lähtöisin olevia naisia. Tämän haastattelututkimuksen perusteella monet muualta alueelle muuttaneet naiset ovat kohdanneet vähemmän rohkaisevaa vastaanottoa uudessa kotimaakunnassaan. Vaikka paljon positiivisiakin kokemuksia löytyy, negatiiviset kokemukset keskipohjalaisista, sekä työnantajien edustajista että yksityishenkilöistä, ovat jääneet joidenkin naisten mieleen. Eräs haastatelluista muualta tulleista naisista kehottaa maakunnan ihmisiä ja toimijoita olemaan avoimempia ja ottamaan uudet ideat ja ihmiset vastaan – nämä kun voivat olla rikkauksia. Heikkinen ym. (2006, 127–128) toteavat, että ilmapiirillä on erityisen keskeinen merkitys sille, onko muuttajilla halua osallistua aktiivisesti uuden paikkakuntansa toimintaan ja kehittämiseen.

Eräs tämän tutkimuksen haastatteluaineiston naisista pohti ikäviiniin kokemuksiinsa työnhakutilanteissa perustuen Keski-Pohjanmaan tilannetta tulevan työvoimapulan aikana, ja muistutti tärkeästä asiasta: *Pitäis olla tässä vaiheessa jo hitusen aikaansa edellä, ja käyttää sellasia miellyttäviä, ehkä kliseisiä ilmaisuja, kuten että kiitos mielenkiinnosta, ja vähän kertoa siitä omasta alasta ja mitä mahdollisuuksia siinä on tarjota, ja näin, että se ei oo ainoastaan työnhakijan etu, vaan se on tän alueen etu.*

Jos uusiin ajatuksiin ja tulokkaisiin suhtaudutaan epäilevästi tai jopa torjuvasti, niin kuin joidenkin uusien keskipohjalaisien naisten osalta tässä tutkimuksessa tuli ilmi, on tämä alueen kehittymisen kannalta lopulta haitallista. Uudet ihmiset ja heillä olevat resurssit ovat erityisen tärkeitä alueiden välisen kilpailun osaavasta työvoimasta kasvaessa.

Lähteet

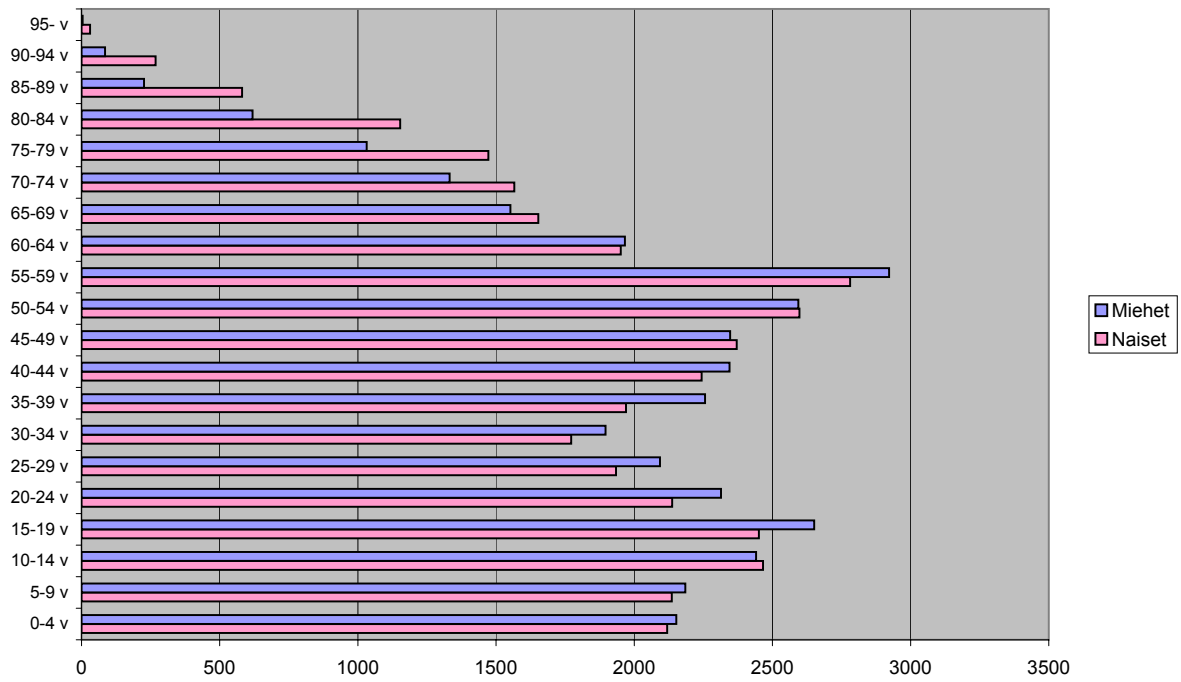
- Akava 2006. Työmarkkinailmasto 2006: Kansalaisten käsitykset naisten asemasta työmarkkinoilla. 31.8.2006. <http://www.akava.fi/>
- Aro, Timo 2006. 2000-luvun maassamuuton profiili ja vaikutukset. STAT.FI Tilastokeskuksen asiakaslehti 4/06, 4–5. http://www.stat.fi/tup/statfi/statfi_2006_4.pdf
- Andersson, Sirpa 2000. Elämä ja tulevaisuus maaseudulla – mistä nuoret naiset kirjoittivat? Teoksessa Högbäck, Riitta & Terhi Trast (toim.) Monessa mukana. Näkymiä naisten työhön ja elämään maaseudulla. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisu, 129–144.
- Castrén, Anna-Maija (toim.) 2007. Työn ja perheen tasapaino: sääntelyä, tutkimusta ja kehittämistä. Oppimisverkostot työn ja perheen tasapainon rakentajina –hankkeen julkaisuja. Helsingin yliopisto. Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia. http://www.tyoperheoppimisverkosto.fi/pdf/Artikkelikokoelma_Tyon%20ja%20perheen%20tasapaino_310507.pdf
- Eräranta, Kirsi & Marja Känsälä 2007. Tutkimuksen näkökulmia työn ja perheen yhteensovittamiseen. Teoksessa Castrén, Anna-Maija (toim.) Työn ja perheen tasapaino: sääntelyä, tutkimusta ja kehittämistä. Oppimisverkostot työn ja perheen tasapainon rakentajina –hankkeen julkaisuja. Helsingin yliopisto. Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia, 57–78. http://www.tyoperheoppimisverkosto.fi/pdf/Artikkelikokoelma_Tyon%20ja%20perheen%20tasapaino_310507.pdf
- Fast, Maija 2006. Vaatimusten ristipaineessa. Nuoret koulutetut naiset ja kilpailuyhteiskunta. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö. TANE-julkaisuja 8. Helsinki. <http://www.stm.fi/Resource.phx/vastt/tarvo/tane/fast.htx.i124.pdf>
- Haliseva-Soila, Merja 1993. Maaseudun uudet asukkaat. Kaupunkilaisten maaseutukuva ja maallemuuttopotentiaali maaseudun kehittämisen mahdollisuutena. Helsingin yliopisto. Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskus. Seinäjoki. Julkaisusarja A:2.
- Halmeenmäki, Tuomo 2007. Kunta-alan eläkepoistuma 2008–2025. Kuntien eläkevaakuutus. Kuntien eläkevaakuutuksen monisteita 1/2007. http://www.keva.fi/Table_pict/cid2/Info_txt/id4874/Kunta_alan_elakepoistuma_2008_2025.pdf
- Heikkinen, Timo & Jukka Hirvonen & Olli Maijala 2003. Tarjolla maaseutu. Tutkimus maallemuuton tarjonnan toimijoista ja maallemuuttajamielikuvista. Teknillinen korkeakoulu. Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja B 85. Espoo.
- Helsingin Sanomat 28.10.2007. Alaa vaihdetaan kiihtyvään tahtiin. Tilastokeskus selvitti HS:lle: Yli 750 000 vaihtoi ammattia vuosina 2000–2005. Osa E, sivu 4.
- Huovari, Janne & Raija Volk 2004. Ikääntyminen ja maaseudun työmarkkinat. Pelleron taloudellisen tutkimuslaitoksen raportteja N:o 190. Helsinki. http://www.ptt.fi/dokumentit/rap190_26060614.pdf
- Hyvönen, Erno 2007. Keski-Pohjanmaan maakunnan tavoiteura 2025. Koulutus- ja työvoimatarpeen ennakkoinnin loppuraportti. Syyskuu 2007. Keski-Pohjanmaan liitto.
- Hyvönen, Erno & Elina Pihlaja & Ilkka Rintala 2005. Keski-Pohjanmaan työllisyysstrategia. MUTTI-hankkeen loppuraportti. Keski-Pohjanmaan liitto. [http://www.keski-pohjanmaa.fi/tiedostot/Loppuraportti\(1\).pdf](http://www.keski-pohjanmaa.fi/tiedostot/Loppuraportti(1).pdf)

- Ilmonen, Mervi & Jukka Hirvonen & Rikhard Manninen 2005. Nuorten asuminen 2005. Suomen ympäristö 812. Ympäristöministeriö. Helsinki. <http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=46396&lan=FI>
- Jaako, Niina 2004. Pohjois-Pohjanmaan naisten työmarkkinoiden kehitys ja ennakointi. Pohjois-Pohjanmaan TE-keskus, Pohjois-Pohjanmaan liitto, Oulun Kauppakamari, Pohjois-Pohjanmaan Yrittäjät. http://eennakointi.fi/teemat/naiset/naistyyomarkkinat_julkaisu.pdf
- Jokinen, Eeva 2005. Aikuisten arki. Gaudeamus. Helsinki
- Jolkkonen, Arja & Mikko Haarala & Pertti Koistinen 2003. Varkauden talousalueen työmarkkinat ja naisten työllistymismahdollisuudet. Joensuun yliopisto, Karjalan tutkimuslaitoksen raportteja 2/2003.
- Kakkonen, Anne & Leena Parviainen 2006. Urapolkuna pätkätyöt. Nuorten akateemisten naisten kokemuksia pätkätöistä. Työpoliittinen tutkimus. Työministeriö. http://www.mol.fi/mol/fi/99_pdf/fi/06_tyoministerio/06_julkaisut/10_muut/patkatyo_tutkimus.pdf
- Kansaneläkelaitos 2006a. Kelan tilastollinen vuosikirja 2005. Suomen virallinen tilasto. Sosiaaliturva 2006. Kansaneläkelaitos. [http://www.kela.fi/it/kelasto/kelasto.nsf/alias/Vk_05_pdf/\\$File/Vk_05.pdf?OpenElement](http://www.kela.fi/it/kelasto/kelasto.nsf/alias/Vk_05_pdf/$File/Vk_05.pdf?OpenElement)
- Kansaneläkelaitos 2006b. Kelan perhe-etuustilasto 2005. Kansaneläkelaitos, Tilastoryhmä. Suomen virallinen tilasto. Sosiaaliturva 2006. Helsinki. [http://www.kela.fi/it/kelasto/kelasto.nsf/NET/111006121450TL/\\$File/Perhe_05.pdf?OpenElement](http://www.kela.fi/it/kelasto/kelasto.nsf/NET/111006121450TL/$File/Perhe_05.pdf?OpenElement)
- Kauppa- ja teollisuusministeriö 2007. Yrittäjäyyskatsaus 2007. KTM Elinkeino-osasto. http://www.ktm.fi/files/17916/Yrikatsaus2007_Hyrsky_uusi.pdf
- Keskipohjanmaa 22.8.2007. Työvoimapulaan apua ulkomailtakin. Sivü 3.
- Keskipohjanmaa 15.10.2007. Metallitai puu naisenkin käsissä. Sivü 2.
- Keski-Pohjanmaan liitto. Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelma 2007-2010. Dynaamisen kasvun maakunta. http://www.keski-pohjanmaa.fi/page.php?page_id=81
- Keski-Pohjanmaan tilastoja. <http://www.kase.fi/tilastot/>
- Kumpulainen, Mikko 2006. Maailmalle menetetty vai korkoa kasvanut? Koulutetut muuttajat maaseudun kannalta. Joensuun yliopisto, Karjalan tutkimuslaitoksen raportteja N:o 1/2006.
- Kyyrä, Tomi & Virve Ollikainen 2004. Naisten asema työmarkkinoilla – saketetaanko sukupuolesta? Teoksessa Hjerppe, Reino & Heikki Räsänen (toim.) Hyvinvointi ja työmarkkinoiden eriytyminen. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus, VATT-Julkaisuja 40. Helsinki, 109–127.
- Lammi-Taskula, Johanna 2004. Äidit työmarkkinoilla – kahden kerroksen väkeä? Yhteiskuntapolitiikka vol. 69, 2/2004, 202–206.
- Lammi-Taskula, Johanna & Minna Salmi 2005. Sopiiko vanhemmuus työelämään? Perhevapaat ja työpaikan arki. Teoksessa Takala, Pentti (toim.) Onko meillä malttia sijoittaa lapsiin? Kela, 110–125.
- Lehto, Anna-Maija & Hanna Sutela 2004. Uhkia ja mahdollisuuksia. Työolotutkimusten tuloksia 1977–2003. Tilastokeskus.
- Lehto, Anna-Maija & Maija Lyly-Yrjänäinen & Hanna Sutela 2005. Pysyvän työn toivossa. Määräaikaisten työsuhteiden käytöstä ja kokemisesta. Työpoliittinen tutkimus 291. Työministeriö. Helsinki. http://www.mol.fi/mol/fi/99_pdf/fi/06_tyoministerio/06_julkaisut/06_tutkimus/tpt291.pdf
- Miettinen, Anneli & Aino Manninen 2006. Sovittelua ja sopeutumista.. Työn ja perheen yhteensovittamisen kysymyksiä määräaikaista tai osa-aikatyötä tekevien perheis-

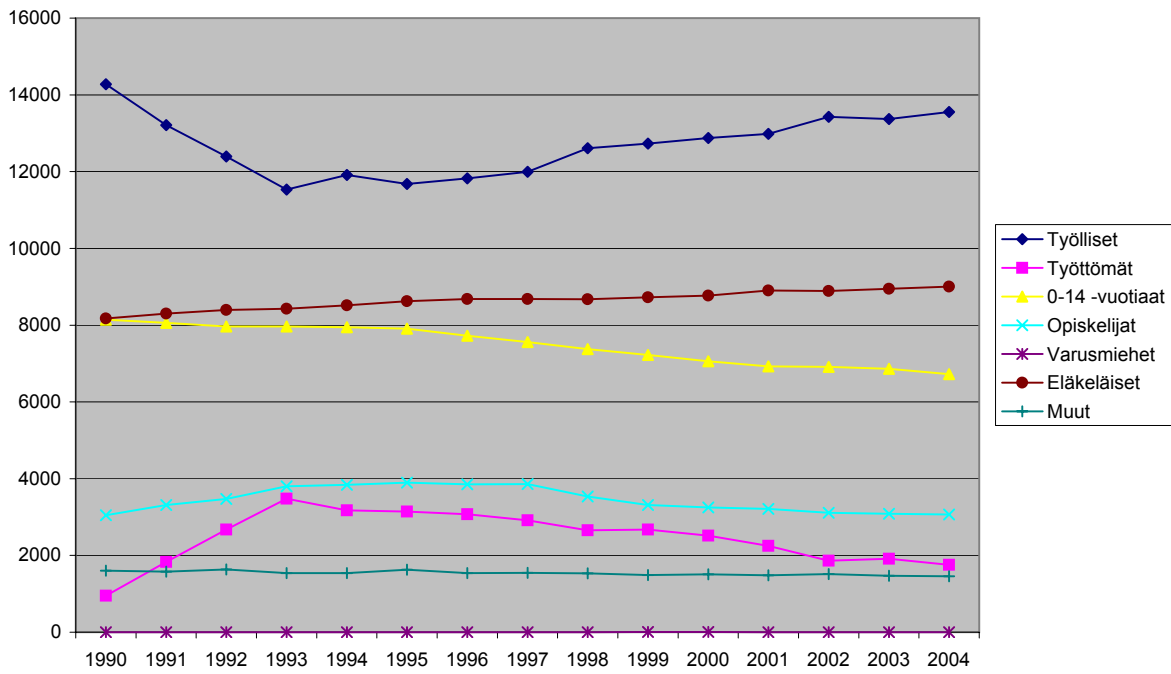
- sä. Väestöntutkimuslaitos. Katsauksia E 23/2006. Väestöliitto. Helsinki. http://www.vaestoliitto.fi/mp/db/file_library/x/IMG/61534/file/sovitteluajasopeutumista.pdf
- Myllyniemi, Sami 2006. Nuorisobarometri. Teoksessa Wilska, Terhi-Anna (toim.) Uskon asia. Nuorisobarometri 2006. Nuorisoasiain neuvottelukunta, julkaisuja 34. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 67, 14–89. http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisoasiain_neuvottelukunta/julkaisut/barometrit/liitteet/Nuorisobarometri_2006.pdf
- Myrskylä, Pekka 2006. Muuttoliike ja työmarkkinat. Työpoliittinen tutkimus 321. Työministeriö. http://www.mol.fi/mol/fi/99_pdf/fi/06_tyoministerio/06_julkaisut/06_tutkimus/tpt321.pdf
- Mäntylä, Miia & Petra Lindqvist 2004. Onnelaa etsimässä. Läheisyyden ekonomia alueiden menestystekijänä. Vaasan yliopisto. Levón-instituutti. Julkaisu No. 112. Vaasa.
- Niemi, Kristiina & Olli Rosenqvist & Jussi Vähämäki 2005. Kauas nuoret karkaavat. Postikyselyyn perustuva selvitys keskipohjalaisnuorten sijoittumisesta. MUTTI-työllisyysstrategiahankkeen erillisselvitys 28.10.2005. Keski-Pohjanmaan liitto. <http://www.keski-pohjanmaa.fi/tiedostot/KauasNuoretKarkaavat20051028.pdf>
- Niemistö, Charlotta 2007. Onko työn ja perheen yhteensovittamisesta suomalaisiksi menestystarinaksi? Katsaus tasa-arvopolitiikkaan, perhepolitiikkaan ja työelämään. Teoksessa Castrén, Anna-Maija (toim.) Työn ja perheen tasapaino: sääntelyä, tutkimusta ja kehittämistä. Oppimisverkostot työn ja perheen tasapainon rakentajina –hankkeen julkaisuja. Helsingin yliopisto. Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia, 81–94. http://www.tyoperheoppimisverkosto.fi/pdf/Artikkelikokoelma_Tyon%20ja%20perheen%20tasapaino_310507.pdf
- Nivalainen, Satu 2002. Maallemuuttajat – millaisia he ovat? Pellervon taloudellisen tutkimuslaitoksen työpapereita N:o 59.
- Opetusministeriö 2004. Tasavertaiset työmarkkinat -työryhmän muistio. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2004:1. Opetusministeriö, koulutus- ja tiedepolitiikan osasto. Helsinki. http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2004/liitteet/opm_193_tr01.pdf?lang=fi
- Opetusministeriö 2007. Koulutus ja tutkimus 2007-2012. Luonnos 29.6.2007. http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/koulutuspolitiikka/asiakirjat/KESU2007X2012_luonnos.pdf
- Paunikallio, Merja 1997. Kuka jää maaseudulle? Maaseudun nuorten näkemyksiä maaseudusta asuin-, työ- ja elinympäristönä. Helsingin yliopisto. Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskus. Seinäjoki. Sarja B:17.
- Paunikallio, Merja 2003. Maaseudulta kaupunkiin muuttaneiden nuorten käsityksiä kaupungista, maaseudusta ja tulevaisuudesta. Helsingin yliopiston Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskus. Raportteja ja artikkeleita 85. Seinäjoki.
- Piekkola, Hannu & Olli-Pekka Ruuskanen 2006. Työtä eri elämänvaiheissa ja ajankäyttö. Äidit ja ikääntyvät. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2006:73. Sosiaali- ja terveysministeriö. Elinkeinoelämän tutkimuslaitos. Helsinki. <http://www.stm.fi/Resource.phx/publishing/store/2007/01/hu1168255887102/passthru.pdf>
- Piensoho, Tuula 2006. Perheestä voimaa työhön – työstä voimaa kotiin. Työssäkävien kokemuksia työn ja perheen tasapainosta. Oppimisverkostot työn ja perheen tasapainon rakentajina –hankkeen julkaisuja 1. Helsingin yliopisto, Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia. http://www.tyoperheoppimisverkosto.fi/pdf/Piensoho_PerheestaVoimaaTyohon_julkaisu2005.pdf

- Pikkala, Sari 2003. Tasa-arvotietoa kunnalliseen päätöksentekoon. Indikaattorihankkeen taustaraportti. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2003:12. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki. <http://www.stm.fi/Resource.phx/publishing/sto-re/2003/11/hu1068037305344/passthru.pdf>
- Pöyliö, Sari & Leena Suopajarvi 2005. Perusturva ja punainen tupa. Nuorten osaajien työtä ja asuin ympäristöä koskevat odotukset. Lapin yliopisto/Pohjois-Suomen ennakointi- ja arviointikeskus. Työministeriö. Työpoliittinen tutkimus 275. Helsinki. http://www.mol.fi/mol/fi/99_pdf/fi/06_tyoministerio/06_julkaisut/06_tutkimus/tpt275.pdf
- Raunio, Mika 2001. Osaajat valintojen kentällä. Helsingin, Tampereen, Turun, Jyväskylän, Porin ja Seinäjoen seutujen vetovoimaisuus virtaavassa maailmassa. Asuin- ja elinympäristön laatu kaupunkiseutujen kilpailukyvyssä –projektin loppuraportti. Tampereen yliopisto. Alueellisen kehittämisen tutkimusyksikkö. SENTE-julkaisuja 11/2001. http://www.sjoki.uta.fi/sente/netlibrary/J_11-2001_Osaajat_valintojen_kentalla.pdf
- Remahl, Tea 2001. Pohjois-Pohjanmaan naisten työmarkkinoiden kehitys ja ennakointi. Pohjois-Pohjanmaan TE-keskus. Pohjois-Pohjanmaan liitto. <http://eennakointi.fi/Adobe/Naistyollisyys.pdf>
- Rönkä, Anna & Ulla Kinnunen & Marjukka Sallinen 2005. Vanhempien työ ja lasten hyvinvointi. Teoksessa Takala, Pentti (toim.) Onko meillä malttia sijoittaa lapsiin? Kela, 170–186.
- Tilastokeskus. <http://www.stat.fi/>
- Tilastokeskus 2007. Vaaka vaaterissa? Sukupuolten tasa-arvo Suomessa 2006. Sukupuolten tasa-arvo 2007. Helsinki.
- Toivonen, Tarja 2002. Nuoret ja maaseutu. Näkemyksiä maaseudusta, yrittäjyydestä, osallistumisesta, vaikuttamisesta ja tulevaisuudesta. Helsingin yliopiston Maaseudun tutkimus ja koulutuskeskus. Seinäjoki. Sarja B:28.
- Tuorila, Helena 2006. ”Täällä maalla on hyvä asua” Kokemukset maaseudusta uutena asuin ympäristönä. Kuluttajatutkimuskeskus. Julkaisuja 4: 2006. http://www.kuluttajatutkimuskeskus.fi/files/4900/2006_04_julkaisu_maallaonhyvaasua.pdf
- Työministeriö 2002. Tasavertaiset työmarkkinat. Segregaation lieventäminen –projektin loppuraportti. Työhallinnon julkaisu nr 303. Helsinki.
- Työministeriö 2005. Työvoima 2025. Väliarvio. Työpoliittinen tutkimus 289. Työministeriö. http://www.mol.fi/mol/fi/99_pdf/fi/06_tyoministerio/06_julkaisut/06_tutkimus/tpt289.pdf
- Työministeriö 2006. Hyvää työtä ja osaavaa työvoimaa. Työministeriön tulevaisuus-katsaus ensi hallituskaudelle. http://www.mol.fi/mol/fi/99_pdf/fi/06_tyoministerio/06_julkaisut/10_muut/tm_tulevaisuus-katsaus.pdf
- Työministeriö 2007. Määräaikaista työsuhdetta selvittävän työryhmän raportti. http://www.mol.fi/mol/fi/99_pdf/fi/06_tyoministerio/06_julkaisut/10_muut/maaraaik_tyosuhteet_tyor07.pdf
- Wilska, Terhi-Anna 2005. Joutaako työ – joutaako perhe? Nuorten aikuisten epätyypillisen työn ja työelämän joustojen tarkastelu erityisesti perheiden ja perheellistymisen kannalta. Väestöntutkimuslaitos. Väestöliitto. Helsinki. http://www.vaestoliitto.fi/mp/db/file_library/x/IMG/39623/file/Joustaakoty-joustaakoperhe.pdf

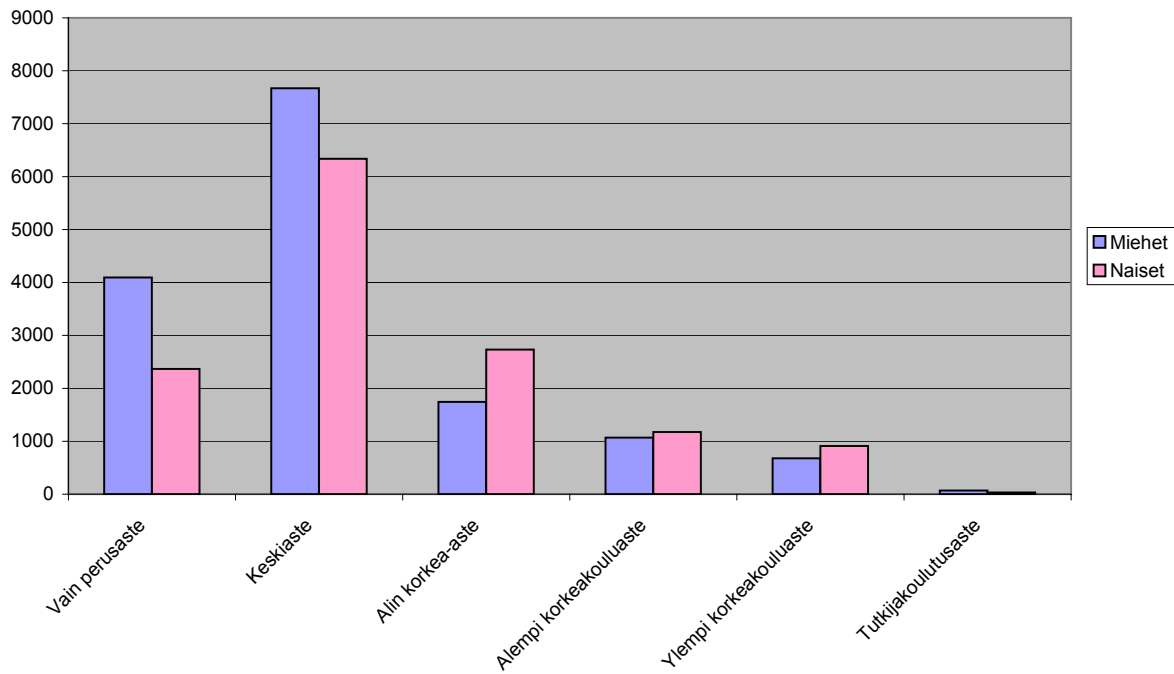
Väestön ikärakenne sukupuolen mukaan Keski-Pohjanmaalla vuonna 2005. Lähde: Tilastokeskus, Altika.

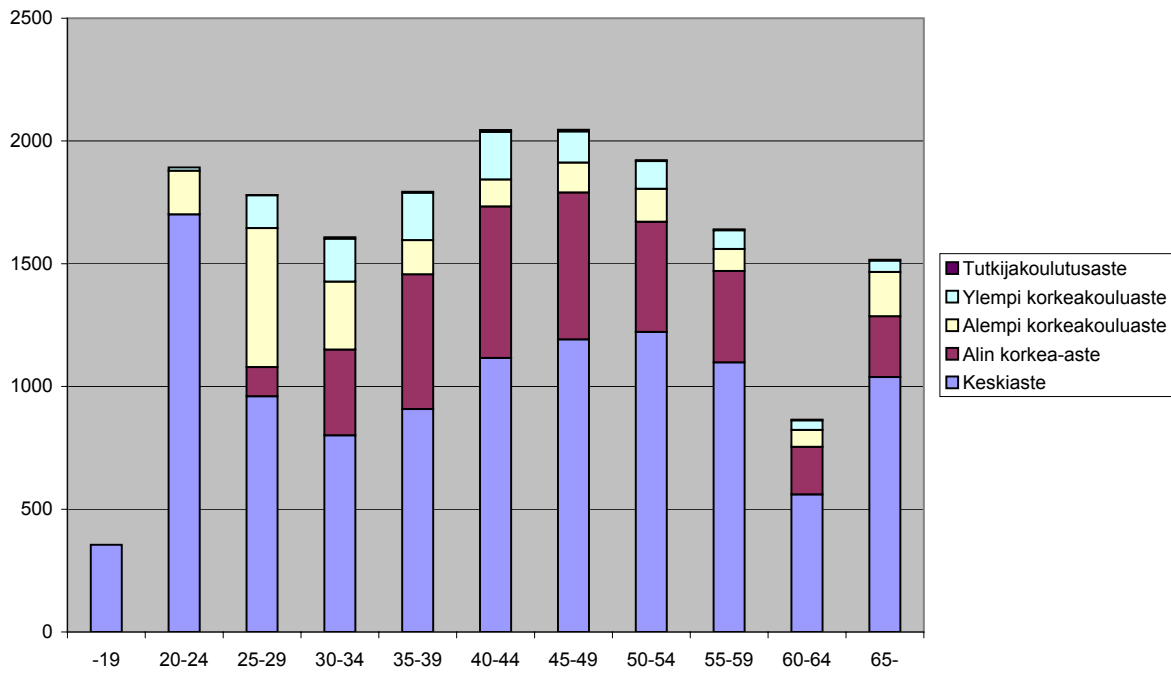
Naiset pääasiallisen toiminnan mukaan Keski-Pohjanmaalla vuosina 1990–2004. Lähde: Tilastokeskus, Statfin.

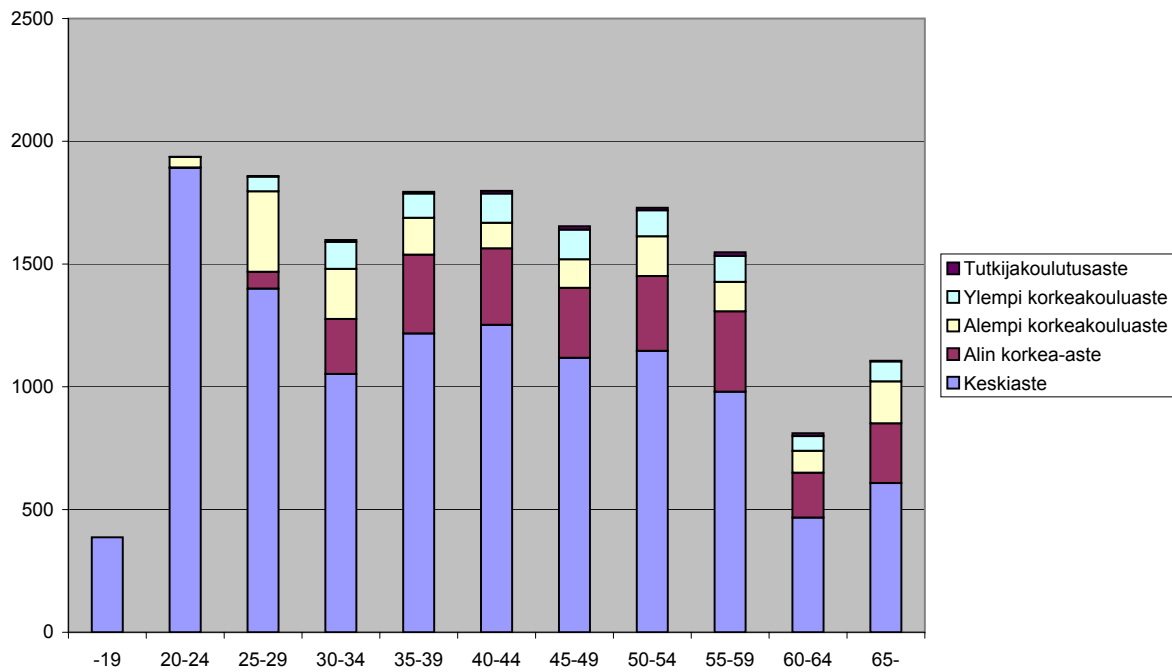
Työllinen työvoima koulutusasteen ja sukupuolen mukaan Keski-Pohjanmaalla 31.12.2004. Lähde: Tilastokeskus, Elinkeinorakenne ja työssäkäynti.

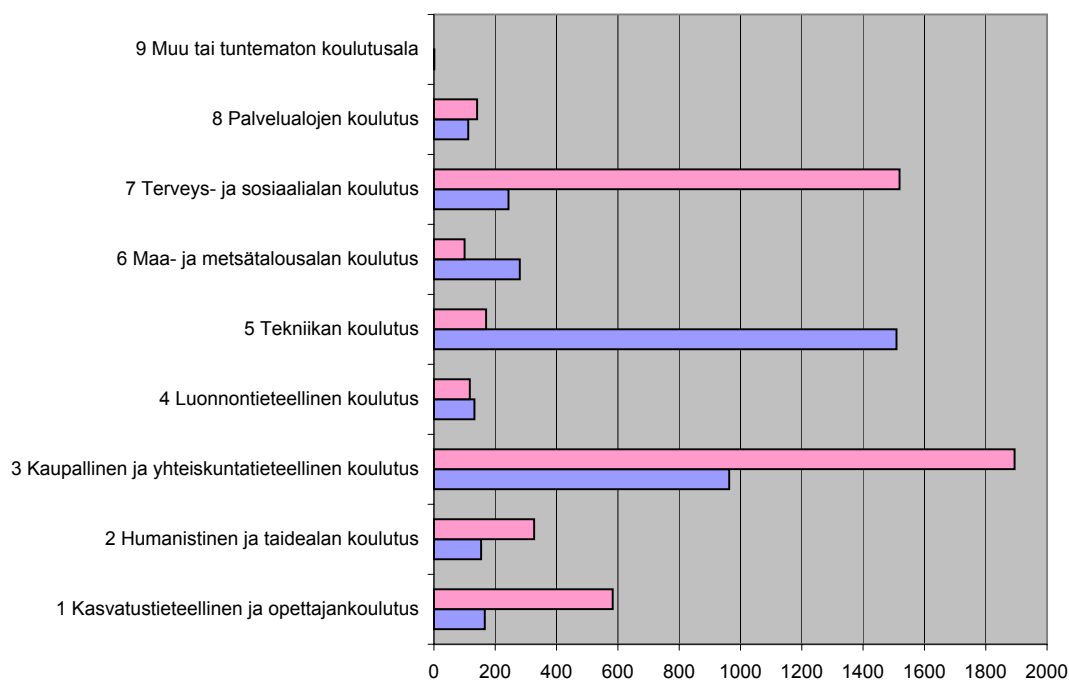
Tutkinnon suorittaneet naiset koulutusasteittain ja ikäryhmittäin Keski-Pohjanmaalla vuonna 2005. Lähde: Tilastokeskus, Altika.

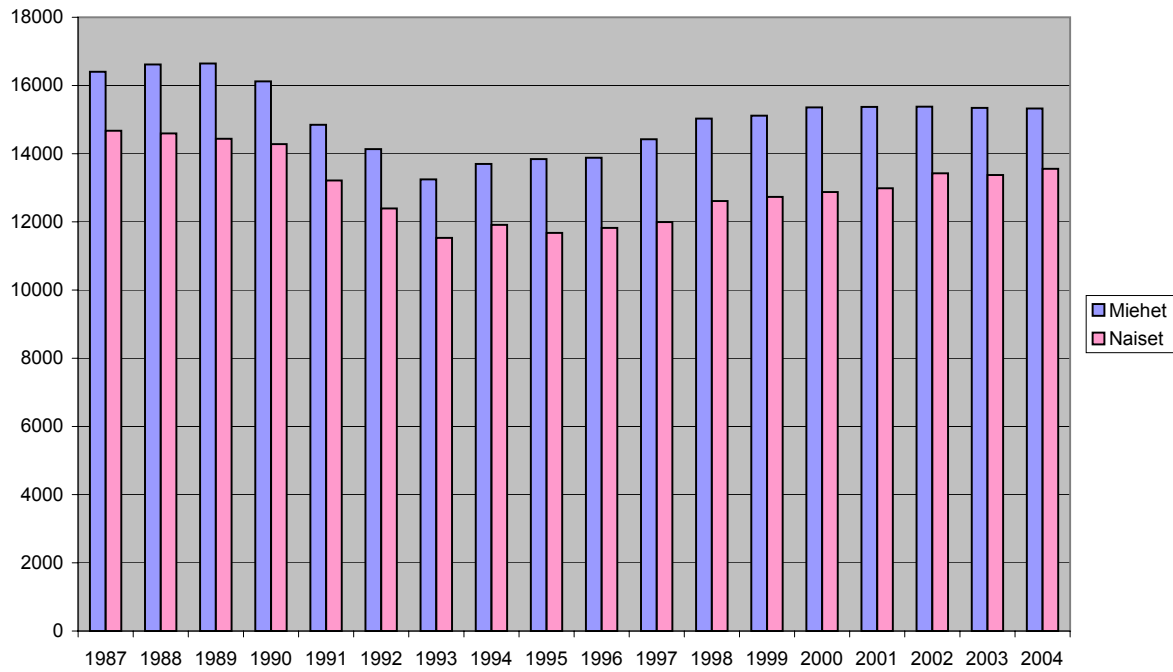
Tutkinnon suorittaneet miehet koulutusasteittain ja ikäryhmittäin Keski-Pohjanmaalla vuonna 2005. Lähde: Tilastokeskus, Altika.

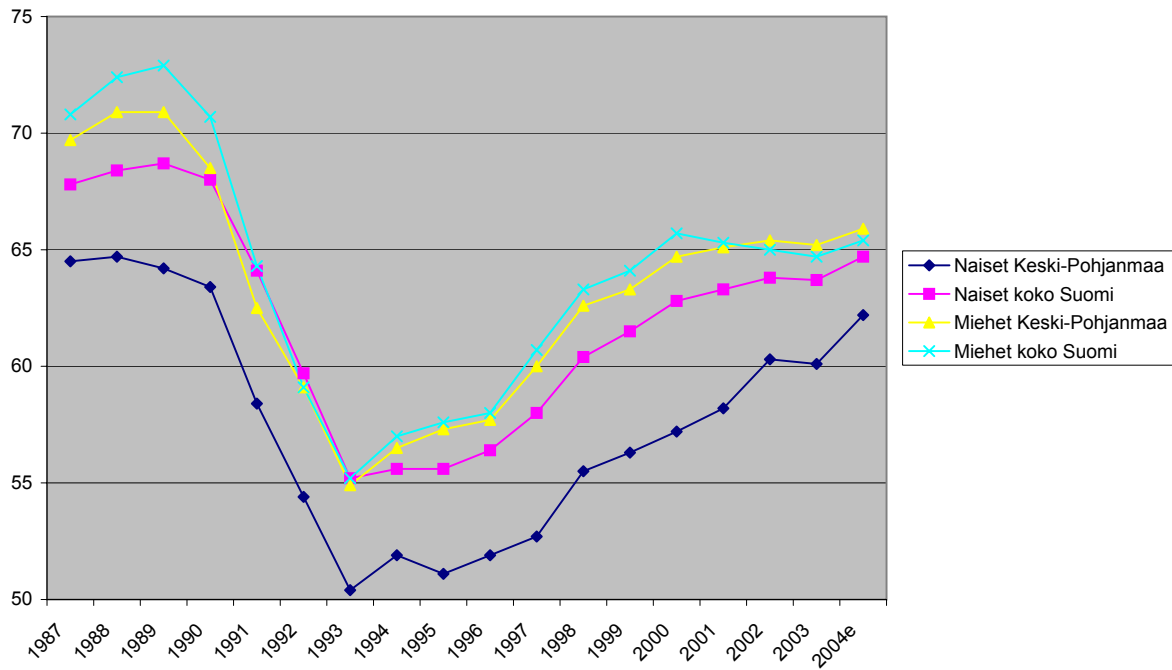
Korkea-asteen koulutuksen omaava työllinen työvoima koulutusalan ja sukupuolen mukaan Keski-Pohjanmaalla 31.12.2004. Lähde: Tilastokeskus, Elinkeinorakenne ja työssäkäynti.

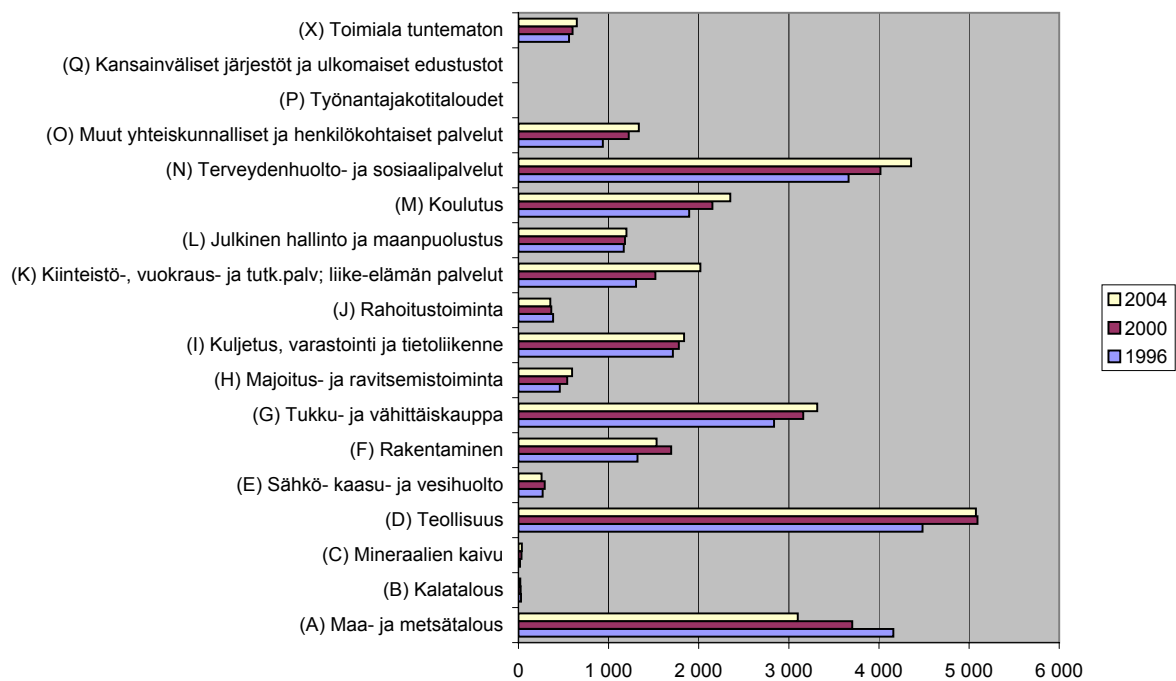
Työllinen työvoima Keski-Pohjanmaalla vuosina 1987–2004. Lähde: Tilastokeskus, Al-tika.

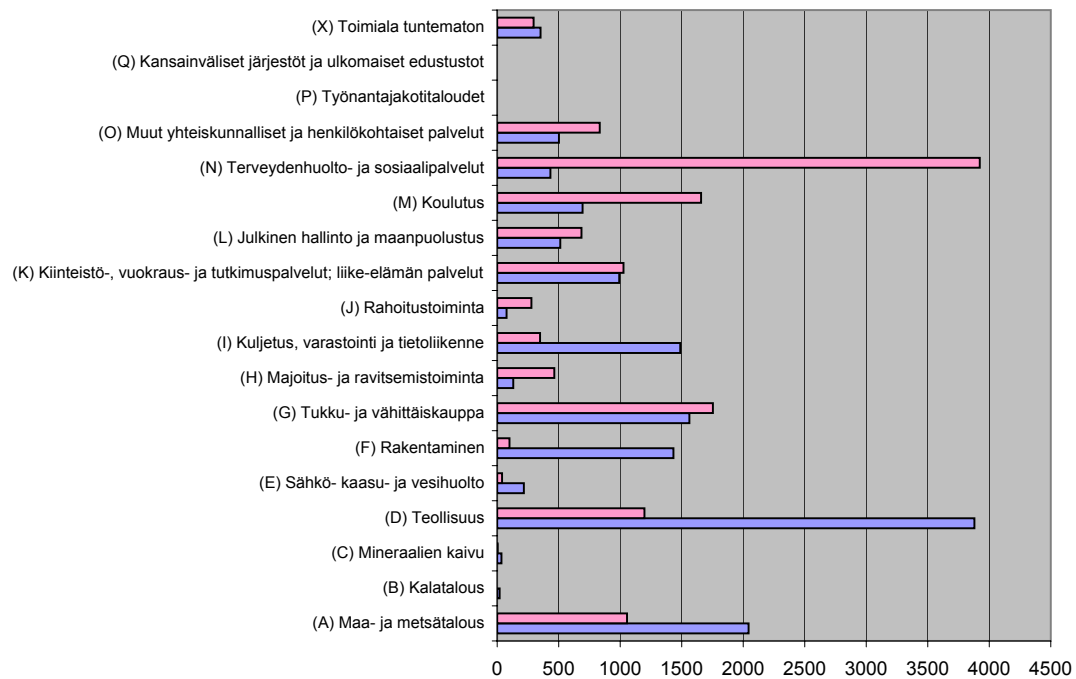
Naisten ja miesten työllisyysasteet Keski-Pohjanmaalla ja koko maassa vuosina 1987–2004e. Lähde: Tilastokeskus, Altika.

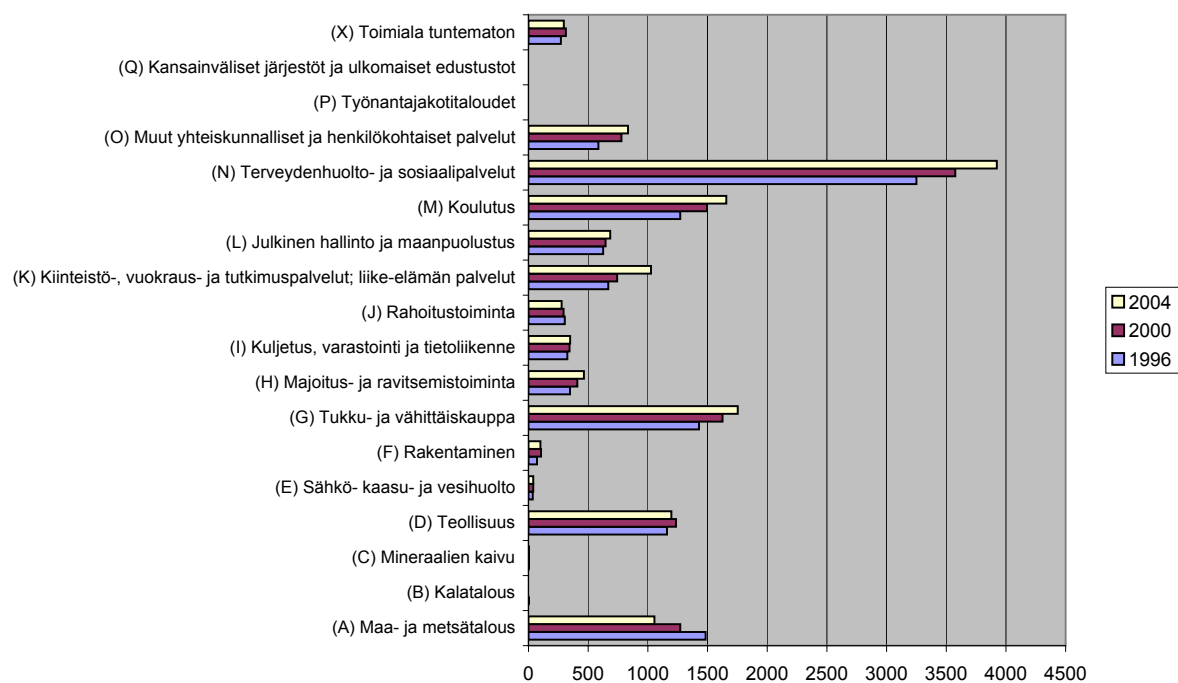
Työpaikkojen määrä toimialoittain Keski-Pohjanmaalla vuosina 1996, 2000 ja 2004. Lähde: Tilastokeskus, Altika, Elinkeinorakenne ja työssäkäynti.

Työpaikat toimialoittain sukupuolen mukaan Keski-Pohjanmaalla vuonna 2004. Lähde: Tilastokeskus, Altika, Elinkeinorakenne ja työssäkäynti.

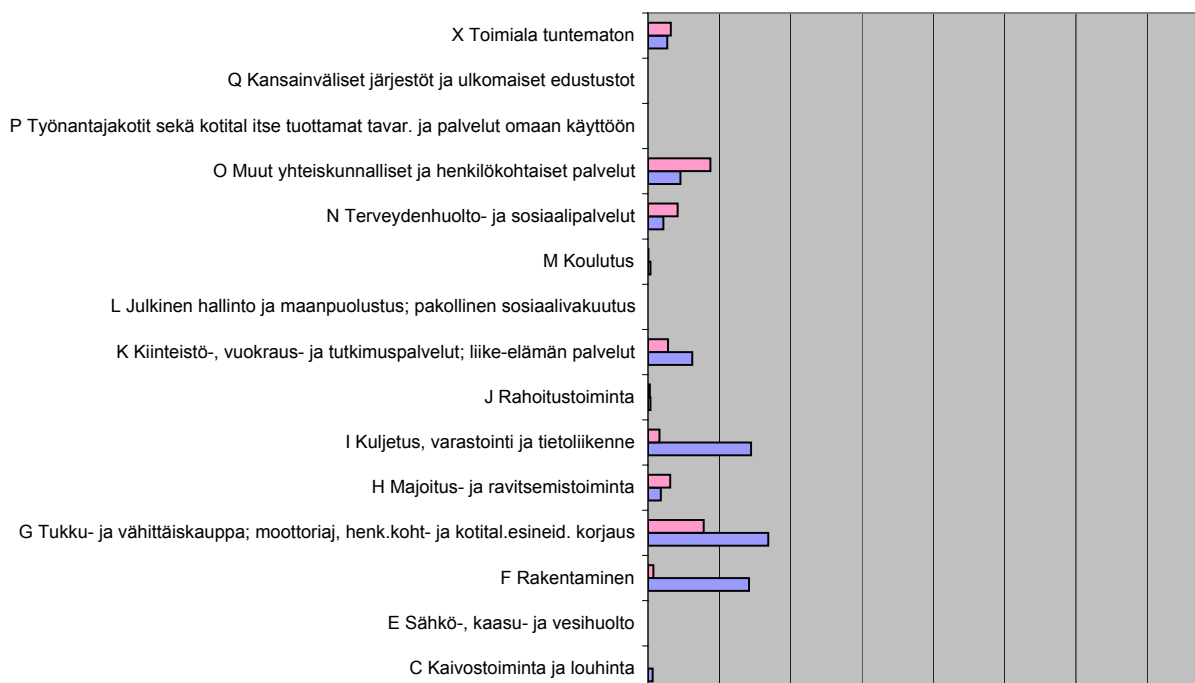
Naisten työpaikat toimialoittain Keski-Pohjanmaalla vuosina 1996, 2000 ja 2004. Lähde: Tilastokeskus, Altika, Elinkeinorakenne ja työssäkäynti.

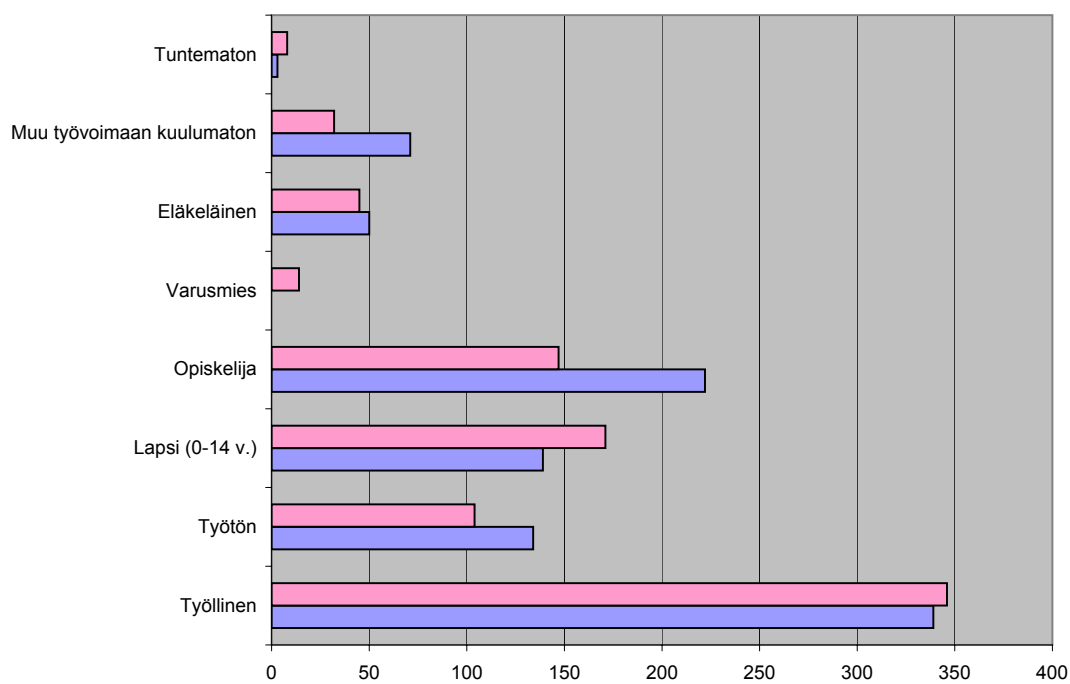
Työpaikkojen suhteelliset osuudet sukupuolen mukaan toimialoittain Keski-Pohjanmaalla vuosina 1996, 2000 ja 2004. Lähde: Tilastokeskus, Altika, Elinkeinorakenne ja työssäkäynti.

Työnantajasektori	Miehet			Naiset		
	1996	2000	2004	1996	2000	2004
Yhteensä	53,0	53,0	51,3	47,0	47,0	48,7
(A) Maa- ja metsätalous	64,3	65,7	66,0	35,7	34,3	34,0
(B) Kalatalous	96,6	100,0	100,0	3,4	0,0	0,0
(C) Mineraalien kaivu	94,4	97,1	92,1	5,6	2,9	7,9
(D) Teollisuus	74,1	75,7	76,4	25,9	24,3	23,6
(E) Sähkö- kaasu- ja vesihuolto	86,6	86,3	84,4	13,4	13,7	15,6
(F) Rakentaminen	94,6	93,8	93,5	5,4	6,2	6,5
(G) Tukku- ja vähittäiskauppa	49,6	48,6	47,1	50,4	51,4	52,9
(H) Majoitus- ja ravitsemistoi- minta	24,2	24,4	22,0	75,8	75,6	78,0
(I) Kuljetus, varastointi ja tieto- liikenne	81,0	80,7	81,0	19,0	19,3	19,0
(J) Rahoitustoiminta	20,8	19,2	21,5	79,2	80,8	78,5
(K) Kiinteistö-, vuokraus- ja tutk.palvelut; liike-elämän palvelut	48,8	51,1	49,1	51,2	48,9	50,9
(L) Julkinen hallinto ja maan- puolustus	46,4	45,3	42,8	53,6	54,7	57,2
(M) Koulutus	32,9	30,5	29,5	67,1	69,5	70,5
(N) Terveystenhoito- ja sosiaa- lipalvelut	11,3	11,0	9,9	88,7	89,0	90,1
(O) Muut yhteiskunnalliset ja henkilökohtaiset palvelut	37,5	36,4	37,6	62,5	63,6	62,4
(X) Toimiala tuntematon	51,7	47,8	54,3	48,3	52,2	45,7

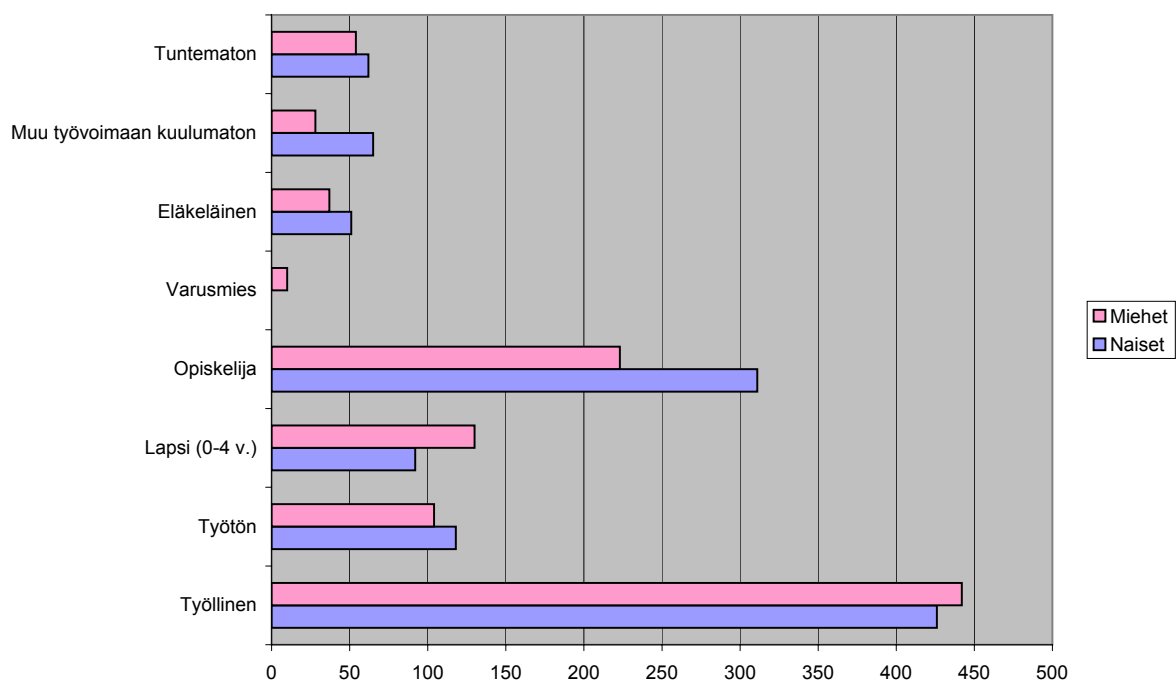
Työllisen työvoiman yrittäjät toimialan ja sukupuolen mukaan Keski-Pohjanmaalla 31.12.2004. Lähde: Tilastokeskus, Elinkeinorakenne ja työssäkäynti.

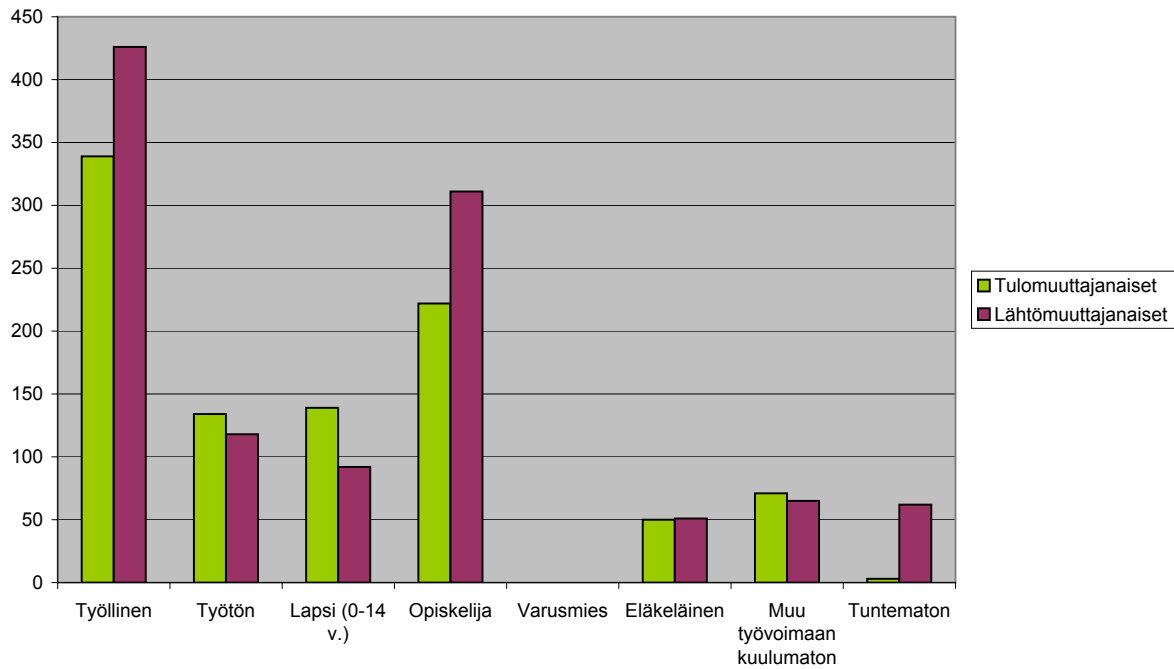
Tulomuuttajat Keski-Pohjanmaan maakuntaan pääasiallisen toiminnan (vuoden lopun tilanne) ja sukupuolen mukaan 2003. Lähde: Tilastokeskus, Muuttaneiden taustatiedot -tietokanta.

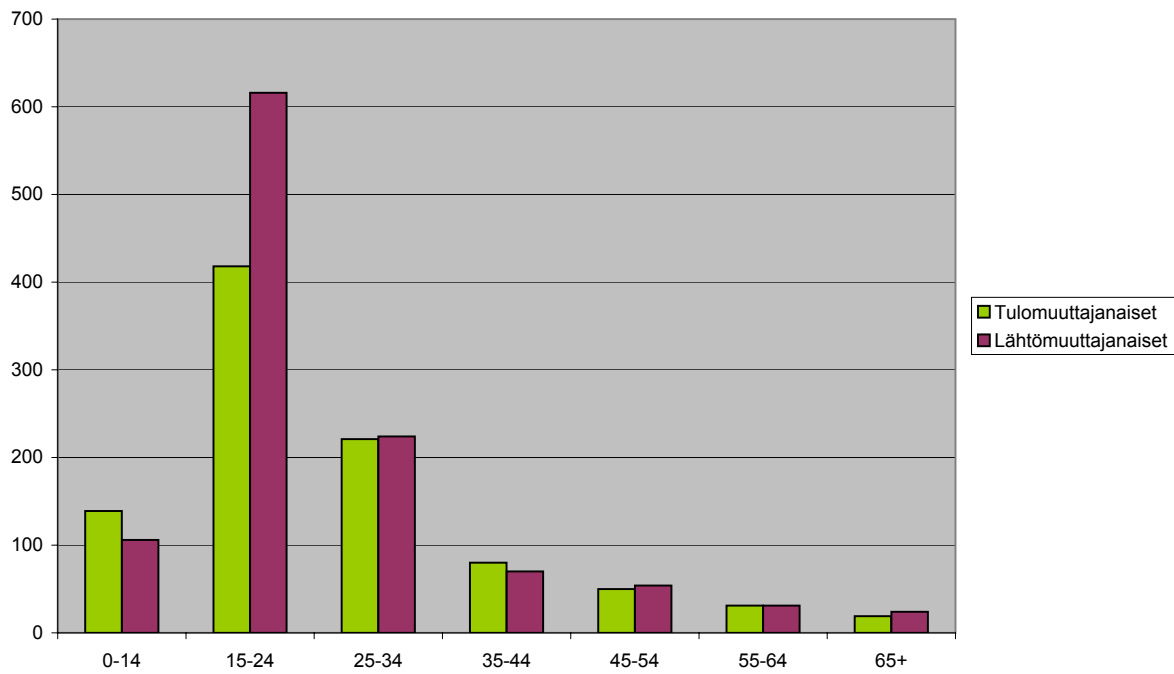
Lähtömuuttajat Keski-Pohjanmaan maakunnasta pääasiallisen toiminnan (vuoden lopun tilanne) ja sukupuolen mukaan vuonna 2003. Lähde: Tilastokeskus, Muuttaneiden taustatiedot -tietokanta.

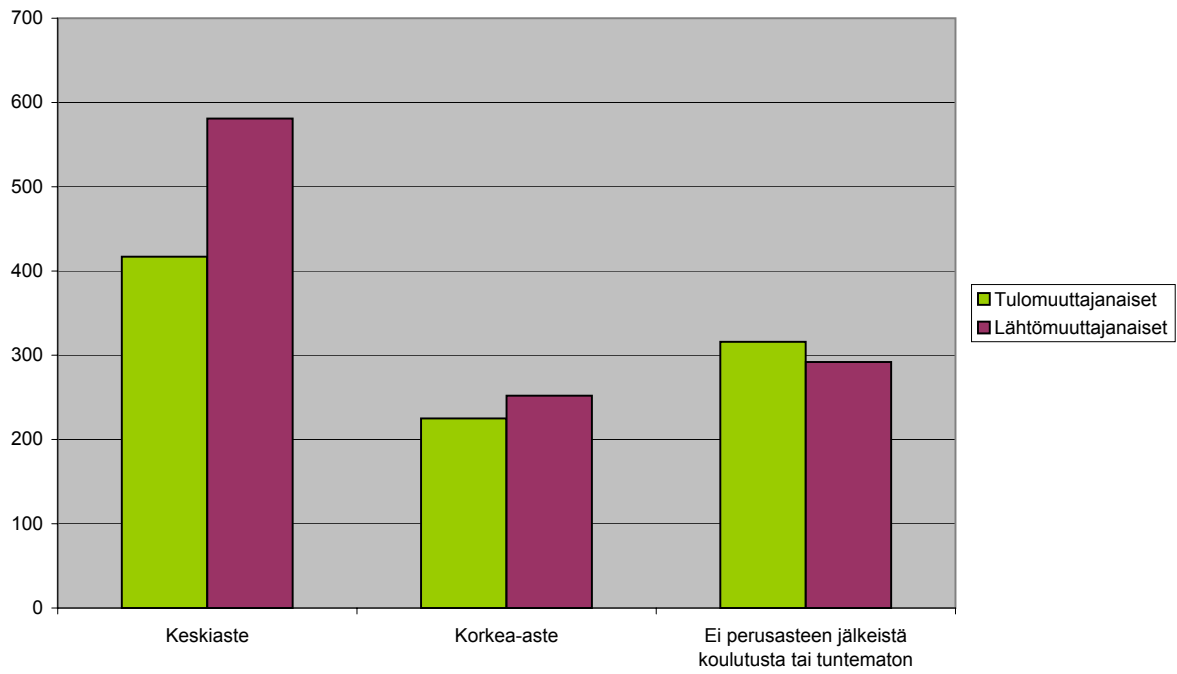
Tulo- ja lähtömuuttajanaiset Keski-Pohjanmaan maakuntaan/maakunnasta pääasiallisen toiminnan (vuoden lopun tilanne) mukaan vuonna 2003. Lähde: Tilastokeskus, Muuttaneiden taustatiedot -tietokanta.

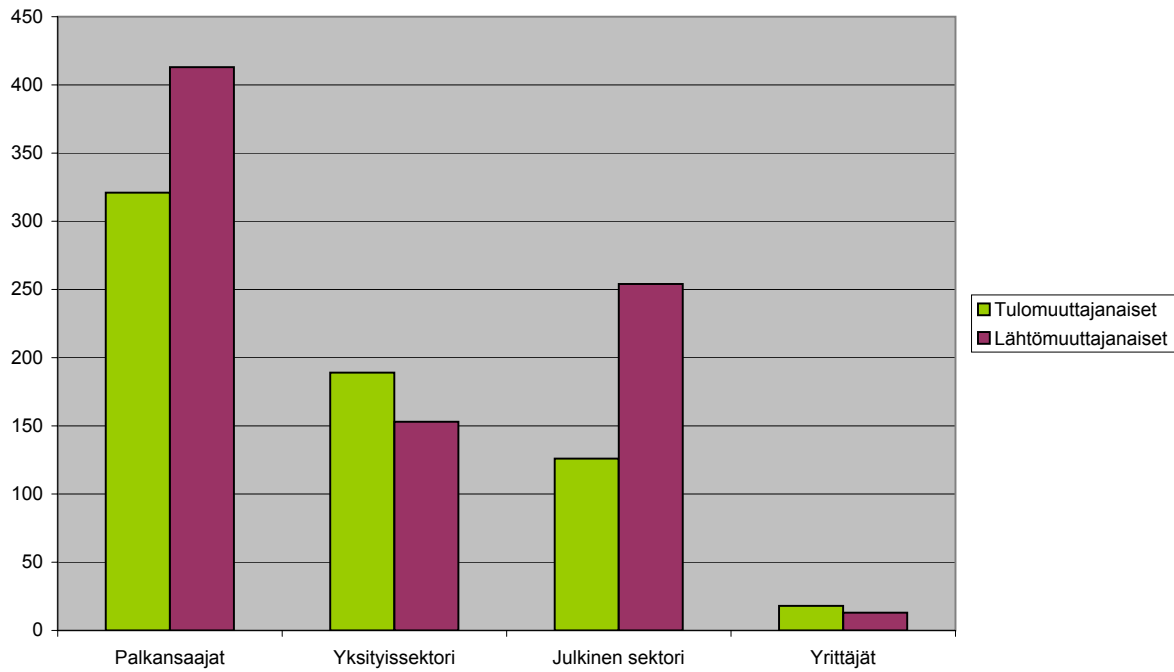
Tulo- ja lähtömuuttajanaiset Keski-Pohjanmaan maakuntaan/maakunnasta iän mukaan vuonna 2003. Lähde: Tilastokeskus, Muuttaneiden taustatiedot -tietokanta.

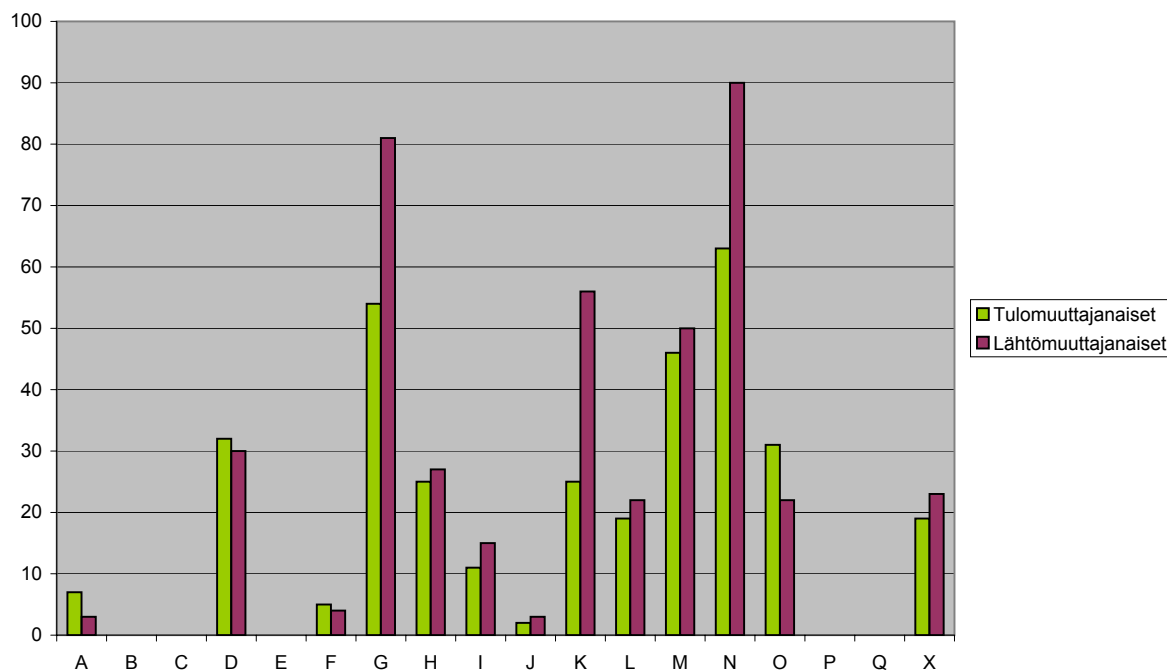
Tulo- ja lähtömuuttajanaiset Keski-Pohjanmaan maakuntaan/maakunnasta koulutusasteen (vuoden lopun tilanne) mukaan vuonna 2003. Lähde: Tilastokeskus, Muuttaneiden taustatiedot -tietokanta.

Työlliset tulo- ja lähtömuuttajanaiset Keski-Pohjanmaan maakuntaan/maakunnasta työnantajasektorin/ammattiaseman (vuoden lopun tilanne) mukaan vuonna 2003. Lähde: Tilastokeskus, Muuttaneiden taustatiedot -tietokanta.

Työlliset tulo- ja lähtömuuttajanaiset Keski-Pohjanmaan maakuntaan/maakunnasta toimialan (vuoden lopun tilanne) mukaan vuonna 2003. (Toimialaluokitus alla) Lähde: Tilastokeskus, Muuttaneiden taustatiedot -tietokanta.

Toimialaluokituksen selitykset

A Maatalous, riistatalous ja metsätalous

B Kalatalous

C Mineraalien kaivu

D Teollisuus

E Sähkö-, kaasu- ja vesihuolto

F Rakentaminen

G Tukku- ja vähittäiskauppa; moottoriaj, henk.koht- ja kotital. esin korjaus

H Majoitus- ja ravitsemistoiminta

I Kuljetus, varastointi ja tietoliikenne

J Rahoitustoiminta

K Kiinteistö-, vuokraus- ja tutkimuspalvelut; liike-elämän palvelut

L Julkinen hallinto ja maanpuolustus; pakollinen sosiaalivakuutus

M Koulutus

N Terveystieteiden ja sosiaalipalvelut

O Muut yhteiskunnalliset ja henkilökohtaiset palvelut

P Työnantajakotitaloudet sekä kotital. itse tuott. tavar. ja palv. omaan käyttöön

Q Kansainväliset järjestöt ja ulkomaiset edustustot

X Toimiala tuntematon

”Naisten työ ja elämänlaatu” -tutkimushanke

TIETOA HAASTATELTAVILLE

Kokkolan yliopistokeskus Chydeniuksessa tutkitaan naisten työtä ja elämänlaatua pienissä kasvukeskuksissa ja syrjäseuduilla. Näille alueille tyypillistä on nuorten naisten poismuutto, joka vaikuttaa myös aluekehitykseen. Tutkimusta rahoittavat Työsuojelurahasto ja Keski-Pohjanmaan liitto.

Tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet

Tutkimus valottaa työelämän muutosten, kuten työsuhteiden luonteen muutosten, seurauksia yksilötasolla. Tutkimus keskittyy nuorten naisten näkemyksiin asemastaan työmarkkinoilla sekä valinnoistaan eri elämänalueiden (pätkätyöt, perhe, koulutus jne.) yhteensovittamisessa. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää sukupuolittuneiden työmarkkinoiden taustaa ja vaikutuksia erityisesti nuorten naisten henkilökohtaisten kokemusten, tilanteiden ja toiveiden kautta. Tutkimuksesta ja sen tuloksista ilmestyy ainakin yksi julkaisu.

Haastattelujen teemat, aika, paikka ja kesto

Keskijohjalaisten nuorten naisten henkilökohtaiset haastattelut ovat tutkimuksen tärkein aineisto. Haastatteluiden pääteemat ovat haastateltavan yleinen elämäntilanne, työ, opinnot, asuminen sekä työn ja muiden elämänalueiden yhteensovittaminen.

Haastattelut tehdään kevään 2007 aikana haastateltaville sopivina ajankohtina. Haastattelut voidaan tehdä yliopistokeskuksen tiloissa, haastateltavan kotona, työpaikalla tai muussa haastateltavalle parhaiten sopivassa paikassa. Haastattelu kestää arviolta noin tunnin.

Luottamuksellisuus

Haastattelut nauhoitetaan. Haastatteluaineisto käsitellään luottamuksellisesti, ja sitä käytetään ainoastaan tutkimustarkoituksiin. Tutkimuksen tulokset raportoidaan siten, että haastatellut eivät ole tunnistettavissa. Tutkimusraporteissa (julkaisuissa) voidaan käyttää suoria lainauksia haastateltujen puheesta, mutta tämä tehdään siten, että haastateltuja ei voida tunnistaa.

Yhteystiedot

Haastattelut tekee hankkeen tutkija Kristiina Niemi. Tutkimuksen vastuuhenkilö on tutkimusjohtaja Jussi Vähämäki.

Kristiina Niemi, *(puhelinnumero ja sähköpostiosoite)*

Jussi Vähämäki, *(puhelinnumero ja sähköpostiosoite)*

Naisten työ ja elämänlaatu Keski-Pohjanmaalla

HAASTATTELUKÄYNNIT

TAUSTOJA JA YLEISESTI NYKYISESTÄ ELÄMÄNTILANTEESTA

- Ikä
- Asuinpaikka
- Kertoisitko nykyisestä elämäntilanteestasi. Jos ajattelet arkeasi, ajankäyttöäsi ja sinulle tärkeitä asioita, niin mitä muuta elämäsi kuuluu työn lisäksi?
 - Perhe
 - Mies, jos on, mitä hän tekee?
 - Lapsia, montako, minkä ikäisiä?
 - Miten asut?
 - Työ?
 - Muuta?
- Koulutus
 - Tutkinto (tutkinnot), mistä, milloin?

ASUMISHISTORIA

- Missä olet syntynyt?
- Missä olet asunut, milloin, kuinka pitkään, miksi?
- Jos muuttanut muualta Keski-Pohjanmaalle: missä tilanteessa, mitkä tekijät vaikuttivat asiaan?

ASUMINEN JA ASUINYMPÄRISTÖ

- Mitä hyvää nykyisessä asumisessasi ja asuinympäristössäsi on?
- Minkä asioiden toivoisit olevan toisin asumisessasi ja asuinympäristössäsi?

TYÖHISTORIA

- Aikaisemmat työpaikat (suurin piirtein, lähinnä tutkinnon jälkeiset):
 - Mitä?
 - Missä?
 - Milloin?
- Työttömyydet?

TYÖ

- Mikä työ
 - nimeke, sisältö?
- Työpaikka (työnantaja)?
- Milloin aloittanut nykyisessä työssä?
- Toistaiseksi voimassa oleva vai määräaikainen työsuhde?
 - Jos määräaikainen: Mikä on määräaikaisuuden peruste? Miten koet itse määräaikaisuuden?
 - Työsuhteen tyyppin perusteella kysymyksiä, esim. määräaikainen tai ”vakituinen”: mihin asioihin se omassa elämässäsi ja valinnoissasi vaikuttaa ja miten (ala, koulutus, asuinpaikka, perhe jne.)?

- Kokoaikainen vai osa-aikainen työsuhde?
 - Onko oma valinta?
- Etätö? Työaikojen joustavuus?

- Onko nykyinen työsi sitä, mitä tällä hetkellä haluatkin tehdä?

- Mihin olet tyytyväinen nykyisessä työssäsi? Mihin et ole tyytyväinen?

- Onko työurasi tähän saakka edennyt toiveidesi ja tavoitteidesi mukaisesti?
 - Mitkä ovat olleet ns. pullonkauloja tai esteitä työurasi kehityksessä?

- Mitkä ovat toiveesi ja tavoitteesi työsi ja urasi suhteen jatkossa?

- Millaiset mahdollisuudet näillä toiveilla ja tavoitteilla on toteutua?
 - Voivatko ne toteutua Keski-Pohjanmaalla? Onko alueen työmarkkinoissa tai alueella muuten sellaisia piirteitä tai tekijöitä, jotka estävät omien tavoitteidesi saavuttamista? Entä edistäviä tekijöitä? Millaisina pidät alasi työmarkkinoita Keski-Pohjanmaalla?

- Alanvaihto jatkossa?

- Yrittäjyys jatkossa?

- Onko sillä, että olet nainen, ollut sinun kohdallasi jotain merkitystä työmarkkinoilla? Jos, niin mitä?

OPINNOT

- Opiskelu tällä hetkellä?
- Onko suunnitelmia opintojen suhteen? Jos, niin mitä ja missä?
- Ammatillinen täydennyskoulutus?
- Työnantajan tarjoamat mahdollisuudet koulutukseen?
- Kiinnostus ja halu koulutukseen?

TYÖN JA PERHE-ELÄMÄN (KODIN JA VAPAA-AJAN) YHTEENSOVITTAMINEN

- Ovatko mielestäsi elämäsi eri osa-alueet, kuten perhe, koti, työ, harrastukset ym. keskenään tasapainossa?
- Mikäli eivät: Mitä ongelmia on ollut?
 - Miten olet pyrkinyt ratkaisemaan niitä?
 - Miten aiot niitä jatkossa ratkaista?
- Mikäli ovat: Miten olet saanut ne pysymään tasapainossa?

NYKYINEN ELÄMÄNTILANNE KOKONAISUUTENA

- Mitkä asiat aiheuttavat epävarmuutta ja turvattomuutta nykyisessä elämäntilanteessasi?
- Mitkä ovat hyviä asioita nykyisessä elämäntilanteessasi?
- Jos olisit mies, minkälaista elämäsi olisi?

TULEVAISUUS

- Työ, ura (tästä jo kysytty edellä)
- Opinnot (tästä jo kysytty edellä)
- Perhe
- Muu elämä
- Asuminen (asumismuoto ja asuinpaikka)
 - Mitkä tekijät ratkaisevat asuinpaikkasi / perheenne asuinpaikan jatkossa?
- Millainen elämäsi on 10 vuoden kuluttua?

TERVEISIÄ ALUEEN KEHITTÄJILLE?

(Yrittäjien haastatteluissa kysyttiin lisäksi yrittäjyyteen liittyvistä asioista.)